

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1877.   Andra Kammaren.   N:o 41.

Fredagen den 20 April.

Kl. 10 f. m.

Förekom till afgörande Särskilda Utskottets för behandling af förslaget till värnpligtslag m. m. utlåtaende N:o 1, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga propositioner N:is 15 och 16 samt de delar af Dess nådiga proposition N:o 1, som dermed stälts i förbindelse, äfvensom i anledning af de inom Riksdagens båda Kamrar väckta motioner i samma eller dermed sammanhängande ämnen.

*Ang. försvars-
väsendets ord-
nande.*

Till Utskottets behandling hade öfverlemnats:

Kongl. Maj:ts nådiga proposition N:o 15, med förslag till lag angående den allmänna värnpligten och den tid, värnpliktig skall för sin utbildning tjenstgöra under fredstid;

de delar af Kongl. Maj:ts nådiga proposition N:o 1, angående statsverkets tillstånd och behof, som afse uppförande å fjärde hufvudtiteln af anslag, angående hvilkas äskande Kongl. Maj:t, i sammanhang med frågan om värnpligtslagen, den 30 December 1876 fattat beslut, enligt det vid sist nämnda proposition fogade statsrådsprotokoll (Bil. N:o 3 b);

Kongl. Maj:ts nådiga proposition N:o 16, angående eftergift af rust- och rotehållares åligganden att tillhandahålla båtsman vissa beklädnadspersedlar; samt

Kongl. Maj:ts, i Dess nådiga proposition N:o 1 å femte hufvudtiteln (punkten N:o 12), gjorda framställning om anslag till värnpligtiges öfningar.

Vidare hade Utskottet fått mottaga — förutom ett inom Första Kammaren af Herr *von Koch* i anledning af berörda nådiga proposition N:o 15 afgifvet yttrande — följande motioner:

Inom *Första Kammaren*:

Motion N:o 30, af Herr *Widmark*, angående rust- och rotehållares rekryteringsskyldighets öfvertagande af staten;

Ang. försvars-
väsendets ord-
nande.
(Forts.)

Inom *Andra Kammaren*:

Motion N:o 19, af Herr *P. A. Hellgrén* m. fl., angående underdånig skrivelse om befrielse för lappmarkernas befolkning inom Vester- och Norrbottens län från deltagande i allmän värnpligt;

Motion N:o 85, af Herr *Jöns Pehrsson*, m. fl., angående ordnande af landets försvar;

Motion N:o 102, af Herr *E. Dofsén*, om landtförsvarets ordnande; samt slutligen

Motion N:o 117, af Herr *Ola Andersson* m. fl., i hvad den rör indelningsverkets afskrifvande samt om rättighet för rusthållet att, i stället för rustningens effektiva utgörande, få erlagga vakansafgift.

Uti sitt nu förevarande utlåtande hade Utskottet, i anledning af här ofvan omförmälda framställningar, dels i *punkten 1* framlagt ett af Utskottet uppgjort förslag till lag om allmänna värnpligten, och dels i *punkterna 2, 4 och 5* gjort följande hemställanden:

2:o att Riksdagen, med förklarande att Kongl. Maj:ts förslag till lag angående den tid, värnpliktig skall för sin utbildning tjenstgöra under fredstid, icke kan oförändradt antagas, måtte

dels A. för sin del, och under förutsättning af att här nedan föreslagna lindringar bifallas, besluta följande

Lag angående den tid, värnpliktig skall för sin utbildning tjenstgöra under fredstid.

§ 1.

Under fredstid skola värnpligtige för sin utbildning tjenstgöra i 62 dagar, så vidt ej Kongl. Maj:t i särskilda fall finner skäl att i denna öfningstid göra inskränkning.

§ 2.

Förenämnda tjenstgöring fullgöres vid fotfolket under två på hvarandra följande år, med 42 dagar det första och 20 dagar det andra året; vid härens specialvapen och flottan deremot utan afbrott under ett år.

Öfvergående stadganden.

§ 3.

Under år 1878 vapenöfvas de värnpligtige af yngsta åldersklassen vid fotfolket under endast 30 dagar, samt vid härens specialvapen och flottan under endast 50 dagar.

§ 4.

För värnpliktig, som före 1878 års ingång blifvit eller bort blifva bland allmänna beväringen inmönstrad, skall med afseende på fullgörandet af hans värnpligt gälla hvad hittills varit om allmänna beväringen stadgad.

§ 5.

1. Invånare å Gotland, hvilken före ingången af år 1878 fyllt 21 år, skall tills vidare på förut öfligt sätt fullgöra *sina skyldigheter i afseende å öns försvar*.

2. Den, som efter 1878 års ingång fyller 21 år, och vid Gotlands nationalbeväring då redan vapenöfvats, skall ega att å den i denna lag bestämda första årets öfningstid afräkna det antal dagar, han vapenöfning undergått.

dels B. med stöd af hvad ej mindre i Kongl. Maj:ts nådiga proposition än ock i enskilda motioner föreslagits, angående lättnader för rust- och rothället, samt i samband med lagens antagande, besluta följande lättnader i rustnings- och roteringsbesvären att, så länge förestående lag är i verksamhet, rust- och rothället samt båtsmanhället tillgodokomma; nemligen:

- a) Hvarje gång rekryt insättes i nummer vid så väl rust- och rote- som båtsmanhället, lemna staten ett bidrag af 50 kronor. Denna så kallade *rekryteringshjälp* utgår från och med år 1878.
- b) Rusthållsnummer, hvilkas rustningsunderstöd icke uppgår till 200 kronor, erhålla, hvarje gång ny remont insättes, af staten ett bidrag af 150 kronor. Denna så kallade *remonteringshjälp*, som tillgodonjutes äfven af effektivt monterande nummer vid Jemtlands hästjägarcorps, utgår från och med år 1878.
- c) Staten öfvertager från och med år 1879 manskapets vid rusthället beklädnad och beväring jemte annan utredning för detsamma, såsom sadelmundering, remtygs- och trosspersedlar; hvaremot staten samtidigt erhåller fri dispositionsrätt af i bruk varande, af rusthällarne anskaffade, motsvarande persedlar.
- d) Hvarje rotenummer, som verkligen håller karl, erhåller ett årligt bidrag till soldatens aflöning och bostad. Denna s. k. *lönehjälp* utgår under åren 1878 och 1879 med 20 kronor samt från och med år 1880 med 30 kronor.
- e) Staten öfvertager från och med år 1878 skyldigheten för båtsmanshället att bekosta kappsäck och småpersedlar.
- f) Hvarje nummer af båtsmanshället, som verkligen håller båtsman, erhåller ett årligt bidrag till båtsmannens aflöning. Denna s. k. *lönehjälp* utgår från och med år 1879 med 15 kronor årligen.
- g) Vakansafgiften för de lediga rotarne i Södra Möre och Blekinge nedsättes från och med år 1879 med tio procent;

dels slutligen C.

till uppförande å ordinarie stat för de under mom. B angifna

Ang. försvars-
näsändets ord-
nande.
(Forts.)

ändamål bevilja särskilda förslagsanslag till sammanräknadt be-
lopp af 1,037,000 kronor, hvilka anslag dock i 1878 års riksstat
endast anvisas med tillhoppa 505,000 kronor, deraf 450,000 kro-
nor under 4:de hufvudtiteln och 55,000 kronor under 5:te hufvud-
titeln;

4:o att Riksdagen ville i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t
täcktes taga under nådig ompröfning, huruvida, i hvad mån och un-
der hvilka vilkor de i den antagna lagen om allmän värnpligt och i
lagen om värnpligtigs öfning i fredstid innehållna bestämmelserna må
kunna äfven till lappmarkerna eller större eller mindre delar af dem
utsträckas; samt

5:o att Herrar Widmarks, Jöns Pehrssons, Dofséns och Ola An-
derssons motioner icke måtte till någon vidare Riksdagens åtgärd
föranleda.

Varande i *punkten 3* den anmälan gjord, att, derest Riksdagen
skulle bifalla hvad Utskottet i *punkten 2* hemställt, Utskottet komme
att framdeles föreslå de rubriker, under hvilka de der tillstyrkta
förslagsanslagen torde böra å hufvudtitlarne upptagas; hvarjemte Ut-
skottet i slutet af sitt utlåtande förklarar sig skola afgifva särskildt
yttrande öfver de till Utskottet remitterade delar af Kongl. Maj:ts
proposition N:o 1, som icke i det nu ifrågavarande utlåtandet blifvit
behandlade.

Enligt anteckning å utlåtandet voro reservationer mot särskilda
delar deraf inom Utskottet afgifna af Grefve *Ehrensward*, med hvilken
Friherre *Akerhielm* instämt, samt af Herrar *Wijkander*, *Abelin*, Fri-
herre *Stjernblad*, *Rosensward*, *P. Engman*, *A. Rundbäck*, *Bruhn*, *A. P.*
Danielsson, *L. Jönsson* och *C. A. Larsson*.

Herr *Bruhn* hade i sin *reservation* hemställt, att Riksdagen måtte
besluta:

“1:o. att antaga att Kongl. Maj:ts förslag till lag angående den tid,
värnpliktig skall för sin utbildning tjenstgöra under fredstid, med
följande förändrade lydelse af punkterna 1 och 2:

1.

Under fredstid — — — — — tjenstgöra i 45 dagar —
— — — — — göra inskränkning.

2.

Förenämnda tjenstgöring — — — — — med 30 dagar
det första och 15 dagar det andra året — — — — — under
ett år.

2:o. att rust- och rotehållare må, såsom lättnader i rustnings- och
roteringsbördan, af statsmedel erhålla:

Vid Arméen.

Ang. försvars-
väsendets ord-
nande.
(Forts.)

- a) För hvarje nummer vid rothället årligen 15 kronor;
- b) För hvarje nummer vid det afsutna kavalleriet, der de från stamhemmanet frinjutna räntor tillhopa med augmentsräntor icke uppgå till 320 kronor, årligen 10 procent af skillnaden emellan summan af dessa räntor och nämnda belopp;
- c) För hvarje nummer vid det beridna kavalleriet, der de från stamhemmanet frinjutna räntor tillhopa med augmentsräntor icke uppgå till fyrahundra kronor, årligen 10 procent af skillnaden emellan summan af dessa räntor och nämnda belopp;
- d) Hvarje gång rekryt antages, såsom rekryteringshjelp 50 kronor,
- e) Hvarje gång ny häst insättes 150 kronor.

Vid Båtsmanhållet:

- a) Den lättnad Kongl. Maj:t i sin nådiga proposition N:o 16 föreslagit;
- b) Rekryteringshjelp i likhet med nummer vid armén.“

Af Herr *A. P. Danielsson* åter var föreslaget, att "Riksdagen ville endast på det sätt bifalla Utskottets under punkten 2 A gjorda hemställan, att dervid fogade förutsättningar eller vilkor under B och C måtte få följande lydelse:

- B) *dels*, med stöd af hvad ej mindre i Kongl. Maj:ts nådiga propositioner än ock i enskilda motioner föreslagits, angående lättnader för rust- och rothället, samt i samband med lagens antagande, besluta lättnader och afskrifningar i rustnings- och roteringsbesvären att, så länge förestående lag är i verksamhet, rust- och rothället samt båtsmanhållet tillgodokomma; nemligen:
  - a) Hvarje gång rekryt insättes i nummer vid så väl rust- och rote- som båtsmanhållet lemnar staten ett bidrag af 50 kronor. Denna så kallade rekryteringshjelp utgår från och med 1878;
  - b) Rusthållsnummer, hvilkas rustningsunderstöd icke öfverstiger 200 kronor, erhålla, hvarje gång ny remont insättes, af staten ett bidrag af 150 kronor. Denna så kallade remonteringshjelp, som tillgodonjutes äfven af effektivt remonterade nummer vid Jemtlands hästjägarcorps, utgår från och med 1878.
  - c) Staten öfvertager från och med 1879 manskapets vid rusthållet beklädnad och beväring jemte annan utredning för detsamma, såsom sadelmundering, remtygs- och trosspersedlar; hvaremot staten samtidigt erhåller fri dispositionsrätt af i bruk varande, af rusthållarne anskaffade, motsvarande persedlar.
  - d) Staten öfvertager från och med år 1878 skyldigheten för båtsmanhållet att bekosta kappsäck och småpersedlar.
  - e) Som lindring för rust- och rothällaren till karlens aflöning afskrifvas $33\frac{1}{3}$ procent på de kostnader rust- och rothällare utgöra för soldat, ryttares eller båtsmans aflöning. Vid bestämmandet af dessa kostnader skall det tioåriga medelpris läggas till

Ang. försvars-
väsendets ord-
nande.
(Forts.)

- grund, som inom hvarje län och de särskilda markegångsdistrikten uppkommer då de i länets markegångstaxor för åren 1864—1873 åsatta värden å vakansafgifter för soldat- eller båtsmansrote jämföres. Af detta sålunda inom hvarje län uppkommande medelpris *afskrifves* 33 $\frac{1}{3}$ procent och återstoden erlägges af soldat- eller båtsmansrote från och med 1880 såsom *bestämmt* årligt bidrag till lön för soldat, ryttare eller båtsman; hvad i öfrigt erfordras för soldat, ryttare eller båtsmans aflöning bekostas af staten. Den af roten utgående aflöning kan, efter aftal med karlen vid hans antagande, förvandlas i jord af motsvarande afkastning, spannemål eller andra fördelar, dock med rättighet för Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att tillse det de aftalade förmånerna icke blifva till oskäligt högt värde beräknade.
- f) Vakanta nummer vid såväl armén som flottan erhåller en afskrifning från och med 1880 af 25 procent af nu utgående vakansafgifter.
- g) Har rotehållare vid ledigblifvet rotenummer gifvit vederbörande militärbefälhafvare till känna, att han icke kan för en lega af 75 kronor anskaffa krigsduglig karl, med mindre än att lönen höjes utöfver hvad den afgående karlen såsom lön erhöil, och vill rotehållaren ej fylla hvad som i lega deröfver erfordras, då skall staten i sådan händelse öfvertaga rekryteringen genom vederbörande militärbefäl och roten till staten inbetala 25 kronor för befrielsen från rekryteringen äfvensom att den till roten enligt mom. a) eljest utgående rekryteringshjelp af staten innehålles.
- h) När, under fredstid, vid kavalleriregementena indelt nummerhåst inkallas till annan tjenstgöring än för öfning eller tjenstgöring af rotens karl, och hästen under denna tid får fel eller skada, skall den sålunda rusthållaren tillskyndade förlust af staten ersättas;
- C) *dels* slutligen medgifva att å ordinarie riksstat för förestående ändamål uppföra ett förslagsanslag af 1,300,000 kronor, deraf för utgående under 1878 dock endast anvisas å 4:de hufvudtiteln 450,000 kronor och å 5:te hufvudtiteln 55,000 kronor.“

Innan föredragningen börjades, blef Herr Key, som hos Herr Talmannen anmält sig vilja framställa förslag angående föredragningssättet, för sådant ändamål uppropad och yttrade: Jag tar mig friheten hemställa att 2:a punkten af föreliggande betänkande måtte först föredragas, med dess särskilda moment A) B) och C); att derefter måtte föredragas punkterna 3, 4 och 5 samt 1:a punkten sist, men att emellertid diskussionen måtte få omfatta ärendet i hela dess vidd; och anhåller jag hos Herr Talmannen om proposition på denna min hemställan samt att, sedan Kammaren derom fattat beslut, jag åter måtte få ordet.

Herr *Abr. Rundbäck* instämde i det af Herr Key framställda förslaget rörande föredragningsättet.

Ang. försvars-
väsendets ord-
vande
(Forts.)

Sedan öfverläggningen rörande föredragningsordningen härmed förklarats slutad, biföll Kammaren det förslag, Herr Key i afseende derå framställt; och skedde alltså nu uppläsning af Utskottets hemställanden i *punkterna 2, 4 och 5* äfvensom af den anmälan, Utskottet gjort i *punkten 3*, hvarefter ordet lemnades till

Herr Key, som anförde: Då jag nu går att vördsamt anhålla om afslag å såväl Kongl. Maj:ts proposition som Utskottets betänkande och att i stället framlägga ett förslag till underdånig skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t, ber jag att få beledsaga detta förslag med några ord.

Mine Herrar! det är i en ganska säregen ställning jag och mången med mig befinner sig i detta ögonblick. Vi önska alla upprigtigt en möjligast snar lösning af den stora fråga, som så länge stått på dagordningen och på hvars lyckliga utgång hela vårt land, om jag så får säga, utgör insatsen. Men detta oakadt se vi oss förhindrade att biträda något af de förslag som föreligga. Dessa många olikartade meningar, som rymmas uti utskottsbetänkandet, visa bäst, huru delade meningarne fortfarande äro om sättet för åstadkommande af det betryggande försvar för vårt land som vi alla vilja. Flere af oss hafva velat gå vida längre, än det förslag jag nu går att framlägga innehåller. Bland dem är äfven jag. Många uttalanden vid föregående riksdagar bära ett ojäfaktigt vittnesbörd om sanningen af detta mitt påstående. Andra åter hafva icke velat gå ens så långt, som i vårt skrifvelseförslag begäres. Detta är därför produkten af sammanjemkade meningsskiljaktigheter, det utgör resultatet af många och långa öfverläggningar, det innebär allas eftergifter för alla. Och om detta förslag också icke fullt tillfredsställer någon enda med starka åsikter och med stark vilja, att göra dem gällande, så har det dock åtminstone en stor positiv förtjänst, den att vara bygd på det första vilkoret för hvarje sant fosterländsk grund, på underordnandet af allt enskildt tycke, för önskan att göra något verkligt till vårt försvar och göra något rätt snart. Landtmannapartiet — ty hvarför icke *uttala* ett ord som så ofta varit på allas läppar — landtmannapartiet har derjemte det medvetandet, att hvad det sålunda slutligen enats om, derom är ock en stor del af svenska folket enigt. Att partiet ej blott skall "*ett säga*" utan skall "*dervid blifva*", derom är jag fullt förvissad. Hvar och en af dem, som deltagit i förslaget, har förbundet sig att stå för detsamma, att försvara detsamma och att söka genomföra detsamma. Och jag vädjar till de Herrar, som deltagit i detta förslag, de skola sjelfva bekräfta detta.

Mången har vid denna riksdags början och under dess fortgång med en känsla af trötthet vid allt hvad som är förgäfvets i saken åtgjort — alla dessa Kongl. förslag, som blifvit förgäfvets afgifna, alla dessa Utskottsbetänkanden, som blifvit förgäfvets uppsatta, alla dessa långa debatter, som år efter år i Kamrarne förgäfvets försiggått -- och

Ang. försvars-
väsendets ord-
nande.
(Forts.)

ingen kan därför undra på denna trötthet — mängen har misströ-
stande utropat: låtom oss taga det första förslag, som erbjudes, låtom
oss taga *hvad som helst*, blott det blifver *något!*

Då vi deremot *icke* kunnat ansluta oss till en dylik åsigt, anhåller jag att därför få anföra några skäl.

Kongl. Maj:ts proposition och Utskottets utlåtande hafva båda ett företräde framför skrifvelseförslaget, det nemligen att de innehålla något *positivt*. Kongl. Maj:ts proposition har åter det företräde framför Utskottets förslag, att den lemnar den definitiva organisationsfrågan öppen, är ett öfvergångsförslag, en brygga mellan ett föräldratt bestäende och ett kraftigare framtida försvar. Men, mine Herrar, denna brygga leder väl till en öfvergång, men icke öfver något Rubicon. Den lemnar icke den gamla stranden, den lemnar bryggan obegagnad, med utsigt för oss att alltjemt fortsätta striden på den gamla indelningsverksgrunden, ett område som vi längesedan bort lemna.

Kongl. Maj:ts förslag skiljer äfvenledes frågorna om indelningsverket och grundskatterna, frågor som, i verkligheten sammanbundna, äfven blifvit sammanbundna uti Riksdagens skrifvelse år 1873.

Utskottets betänkande slår deremot icke ens någon brygga öfver till framtiden, det *vill detta icke*, det proklamerar att vi skola stanna kvar på den gamla stranden, samt bibehålla både indelningsverket och grundskatterna och fortfarande bygga vårt försvar på det förra, åtminstone intill en längre, obestämdare framtid.

Mine Herrar! Vi hafva fått 1871 års Kongl. proposition, vi hafva fått 1875 års Kongl. proposition, och nu slutligen 1877 års. Men jag vågar påstå: vi hafva ännu icke fått ett härordningsförslag verkligen bygd på 1873 års skrifvelse, och icke såsom 1875 års förslag gående långt utöfver de grunder, som denna skrifvelse innehåller. Då man som jag — hvilket jag nu efter 4 års tystnad i detta afseende öppet förklarar — varit med om att formulera 1873 års skrifvelse och i denna skrifvelse icke haft någon så alldeles obetydlig andel, tillstår jag, att det för mig enskildt fallit sig särdeles svårt att nu frånträda de grunder, hvarpå 1873 års skrifvelseförslag är bygd, grunder som i Utskottets betänkande alldeles kastas öfver bord. Denna svårighet för mig att frångå 1873 års åsigt i förening med en varm önskan att få något bättre och ett hopp att kunna genomföra hvad man önskade, dikterade min reservation mot 1875 års Särskilda Utskotts betänkande. Afven nu — såsom jag nyss tog mig friheten nämna — är det förslag, som jag kommer att framlägga, och i ännu högre grad, en produkt af allas eftergifter för alla, men det är, mine Herrar, på samma gång ett ärligt arbete, och en ärlig protest mot all reaktion, det kan jag försäkra!

Det torde nu tillåtas mig att uppläsa förslaget:

Att Riksdagen, som icke kunnat antaga Kongl. Maj:ts nu föreliggande nädiga förslag, förklarar sig vidhålla de i underdånig skrifvelse den 24 Maj 1873, angående försvarsväsendets ordnande i sammanhang med indelningsverkets och grundskatternas afskrifvande, ut-

talade grunder; hvilka här närmare bestämmas och sammanfattas sålunda:

att krigsmakten skall bestå af:

en genom frivilligt åtagande bildad, af statsverket aflönad stam, bestående af befäl och trupp, uppgående till ungefär den nuvarande stammens styrka, hvilken, till så stor del som möjligt, förläggas och fördelas på landsbygden, samt

af värnpligtige;

att hvarje svensk man är värnpliktig från och med det kalen- under hvilket han fyller tjuguet år till och med det, under hvilket han fyller fyratio år;

att öfningstiden för värnpligtige må, från nuvarande 30 dagar, under loppet af 15 år, småningom ökas till högst 90 dagar, hvilken öfning bör försiggå i barackläger;

att, samtidigt med inträdandet af ökad öfningstid för de värnpligtige och värnpligtislagens tillämpning, statens rekryteringsskyldighet vidtager i mån af indelta manskapets afgang;

att, vid karls afgang, rote- och rusthåll sättes på vakans, det senare med öfverlemnande till statsverket af persedlar och häst i mönstergilt skick utan ersättning, hvarefter vakansafgift erlägges, å hvilken minskning eger rum i enlighet med den i förut åberopade skrifvelse antagna måttstock;

att rote- och rusthåll, hvilka under öfvergångstiden fullgöra sin skyldighet in natura, skola årligen af statsmedel uppbära en ersättning, som motsvarar hvad under samma år, med tillägg af föregående afskrifningar, skolat dem tillgodokomma om vakans från början inträdt;

att, i sammanhang med den ökade värnpligtens inträdande, en lika afskrifning af alla grundskatter jemväl tager sin början, och åsättes jordbruksfastighet enahanda bevillning, som annan fastighet, hvarjemte förändring i kommunalförfattningarne torde böra försiggå, allt i enlighet med meranämnde skrifvelse;

att erforderliga medel för stamtruppens aflöning garanteras genom lag; samt

att Riksdagen, vid anmälan häraf, i underdånighet anhåller det täcktes Kongl. Maj:t i öfverensstämmelse med dessa grunder, till nästa Riksdag framställa förslag till försvarets ordnande i sammanhang med indelningsverkets och grundskatternas fullständiga afskaffande.

Mine Herrar! Nu kan man göra den invändningen emot detta skrifvelseförslag — och jag är förvissad om att vi skola med ens få höra den uttalas af mången: — "I viljen blott skrifva, men I viljen icke handla." Men nej! så är icke förhållandet.

Må man bygga ett förslag på dessa grunder! Må man komma till nästa Riksdag, vare sig den blifver lagtima eller, om världshändelserna kräfva det, *urtima*, må man komma med ett förslag härom, och jag är förvissad att vi då skola stå vid vårt ord att vi skola inlösa vår förbindelse. Sverige skall då ega hvad det nu saknar, ett kraftigt försvar, *kraftigt* icke minst derföre att det är frivilligt, fritt

Ang. försvars-
väsendets ord-
nande.
(Forts)

*Ingående
försvarsväsen-
dets orönannde.
(Forts.)*

åtaget, fritt både från inre och yttre tryck — *kraftigt* derföre att det trycker inseglet på och är tillämpningen af det nya representationsskickets genomförande; *kraftigt* äfven derföre, att det är tre gånger så starkt som vårt närvarande försvar.

Jag ställer nu den uppmaningen till hvar och en af Eder, mine Herrar! I som hysen olika åsikter med oss. Låtom oss enas om detta stora fosterländska mål! Ty på *denna* väg kan det nås. Och på den vägen hafva vi flertalet af det politiskt medvetna Svenska folket med oss.

I detta yttrande förenade sig Herrar *Per Nilsson* i Espö, *Anders August Andersson*, *August Petersson*, *Lars Ersson*, *Johan Jönsson*, *Asklöf*, *Fredricson*, *J. Erickson*, *Johannes Andersson* i Ryssby, *And. Andersson* i Intagan, *Ola Nilsson*, *Lars Joh. Larsson*, *Åke Andersson*, *M. Trulsson*, *Lind*, *O. B. Ols-on*, *Johannes Jonsson* i Fröstorp, *Jöns Pehrsson*, *Jonas Andersson*, *Victor Lundqvist*, *Pehr Nilsson* i Wittjerf, *Nils Nilsson* i Espinge, *A. Börjesson*, *Anders Olsson* och *J. M. Svensson*.

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre De Geer: Frågan om vår arméorganisation har hittills haft vidriga öden att genomgå. Många förslag i olika riktningar hafva blifvit framlagda, men intet har lyckats tillvinna sig Riksdagens bifall. Sedan det sista förslag, som af regeringen framlades i syfte att ordna vårt försvar på grundvalen af indelningsverkets utveckling vid 1871 års urtima riksdag hade fallit, så tillkännagaf regeringen vid 1873 års riksdag, att den var betänkt på utarbetandet af ett förslag, som icke ovilkorligen ginge ut på indelningsverkets bibehållande utan jemväl skulle kunna tjena såsom en öfvergång till en arméorganisation, fotad på andra grunder. Riksdagen förklarade emellertid i den bekanta 1873 års skrivelse, att den icke önskade ett öfvergångsförslag, utan att den ville hafva ett definitivt förslag och att den emotsåg ett sådant, grundadt på en så stor utsträckning af den allmänna värnpligten, att indelningsverket skulle blifva obehöfligt, hvarföre Riksdagen också begärde att i sammanhang med det nya härordningsförslaget få emottaga förslag till indelningsverkets successiva upphäfvande och grundskatternas afskrifvande efter en måttstock af 3 procent om året. I anledning af denna skrivelse lät också regeringen en komité, sammansatt af landets i detta ämne mest insigtsfulla män utarbета ett förslag, enligt hvilket armén skulle grundas nästan uteslutande på allmän värnpligt. Och efter dessa mäns omdöme sträckte sig deras förslag icke längre än som var nödvändigt för att på denna grund bilda en pålitlig armé. Kongl. Maj:t framlade detta förslag till Riksdagen. Och ehuru dermed icke då följde något förslag till indelningsverkets successiva upphäfvande och grundskatternas afskrifvande, så förklarade likväl Kongl. Maj:t dervid uttryckligen, att han icke begärde att Riksdagen skulle antaga det framlagda arméförslaget att tillämpas förr, än Riksdagen funnit sig tillfreds med det förslag i fråga om indelningsverkets upphäfvande och grundskatternas afskrifvande, som Kongl. Maj:t vore betänkt

på att framdeles för Riksdagen framlägga. Riksdagen afslog detta oaktadt det framlagda Kongl. arméförslaget men förenade sig å andra sidan icke om något uttalande, i hvilken riktning Riksdagen ville att ett nytt förslag skulle gå. Frågan förföll således den gången helt och hållet hos Riksdagen. Till 1876 års Riksdag ansåg sig Kongl. Maj:t icke höra framkomma med något nytt förslag, utan tillkännagaf, att han ville dröja dermed, till dess man för ett sådant skulle kunna finna något stöd i det allmänna tänkesättet. Så vidt man kunde komma under fund med stämningen i frågan vid sistlidne riksdag, fans likväl då ingen *dager* till att någon större enighet i detta afseende skulle inom Riksdagen komma till stånd. Snarare utvisade åtskilliga tecken, att meningarne då voro om möjligt ännu mer delade än förut. Vid sådant förhållande företog sig Kongl. Maj:t att tillse och granska buruvida icke någonting skulle kunna uträttas genom att ställa sig på fullt neutral grund och för tillfället af Riksdagen icke begära någonting annat än hvad som fans gemensamt för alla de arméförslag, som dittills hade blifvit inom Riksdagen framlagda. I detta afseende förekommer först att enligt allas mening borde en väsentlig beståndsdel af armén utgöras af värnpliktige. Alla ansågo nemligen att beväringen, sådan den nu är organiserad, vore icke allenast ööfvad utan också att betraktas såsom en, snart sagdt, ordnad massa. Det borde således icke möta några ööfvervinneliga svårigheter att få en lag antagen, som åt armén åtminstone försäkrade en tillräcklig och ordnad personal. I afseende å öfningstiden voro meningarne naturligtvis skiljaktiga mellan dem som ville grunda försvaret *hufvudsakligen* på allmän värnpligt, hvilket naturligtvis måste fordra längre öfningstid, och dem, som fortfarande ville behålla stamtruppen såsom grundval för försvaret, i hvilket fall öfningstiden för de värnpliktige kunde inskränkas. Ingen hade dock, så vidt jag har mig bekant, ställt det slutliga målet för beväringens öfningar längre än två gånger den nuvarande öfningstiden eller lika med hvad Kongl. Maj:t nu föreslagit i afseende å öfningarnes utsträckning under fredstid.

1873 års skrifvelse förutsatte indelningsverkets upphäfvande. Men regeringen kunde naturligtvis icke föreslå detta förr än den hade något annat att sätta i stället; och om detta andra har man hittills ännu icke blifvit enig. Regeringen har dock handlat i fullkomlig öfverensstämmelse med andan af 1873 års Riksdags skrifvelse, då den föreslagit en lindring, afskrifning eller afkortning, man må nu kalla det hvad man behagar, af indelningsverkets och grundskatternas uppskattade värde med en procent, som i det närmaste motsvarar allt hvad man enligt 1873 års skrifvelse ville på en gång hafva beviljadt.

Särskilda Utskottet har välvilligt upptagit denna Kongl. Maj:ts proposition och ställt sitt arbete på samma grund som Kongl. Maj:t. De ändringar i militäriskt afseende, Utskottet föreslagit uti Kongl. Maj:ts proposition, äro icke af den vikt och betydelse, att de icke enligt sakkunniges omdöme kunna accepteras, ehuru åtskilliga af dem visserligen icke kunna erkännas såsom förbättringar.

Angående
försvarsväsen-
ets ordnande.
(Forts.)

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

Hvad åter den *finansiella* delen af frågan angår, så vill det synas mig som om Utskottet verkligen hade vidtagit en förbättring i så måtto att Utskottet, derest dess beräkning i öfrigt är riktig, hvilket jag icke vill ifrågasätta, velat att de föreslagna lindringarne skulle komma de af indelningsverket mest betungade rust- och rotehållarne till godo. Utskottet har härvid tillika uttalat att dessa lindringar skulle gifvas under den form att de medförde den största möjliga fördel för dem, som deraf komme i åtnjutande. Den omständigheten, att Utskottet icke föreslagit någon lindring för de rust- och rotehållsnummer, som äro stälda på vakans, men deremot antagit att de effektiva numren, som dessa lindringar skulle tillgodokomma, i alla fall icke blifva mindre betungade än de vakanta numren, tyckes också bevisa, att detta onus, att hålla numret besatt, i sjelfva verket måste vara icke obetydligt större än hvartill det vid vakansafgifternas bestämmande i allmänhet blifvit beräknadt och uppskattadt. Och denna omständighet synes mig äfven tala för att någon tillökning i de af Kongl. Maj:t föreslagna lindringarne, kan vara af behofvet och billigheten påkallad. Men på samma gång jag erkänner detta, kan jag icke neka till att de siffror Utskottet uppställt synas mig vara något höga. Ehuru det i främsta rummet är Riksdagens sak att bevilja anslag, har jag dock intagit af någon tvekan, huruvida regeringen med godt samvete kan upptaga medel af alla skattdragande i landet för beredande af så stora anslag på en gång till lindring af en börda, som nu lagligen åligger en viss klass. Men om Riksdagens båda Kamrar och framförallt de af Riksdagens ledamöter som representera de klasser, hvilka dessa lindringar icke skulle till godo komma, anse sig för målets vinnande böra bevilja dessa anslag, måste naturligtvis Regeringens tvekan i det hänseendet i väsentlig mån förminska.

Återstår nu att se, huru Riksdagen kommer att upptaga Kongl. Maj:ts och Utskottets förslag. Om verkligen inom Riksdagen nu gjort sig en enig mening gällande huru vårt försvar definitivt bör ordnas, då har regeringen tvifvelsutän gjort sig skyldig till ett misstag vid framläggandet af i fråga varande förslag, hvilket misstag då varit beroende på bristande kännedom om det allmänna tänkesättet inom landet. Mig synes likväl att åtskilliga tecken tala för att en sådan enighet ännu icke är vunnin; finnes den, så har den åtminstone blifvit vunnin i sista ögonblicket. Jag ser derpå ett bevis redan i Utskottets betänkande. Der förekomma nemligen åtskilliga reservationer, i hvilka blifvit framställda åtskilliga olika förslag till ordnande af vårt försvar, omkring hvilka förslag Utskottets flertal likväl icke samlat sig. Icke heller hafva Utskottets åsiger i det nyss upplästa skrifvelseförslaget blifvit godkända. Utskottets majoritet har visserligen kommit öfverens om att riktigt grundligt slå ihjäl Kongl. Maj:ts för 1875 års riksdag framlagda förslag; men någon annan framtidsplan för ett definitivt ordnande af vårt försvarsväsen har Utskottet icke framställt. Jag tror mig vidare se ett bevis på att denna enighet, hvarom jag förut antydt, angående det framtida målet, ännu icke blifvit vunnin i det förslag, som en aktad ledamot af denna Kammare i dag framställt och hvilket en stor del af Kammarens ledamöter skyndat

sig att biträda. Jag vill alldeles icke uttala mig, huruvida detta förslag skulle kunna af regeringen godkännas eller icke, i händelse detsamma blefve Riksdagens beslut, icke heller, huruvida samma förslag står närmare de i 1873 års underdåniga skrifvelseförslag uttalade grunder, än 1875 års förslag, icke heller huruvida de med dess genomförande förenade kostnader må komma att öfverstiga våra krafter, utan att alltför betydligt höja vår beskattning; jag vill endast fästa uppmärksamheten på osannolikheten af att oftanämnda förslag kan blifva Riksdagens beslut, äfven om detsamma tillvinner sig majoritetens i denna Kammare bifall. Jag kan icke heller, oakadt det förtroende jag sätter till den värde talaren på kalmarbänken, helt och hållet värja mig från den farhågan, att, då detta skrifvelseförslag enligt talarens egen förklaring är en produkt af motsatta åsichter och eftergifter, detsamma icke skulle komma att af Riksdagen definitivt antagas. En och annan, som funnit sig nu kunna deltaga i skrifvelseförslaget, derföre att det går i den rigtning, som han anser vara den rätta, skulle likväl måhända rygga tillbaka, om det blefve fråga om att taga steget oåterkalleligt. Min öfvertygelse är derföre, att, om något vid denna tid skall kunna uträttas af Riksdagen, så måste man nöja sig med ett mindre steg, och att ett större steg, än Kongl. Maj:ts nu föreslagit, omöjligen kan vinna framgång. I Kongl. Maj:ts förslag är icke fråga om någon kompromiss mellan stridiga åsichter; ingen behöfver för dess antagande vika en hårsman från den uppfattning, som han anser vara den bästa, eller aflägsna sig från det mål, hvartill han sträfvar. Det sades visserligen af den föregående talaren att i viss mån genom antagande af Kongl. Maj:ts förslag och ännu mera genom antagande af Utskottets skulle indelningsverket vara fastslaget för en längre tid och den successiva afskrifningen hämmad. Jag tillåter mig likväl att fästa hans uppmärksamhet derpå, att, intill dess detta realonus kommer att helt och hållet såsom sådant upphöra och öfverflyttas på staten, måste hvarje afskrifning i sjeifva verket vara alldeles liktydig med en lindring. Kongl. Maj:ts har föreslagit en afskrifning eller lindring — huru man nu vill kalla det — af omkring tio procent för hvarje rotenummer. Utskottet åter har föreslagit dels en verklig afskrifning, bestående i befrielse för rusthållarne från skyldigheten att anskaffa och vårda såväl manskapets beklädnad och beväringspersedlar, som annan utredning, såsom sadelmundering, remtygs- och trossersedlar o. s. v., och dels en lindring af omkring 20 procent å de effektiva rotehållsnumren. Dessutom synes det mig som om det bör vara lättare för staten att, sedan det uppskattade värdet af indelningsverkets prestationer till staten blifvit förminskadt, kunna, i den mån detta anses billigt, eftergifva äfven det öfriga, emedan de finansiella svårigheterna naturligtvis blefve mindre. Det årliga värdet af indelningsverkets prestationer uppskattas nu till omkring 4 $\frac{1}{2}$ millioner. Här är nu fråga om att efterskänka en million. Återstoden blefve således icke stort mer än 3 $\frac{1}{2}$ millioner. Det måste vara lättare att åstadkomma en successiv afskrifning på denna summa än på den ursprungliga.

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

Angående
försvarsväsen-
dets o. ändrad.
(Forts.)

Deremot kan jag för min del icke anse annat än att om Riksdagen äfven denna gång afslår hvad Kongl. Maj:ts föreslagit men icke kan förena sig om uttalandet af någon egen åsigt, derföre att båda Kamrarne stanna i olika beslut, indelningsverket då är för en längre obestämd tid fastläst. Hvad skall nemligen regeringen då göra? Och hvad regeringen än må göra, blir följden dock sannolikt den att indelningsverket tills vidare kommer att qvarstå oförändadt och utan lindringar.

Jag har också hört sägas, att ett antagande af Kongl. Maj:ts förslag icke skulle innebära någon sådan förökning i vår försvarsstyrka, att det ens skulle löna mödan att antaga detsamma, och att man derföre så gerna kunde vänta till dess man kunde göra något mera. Jag tror, att häri ligger ett misstag, och att en stor förbättring vinnes genom antagande af Kongl. Maj:ts förslag, en förbättring, som ganska snart skulle visa sina verkningar. Äfven med antagande af hvilket definitivt förslag som helst måste en öfvergångstid alltid ega rum, och jag tror icke, att något större steg skulle kunna på en gång tagas än det nu föreslagna. Genom antagande af Kongl. Maj:ts förslag skulle emellertid med jemförelsevis små uppoffringar vinnas den förbättring, att möjlighet förefunnas att inom kort tid kunna mobilisera en armé med tillräcklig och ordnad personal. Och skulle denna armé äfven till stor del komma att bestå af ööfvade rekryter, behöfdes dock endast några månaders öfning och förberedelse för att af densamma bilda en armé med hvilken man kunde i behofvets stund gå i fält.

Låt oss icke tro, att vi saklöst kunna dröja huru länge som helst med denna angelägenhet. Alla tidens historia och icke minst den senaste tidens gifver oss den lärdomen, att ingens fred är betryggad, och att ingen, som blir anfallen, det må vara hur orättvist som helst, kan lita på hjälp af någon annan än sig sjelf.

Herr Adlercreutz: Efter de flera stora och genomgående förslag till vårt försvarsväsendes ordnande, som under senaste decenniet blifvit tid efter annan framlagda, och efter de många och fulla erkännanden som för våra försvarskrafters *skyndsamma* och *kraftiga* förstärkande från tronen och från snart sagdt alla fraktioner inom Riksdagen afgifvits, har det varit eget och åtminstone för mig smärtsamt att nu finna mig stående framför ett förslag med så små dimensioner, som det föreliggande, och detta utan utsigt, så vidt tillgängliga handlingar angifva, att detta första lilla steg skulle af ett annat omedelbart efterföljas. Jag beklagar djupt, att ställningen blifvit sådan, att regeringen funnit sig nödsakad att frambära ett så begränsadt förslag, och jag önskar innerligt, att vi under det sakta framglidandet mot ett ännu okänt mål icke plötsligt få öfver våra hufvuden höra det betydelsefulla ropet: det är för sent.

Äfven mot detta lilla steg till förstärkande af våra försvarskrafter som nu föreslagits, synes man dock vilja lägga hinder, i det man söker att i denna Kammare framkalla beslut om aflåtande af en skrivelse, egnad att för stunden undanrödja vidtagande af hvarje åtgärd. Jag älskar icke att sätta i tvifvel svenske mäns lofven och tro, men

visst är, att mången vind kan blåsa innan detta nya förslag kommer till afgörande, lika visst som att denna dag är vår, men att morgondagen är det icke.

Den svenska fosterjordens försvar — denna viktiga och för hvarje svensk samhällsmedlen dyrbara fråga — är det icke minst för densom sjelf är egare till en del af denna jord. Den rörliga förmögenheten *kan* vid hotande faror draga sig undan och söka en mera skyddad och säker hamn, arbetskraften är flyktig så till tid, som ort, men jorden är fast och dess egares öde är oskiljaktigt sammanbundet med landets som han tillhör.

Man kan således med skäl vänta, att den jordegande delen af landets befolkning skall, åtminstone i icke mindre grad än hvarje annan samhällsmedlen, deltaga i uppoffringen för landets försvar och visa samma nit dertför. Nu föreligger här ett förslag, som innebär ökade personliga bördor lika stora för den ene manlige medlemmen inom samhället som för den andre, men tillika väsentliga lindringar för den jordegande delen af befolkningen, — och ökade skattebördor för den andra. Jag tror mig veta, att de medlemmar af denna Kammare, som skulle kunna anses företrädesvis representera den icke jordegande befolkningen i landet, icke skola tveka att påtaga sig dessa ökade uppoffringar genom att bifalla det förslag, Kongl. Maj:t framlagt med de ytterligare förändringar deri till jordegarnes förmån som genom Utskottets omarbetning till kommit. Skola då verkligen jordegarnes representanter inom Kammarerna vilja taga på sig ansvaret för undanskjutandet af detta lilla steg till våra försvarskrafters förstärkande? Tro de väl att vi andra se med förtjusning detta förslag, att det i och för sig innebär något för oss anslående? visserligen icke. Men vi veta, att om något skall för det gemensamma vinnas, måste ej så litet af de enskilda uppoffras.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Bruhn: Att vårt försvarsväsende icke är så ordnad, att, då hänsyn tages dels till nutidens krigföringsätt, dels till våra möjliga fienders öfverlägsenhet och dels till måttet af den försvarskraft vi sjelfve böra kunna utveckla, det *kan* anses nöjaktigt, erkännes af alla, likasom det äfven erkännes, att grunden för vårt försvars stärkande måste sökas i en tidsenlig utveckling af vår beväringstinstitution. Olika åsikter rörande så väl härorganisationen i dess helhet som de lättnader, hvilka i och med en förökad beväringsskyldighet böra tillkomma dem, hvilka hittills hafva burit den hufvudsakliga bördan af vårt försvarsväsende, hafva dock hittills förhindrat så väl frågans lösning som hvarje steg till försvarets utveckling. Den mer än sextioåriga fred landet åtnjutit, det vänskapliga förhållande i hvilket vi stå till samtliga öfriga makter, hvilket förhållande med omsorg från vår sida bevaradt, bör kunna beräknas att äfven för framtiden fortfara, landets läge utom brännpunkterna för de europeiska förvecklingarna, våra naturliga, hafomgifna gränser, allt detta har helt naturligt hos det stora flertalet af befolkningen rotfast den öfvertygelsen, att vårt härväsende bör och kan afse endast försvar inom egna landarnas och att det följaktligen bör ordnas hufvudsakligen efter dessa för oss egen-

*Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
Forts.)*

*Ingaende
försvarsväsen-
dets ordnande.*
(Forts.)

domliga förhållanden, icke efter mönstret af fastlandets stora militärstater. Att en lättnad i rustnings- och roteringsbördan i och med en ökad beväringsskyldighet är berättigad, vill jag icke bestrida, men denna lättnad och denna ökade beväringsskyldighet få icke, enligt mitt förmenande, sättas i sådant sammanhang med och så betinga hvarandra, att de utan afseende på andra förhållanden kunna mot hvarandra utbytas. Ett sådant utbyte berör jenväl tredje person, nemligen alla dem, som icke äro rust- och rotehållare och således icke erhålla någon ersättning, kanske ofta nog ega litet eller intet att försvara, men det oaktadt blifva ålagda förökade personliga bördor. Alla desse hafva berättigade skäl att fordra, att de icke åläggas större bördor för försvaret än statens oundgängliga behof kräver. Förpligtelsen derutöfver måste bero på ett frivilligt åtagande, men icke åläggas. Den tvungna krigstjensten kan endast försvaras från synpunkten af allas skyldighet att personligen deltaga i fosterlandets försvar och förpligtelse att underkasta sig den härfor erforderliga krigsbildningen. Kongl. Maj:t har i den nu framlagda Kongl. propositionen icke föreslagit några förändringar i vår härorganisation. Utskottet har icke heller, oaktadt enskilde motionärers derom gjorda framställningar, ansett sig böra tillstyrka någon förändring i vidsträcktare mån än Kongl. Maj:t föreslagit. Den förste ärade talaren har visserligen nämnt, att Utskottets förslag skulle gå ut på att för en obegränsad framtid fastbinda indelningsverket; men Utskottet har dock sagt, att "det utan hänsyn till försvarets ordnande i en mer eller mindre aflägsen framtid föreslagit följande" etc. Från Utskottets flertal har jag i den nu föredragna punkten varit af skiljaktig mening rörande så väl beväringens öfningstid som de lättnader, hvilka böra rust- och rotehållarne tillkomma. Beträffande öfningstiden har jag ifrågasatt, huruvida det vore nödvändigt eller välbetänkt att nu på en gång mer än fördubbla den. Undran och missnöje öfver en sådan utsträckning af öfningstiden skulle utan tvivel, enligt min tanke, uppstå i landet; och då ett så raskt tillvägagående icke synes mig af tidsförhållandena betingadt, har jag ansett lämpligare att taga ett mindre steg. Jag vill icke påstå att 62 dagars öfningstid är mer än hvad som behöfves för en nöjaktig krigsbildningsbibringande. Det förhållande att rekrytbildningen vid våra indelta infanteriregementen för icke länge sedan omfattade denna tid, torde just visa att den är hvad som erfordras. Jag skulle också utan tvekan hafva lemnat min röst för bifall till denna öfningstid, om vårt försvar dermed, åtminstone för någon tid, vore nöjaktigt ordnad samt det myckna ordandet i tid och otid, om att vi äro alldeles försvarslösa, ett lätt byte för den förste som behagar anfälla oss, kunnat nedtystas. Men att med så stora steg och så stora uppoffringar beträda en väg, der målet åtminstone för mig är obekant, har jag icke kunnat anse lämpligt. Det lär icke kunna bestridas, att två månaders vistelse i läger under just den årstid, då alla arbetskrafter för jordbruket och näringarna så väl behöfvas och derfore högt betalas, skall blifva en ganska känbar uppoffring för det stora flertalet af beväringsskyldige, och icke mindre känbart skall det blifva för dem, som sysselsätta dessa arbetskrafter, att just, då de bäst behöfvas, beröfvas dem.

*Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)*

Af dessa skäl har jag föreställt mig, att man för närvarande kunde bestämma en mindre utsträckning af öfningstid för de värnpligtige, och har derföre i min reservation föreslagit en ökning från nuvarande 30 dagar till 45 dagar. Man har häremot invändt, att detta vore från militärisk synpunkt alldeles otillräckligt och att dermed vore för försvarets stärkande intet vunnet, och att detta sålunda vore i det närmaste liktydigt med att intet vilja göra. För min del kan jag dock icke finna, att 50 procent tillökning i den nuvarande öfnings-tiden skulle så litet betyda. Jag anser tvärtom, att, derest öfnings-tiden så utsträcktes och det föreliggande förslaget till värnpligtslag der-jemte antoges, 1877 års Riksdag hade gjort mer för försvarets för-stärkande än någon föregående.

Beträffande de af Utskottet föreslagna lättnaderna, skall jag icke yttra mig om dem i deras helhet; jag har deremot intet haft att erinra. Olika subjektiva åskådningsrätt och föreställningar göra, att en och annan finner dessa lättnader vara allt för obetydliga, snart sagt inga, under det att andra deremot anse dem vara ganska rundligt tilltagna. Det är blott mot det af Utskottet föreslagna sätt, hvarpå dessa lättnader skulle komma rust- och rotehållarne till godo, som jag hyser några be-tänkligheter. Jag anser den princip, som bör ligga till grund för dessa lättnader, nemligen att hvar och en skall hafva lättnader i samma mån som han har kostnader för försvaret, icke vara i Ut-skottets förslag fullt konsekvent genomförd. Jag vill härpå nämna ett par exempel. Utskottet föreslår för hvarje infanterirotehall en lättnad eller lönebidrag af 30 kronor, hvilket belopp, efter en be-räkning af 150 kronor medelkostnad för hvarje nummer, utgör 20 procent. Vidare föreslår Utskottet att staten skall öfvertaga kost-naderna för manskapets vid rusthållet beklädnad beväpning och ut-redning samt sadelmundering och trosspersedlar, hvilken kostnad för ett beridet rusthållsnummer uppgår till 56 kronor och vid de afsutna rusthållen till 44 kronor. Vid intet vare sig beridet eller afsutet kavalleriregemente, de skånska undantagna, uppgår rustningskostnaden i medeltal per nummer, sedan rustningshjelpen blifvit derifrån afdragen, till högre belopp än vid ett infanterirotehall — det är blott vid ett regemente som den uppgår till lika stort belopp, vid samtliga öfriga är den till följd af det betydliga rustningsunderstödet betydligt lägre. Så t. ex. uppstår vid ett af de beridna regementena redan nu en årlig vinst per nummer af 35 kronor. Om härtill lägges det af Utskottet föreslagna värdet af persedlarne, eller 56 kronor, blifver den årliga vinsten vid detta regemente 91 kronor per nummer. Vid ett af de afsutna regementena uppgår denna årliga vinst till 38 kronor per nummer. Lägges härtill värdet af persedlarne, 44 kronor, så utgör den årliga vinsten vid detta regemente för hvarje nummer 82 kronor. Häraf framgår, att rusthållet blifvit i vida högre grad än rotehållet tillgodosedt. Vidare föreslår Utskottet, att de vakanta numren, som utgöra 12 procent af samtliga numren, icke skulle få några lättnader. I många län torde dock vakansafgiften vara så hög, att den fullt mot-svarar roterings- eller rustningskostnaden i andra. Jag har derföre

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

ansett, att någon lindring i kostnaden borde äfven de vakanta numren tillgodokomma.

Af dessa skäl jemte ett par mindre, som jag icke vill upptaga tiden med att anföra, har jag ansett, att det af Utskottet föreslagna sättet för lättnaderna icke är fullt konsekvent. Jag har därför i min reservation, som är betänkaudet vidfogad, föreslagit, att lättnaderna skulle utgå efter en viss procent af hvarje rust- eller rotehållsnummers verkliga kostnad för försvarsväsendet, naturligtvis, hvad rusthållen vidkommer, sedan rustningsräntan afräknats, hvilken grund jag anser vara den enda, på hvilken denna lättnad kan rättvist och jemnt fördelas.

Oaktadt jag väl lär komma att stå ensam om mitt förslag, ber jag likväl Kammaren icke illa upptaga, att jag tager mig friheten yrka, det Kammaren måtte, med afslag å Utskottets hemställan i föreliggande punkt N:o 2, bifalla min reservation.

Herr Gumælius: Herr Talman! Jag må börja med det erkännande, att det alltid är med motvilja jag öppnar och deltagar i behandlingen af fjerde och femte hufvudtitlarna. Jag kan nemligen icke hjälpa, att jag anser människorna vara till för någonting bättre, än för att bereda sig till att på bästa sätt förstöra hvarandra, samt att våra hårdt förvärfvade besparingar kunna användas för ett bättre mål, än att jemte våra söner kastas i gapet på krigets stora Moloch, hvilken afgud dyrkas — det är sant — i alla delar af världen, men likväl mest i det finbildade, kungliga Europa. Jag finner det också ytterst motbjudande att se, huruledes vi under en mera än sextio-årig fred åt detta vidunder offrat millioner i åtskilliga hundratal — man skulle, tror jag, i rundt tal kunna räkna dem till en milliard kronor — en utgift nog stor för vårt "fattiga" land och af hvilken summa vi, om vi hade fått använda henne till fredliga värf, till upplysningens och näringarnes främjande, hade kunnat bereda oss ofantliga fördelar, under det att nu, i samma mån utgifterna för försvarsverket stiga, man hör allt högljuddare, allt bestämdare och från allt flera håll upprepas, att vi ändock icke hafva något för hvad vi sålunda gjort, att vi stå så godt som alldeles försvarslösa.

Men på samma gång jag icke underskattar vidden af de uppoffringar, vi nödgas göra för detta ändamål, inser jag också att de äro nödvändiga. Och jag inser derjemte att, om hvad vi nu hafva icke räcker till, vi måste underkasta oss nya offer. Vi måste dock se till, att så känbara offer komma att på bästa möjliga sätt användas.

Jag skall dock icke, Herr Talman, då jag är allt för litet sakkunnig i fråga om hvilket af de olika förslag, som framkommit åren 1871, 1873, 1875 och 1877, är det bästa och ur militärisk synpunkt må leda till frågans lämpligaste lösning, med dem sysselsätta mig. Andre talare, som bättre förstå den saken, må göra det. Jag skall icke heller ingå på den frågan, huru vida man bör betala några kronor mer eller mindre åt rust- och rotehållarna i en eller annan form, i afskrifning eller ersättning, då man finner, att det nuvarande försvarsverket är otillräckligt och att man därför måste skaffa sig

ett annorlunda beskaffadt och större försvarsverk, ehuru jag villigt medgifver, att dessa eftergifter äro befogade och af förhållandena föranledda, och att det således icke är annat än i sin ordning, att alla de personer i landet, som kunna betala skatt, dertill skola bidraga. Men jag skall tala om ett annat ämne, som jag anser vara viktigt.

*Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)*

Det kan väl hända, att en och annan undrar, hvad jag ämnar tala om, då jag icke vill tala om någon af dessa två saker, hvarom, med undantag af en liten antydning i Herr Statsministerns yttrande, de talare, som hittills haft ordet, uteslutande yttrat sig. Mine Herrar, jag vill tala om en annan ersättningsfråga, men en större, nemligen om den ersättning, man i någon mån bör anse sig vara skyldig åt dem, som i sjelfva verket skulle komma att bära drygare delen af denna ökade börda.

Vårt folk består, såsom Herrarne veta, af två olika delar, hvilka man skulle kunna kalla gräddan och mjölken. Vi tillhöra naturligtvis alla gräddan, mine Herrar; vi tillhöra ju de politiskt berättigade i landet, men det stora flertalet tillhör det lager, som befinner sig under det politiska strecket. Det är detta flertal, som egentligen skall bära den nya bördan. Men, kan man invända, denna mängd, som befinner sig under strecket, betalar ringa eller ingen bevillning, och om en och annan af dem betalar bevillning, så åtnjuter han ju afdrag för 300 kronor enligt det Riksdagens medgifvande, som bestämmer att, då årsinkomsten ej öfverskrider 1,800 kronor, afdrag med nyss nämnda belopp eger rum. Men denna stora afdelning af vårt folk, hvars krafter och blod det här egentligen gäller, betalar dock en mycket dryg del af våra öfriga skatter. För innevarande år t. ex. är allmänna bevillningen beräknad till 3 1/2 millioner, inkomsten deremot af tull- och bränvinstillverkningsavgifter äro af årets Riksdag lågt beräknade till fulla 35 millioner, eller 10 gånger bevillningssumman. Nu är tullen hufvudsakligen lagd på sådana förnödenhetsvaror, som förbrukas af den stora allmänheten, t. ex. på socker, kaffe, tobak och bränvin. Jag påstår att denna allmänhet, som icke hunnit upp till politiska rättigheter, till 800 kronors bevillning, betalar större skatt här i landet än den summa, som i form af allmän bevillning från de politiskt berättigade klasserna går till staten, ja — den indirekta skatt, massan af folket får vidkännas, räcker mer än väl till att betäcka både allmänna bevillningen och grundskatterna. Under sådana förhållanden kan jag ur skattesympunkt icke alldeles förbise denna del af vårt lands befolkning. Jag medgifver villigt att Riksdagen har full rätt att pålägga sådana skatter, att utgå i penningar eller personligt arbete och risk, i synnerhet då ändamålet är af så genomgripande och stor betydelse som landets försvar, men då Riksdagen beslutar en värnpligtslag, som hufvudsakligen blir en ökad skatt, lagd på det stora lager af befolkningen, som står under strecket, så önskar jag att Riksdagen åtminstone skall visa så mycken rättvisa mot denna stora del af folket, att Riksdagen erkänner, att man för det allmänna ställer stora anspråk på dessa klasser och att de hafva skäl att i stället framställa anspråk mot Riksdagen. Men hvilka skulle då dessa anspråk vara? Det första och naturligaste består i fordran att våra för-

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

svarare erkännas likställda med oss andra. Jag begär ingen orimlighet och fordrar ej att anspråken genast skola uppfyllas. Men jag önskade att Riksdagen smått efter hand ville göra dessa klasser rättvisa, göra dem med oss något mera likställda i politiska och i kommunala angelägenheter. De böra vidare erkännas såsom med oss likställda inför lagen. Jag vet väl att likhet inför lagen är ett fagert tal i vårt land, men vågar påstå, att den i verkligheten ej finnes till hos oss. Det sätt, hvarpå för några dagar sedan frågan om förvandling af böter här blef behandlad, vittnade i sanning ganska litet om denna likhet inför lagen. Den strax derefter behandlade frågan om straffbestämmelserna för disciplinära fel inom armén var för mig lika litet tillfredsställande. Att manskapet, i motsats till befälet, skall kunna straffas med vatten och bröd är icke likhet inför lag.

Slutligen bör ej heller glömmas att, då det är fråga om tullsatser, man måste betänka, att dessa hårdast drabba dem, som just hafva minst råd att betala och hvilka vi icke borde, genom att tidt och ofta till statskassans förmenta fördel gnaga på deras små inkomster, söka hålla så tillbaka, att de nödgas hela tiden qvarstå under det politiska strecket, utan synnerlig utsigt att höja sig derutöfver.

Jag måste — Herr Talman — motsätta mig den förste talaren, då han yttrade, att det förslag, han förordade, var produkten af "allas eftergifter för alla". Han fälde detta uttryck mer än en gång, och det var väl då meningen, att det skulle tagas efter orden. För min del får jag säga, att jag icke varit med om detta förslag, och det finnes alltså *en* som icke är med bland dessa "alla". Jag vill också göra ett annat undantag. Desse, hvilkas talan jag tillåtit mig här föra, detta vårt folks flertal har — så vidt jag kunnat erfara — ej heller åtsports om saken och är således undantaget från detta "allas" förslag.

Samme talare framställde äfven den önskan, att regeringen måtte framlägga detta hans förslag utarbetadt till nästa lagtima Riksdag eller ock till en urtima, om förhållandena dertill skulle föranleda, och sade sig vara öfvertygad, att förslaget då skulle antagas samt att landet då skulle få ett tre gånger så starkt försvar som nu. Men om jag icke origtigt läst innehållet af förenämnda förslag, som här blifvit utdeladt, så skulie det vara först efter femton år, som den tredubbla öfningstiden skulle inträda. Hvad som förundrar mig, är att, under det han å ena sidan talar om en så stor brådska, att urtima riksdag skulle behöfva sammankallas, han å andra sidan icke utlofvar oss den tredubbla försvarsstyrkan förrän efter femton års förlopp. Jag åtminstone vill icke påtaga mig någon del af ansvaret för ett ytterligare uppskof i frågan, då nu föreligger ett förslag, som synes kunna hafva utsigt att vinna Riksdagens bifall, om man gör något större eftergift för andras meningar, än som förekommer i denna "allas eftergift för alla".

Jag hemställer om bifall till Utskottets förslag.

Herr Toll: Min ståndpunkt i denna vårt lands lifsfråga torde för flertalet af Herrarne vara bekant. Jag vill icke återupplifva minnet af de gamla striderna; de som må hända ännu återstå oss att genom-

kämpa komma säkerligen att gifva sysselsättning nog åt våra tankar. En enda liten erinran anser jag mig dock skyldig och berättigad att här framställa, nemligen den, att då 1875 års Andra Kammare erbjöd 90 dagars öfning för de värnpligtige, var detta dock *något mer* än de 62 dagars öfning, som regeringen nu vågat begära, och hvarom vi i denna stund öfverlägga. Det är denna lilla erinran jag önskat få i Andra Kammarens protokoll stående för min räkning! Hvarhelst i öfrigt konsekvenserna af denna Kammares beslut år 1875 äro att igenfinna: i Herr Lasse Jönssons reservation, i Herr Dofséns motion eller i det s. k. Grand hotell-programmet, som alla yrka på en å landsbygden fördelad och "*bofast stamtrupp, försedd med bostad och lämpligt jordland*" — en efter min uppfattning högst vigtig bestämmelse, som jag icke återfinner i det af Herr Key föredragna skrivelseförslaget — hvar helst, sade jag, dessa konsekvenser nu äro att finna, icke den ringaste visshet har jag att de skola tillvinna sig bifall af Riksdagens begge Kamrar. Förhandlingarne inom det särskilda Utskottet, och det ringa bifall som synts kommit Herr Lasse Jönssons reservation till del, hafva styrkt mig i denna visshet. De hafva, dessa konsekvenser, delat lika öde, med många af sina föregångare, att, oförstådda, förbisedda eller för omöjliga ansedda, lemna rum för nya åsigheter.

Hvad som enligt min åsigt vid fattande af beslut i denna fråga bör vara för oss bestämmande är först och främst att så fort som möjligt få något åtgjordt i densamma, att en gång uttaga det *första steget* till förbättrande af vårt försvarsväsende — detta första steg, som alltid kostar mest — och dernäst att beslutet blir af sådan beskaffenhet, att vi kunna påräkna Medkammarens bifall dertill. Att vid sådan förhållande hvar och en måste jemka något på sin mening har redan förut blifvit af andra talare erinradt och är något som, om man verkligen vill komma till ett resultat, måste vara naturligt. För min del gör jag det villigt och gerna, helst jag vet att andra finnas, som i detta afseende göra vida större offer än jag.

Då jag således ställer mig på denna ståndpunkt, kan jag icke finna annat, än att det förslag, Utskottet har framlagt för oss, är det, som har bästa utsigt att vinna framgång. Man har mot detsamma anmärkt, att det icke löser försvarsfrågan. Ja, mine Herrar, detta kan väl vara sant. Men i mina ögon är detta snarare en förtjenst än ett fel hos förslaget. Den oerhörda svårighet vi hafva att förena oss om ett fullfärdigt organisationsförslag, de skarpa meningsbrytningar som, innan vi komma derhän, sannolikt ännu förestå, häntyda på behofvet af någon tids lugn för att sammanjemka meningarne och gifva rum för en mera lidelsefri uppfattning af sjelfva saken. I detta afseende gifver jag Herr Danielsson rätt, då han i sin reservation säger sig önska en sådan lösning af frågan, "att den kunde för en tid af år försvinna från Riksdagens bord, samt att de meningsstrider, hvilka från skilda håll uppröra sinnena, lemnade rum för ett lugnare och mera opartiskt bedömande af sjelfva saken". I korthet sagdt! För att med fasta steg närma oss målet, behöfva vi hvila, men det måste vara en hvila med vapen i hand, icke den vapenlöses hvila.

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

*Angående
försvarsväse-
dets ordnande.
(Forts.)*

Hvad beträffar det påståendet, att Riksdagen genom antagande af Utskottets förslag skulle för en obegränsad tid binda sig vid det samma, och försvarsfrågans fullständiga lösning sålunda icke blifva en verklighet, så kan jag ej annat än anse detta såsom en utnött och mycket gammalmodig fras. Ty så betydelselös är den svenska Riksdagens ställning för visso icke för närvarande, att man behöfver befara ett sådant fastläsande af hvad man ej vill behålla. Så betydelselösa äro icke heller de brister, som förefinnas i Utskottets förslag. Hvar och en med öppen blick för hvad i vår tid erfordras för ernående af ett kraftigt och fullrustadt försvarsväsende måste nemligen erkänna, att stora och viktiga önskningsmål ännu med antagandet af detta förslag återstå att fylla.

I detta afseende ber jag nu blott att få fästa uppmärksamheten på hvad en högt ärad reservant, Herr Abelin, anmärker, nemligen "att vid bidragen bort fästas villkoret af stamtruppens ändamålsenliga utveckling, så till förläggning som utbildning, och att särskildt vid rekryteringshjelpens beviljande bort göras följande förbehåll: att en gräns sättes för soldatens ålder i tjensten; att han på derom gjord anmälan må vara berättigad att, efter uppnådda 6 tjenste- och 26 lefnadsår, erhålla afsked, dock att, om han vill före uppnådda femton tjensteår af denna rätt sig begagna, han skall vara skyldig på egen bekostnad sätta annan krigsduglig karl i sitt ställe". Dessa och andra ofullkomligheter i organisationen måste ständigt hålla uppmärksamheten vaken för att ernå det som är bättre, och ett fastläsande af hvad som verkligen visar sig ohållbart lärer således icke heller från krigsstyrelsens sida vara tänkbart. Såsom en förtjenst hos det föreliggande förslaget skulle jag vilja framhålla att det lättar öfvergången från fredsföt till krigsföt, så att beväringen, som nu genom civilmyndigheternas uteslutande föranstaltande måste samlas, genom antagande af den föreslagna lagen kan hastigare sammanföras och lättare bringas i erforderlig ordning.

Dessutom ligger naturligtvis en ökad styrkad i den förlängda öfning, som förslaget afser att bereda beväringen. Att — såsom det blifvit yttradt — hellre vilja stå kvar vid det gamla derföre att man icke kan få sin egen vilja och sina egna önsknningar uppfyllda, kan väl icke vara rätt.

Om principenligheten af de föreslagna lättnaderna, om hvilka säkerligen här mycket i dag kommer att talas, vill jag nu icke yttra mig. Nog af: obetydliga tror jag visst icke att man kan säga dem vara. Befinnas de vara en utväg att realisera den gamla tanken att öfriga samhällsklasser skola kraftigare än hittills deltaga i försvarets bekostande, så accepterar jag dem för min del gerna. Flyttad från köpsläendets in på billighetens och rättvisans grund, har frågan i mina ögon mycken antaglighet, i synnerhet om derigenom kan vinnas ett starkare försvar.

Man har äfven velat låta påskina att, genom att kvarblifva vid den gamla försvarsorganisationen äfven för kortare tid, split och oenighet mellan statsmakterna fortfarande skulle komma att underhållas. Jag kan dock icke förstå hvarföre så nödvändigt skulle blifva fallet.

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

Regeringen har 2 gånger gifvit svar på 1873 års mycket omtalade skrifvelse; båda gångerna med indelningsverkets upphäfvande till mål. Det första svaret var 1875 års förslag, som efter mitt förmenande var det följdriktigaste svar på nämnda skrifvelse. Ty granskar man denna skrifvelse, så finner man, att densamma afsåg försvarets byggande på allmän värnpligt, såsom försvarets grundval, dertill skulle bildas en befälsstam, hvarmed man menade "icke blott öfverbefäl, utan äfven underofficerare, korporaler, vice korporaler och kadetsoldater", motsvarande de eliter som i regeringens nyss nämnda förslag förekomma. Men huru dessa jemte manskap till specialvapnen skulle uttagas, derom sade skrifvelsen icke mycket. Der yttrades endast att det skulle ske på frivillighetens väg så långt möjligt vore. Men om denna väg icke räckte till, hvarifrån skulle de då tagas? Lottning måste väl då blifva den ovilkorliga följden. Men denna har ju Riksdagen ogillat. Flera än dessa två nu afgifna förslag hade regeringen näppeligen kunnat medhinna under denna korta tid. Regeringen har — så vidt jag kan se — tolkat det sväfvande innehållet af 1873 års skrifvelse såsom det närmast låg till hands att tolka densamma. I begge fallen stod ju indelningsverkets afskaffande såsom mål. Skall split och oenighet mellan statsmakterna fortfara — såsom det är sagdt — så måste jag för min del fritaga regeringen från att dertill vara orsaken. Hvad särskildt öfningstiden för de värnpligtige angår, så har jag i 1873 års skrifvelse icke funnit ett enda ord, som hindrar att de icke lika väl kunnat utsträckas till *ett* år som till 62 dagar.

Nej, mine Herrar, sägom det rent ut! — i 1873 års skrifvelse ligger orsaken, hvarföre Riksdagen icke hunnit ur fläcken i försvarsfrågan. Denna skrifvelse har satt folket så att säga i strid mot sig sjelf. Det har i denna skrifvelse begärts annat och mera än som folket i sjelfva verket *vill* hafva och var villigt att medgifva. Det gick icke an att helt enkelt ifrågasätta indelningsverkets upphäfvande i utbyte mot någon annan, tidsenligare organisation, nej, man skulle sammanknyta denna fråga med andra frågor, hvilka, hvar för sig, kräfde det omsigtsfullaste och allvarligaste arbete att lösa. Skola vi nu med ett nytt mångtydbart opus i den antagna stilen öka de mer än 300 skrivelser, som sedan 1809 vexlats mellan Sveriges regering och Sveriges Riksdag i fråga om försvaret? Nej, mine Herrar! Jag måste för min del förklara, att hvarje upprepadt försök i den vägen anser jag högst olyckligt och alldeles icke ledande till målet, ifall man verkligen *vill* uppnå det. Låt då hellre tiden verka, och antagom Utskottets förslag! Och dessutom, männe det icke skall behövas tid att utarbeta och i sina detaljer ordna det förslag, som Herrarne med skrifvelsen vilja frambesvärja. Dertill kommer sedan ovissheten om begge Kammarne, ja ens Andra Kammaren, kan enas derom. Och, mine Herrar, huru ovisst är det icke om de politiska tilldragelserna i våra dagar lemna oss nödigt rådrum till alla dessa förberedelser. Vare det långt ifrån mig att vilja framkalla några skrämnskott för att dermed inverka på Kammarens beslut i denna fråga, men, det tror jag mig hafva rättighet att säga: att när elden är färdig att slå fram genom gran-

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

nens husknut, så handlar den rätt och klokt, som ser till att han har sina egna brandredskap i ordning.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Lindmark: Då det vid behandlingen af försvarsfrågan under de senare åren varit brukligt att ständigt citera 1873 års skrivelse, så ber äfven jag att få uppläsa några rader ur nämnda skrivelse. Skrifvelsen tillkom, som bekant, på grund af enskilda motioner.

Särskilda Utskottet yttrade bland annat: "att en sådan organisation kommer att hvila på grundsatsen af en mera utsträckt allmän värnpligt, torde, att döma efter hvad vid de senaste riksdagarne förekommit, med skäl kunna antagas. Vid tillämpningen synes likväl denna nya organisation endast småningom och steg för steg kunna träda i verkställighet, så mycket mera som vårt nu varande försvarsverk enligt sakens natur endast efter hand skulle kunna förändras och lemna rum för en ny härordning."

Sådana voro Utskottets och Riksdagens åsichter 1873. Således, och då någon genomgripande reorganisation af försvaret icke sedermera kunnat komma till stånd, synes mig regeringen år 1877 i det nu framlagda förslaget till punkt och pricka hafva följt detta yttrande i 1873 års skrivelse. Ty regeringens förslag innefattar ju en utsträckning af värnpligten. Det är ett steg framåt på denna bana och det är äfven ett steg framåt till indelningsverkets upphäfvande; och märkvärdigt nog går det öfvergångsförslag, som generalstaben utarbetat och som blifvit Riksdagen meddeladt, just ut på en afskrifning af indelningsverket under 15 år, eller just den tid 1871 års försvarsutskott föreslagit. Då emellertid i Utskottets betänkande denna regeringens åsigt icke blifvit accepterad, utan Utskottet hellre ställt sig på det s. k. Abelinska förslagets grundval, d. v. s. med bibehållande af indelningsverket och mot vissa lindringar föreslagit en utsträckning af våra pligter, må man icke förebrå regeringen att det gamla kommer att stå kvar. Ty detta är Försvars-Utskottets verk.

Men då det för närvarande lärer vara fäfanget att i denna Kamrere tala om de relativa förtjensterna emellan ett försvar, bygd utslutande på den allmänna värnpligten, och ett försvar, fotadt på stam och beväring, så skall jag derpå icke inlåta mig. Då jag för min del emellertid anser önskligt, att något måtte göras till vårt försvarsväsendes utveckling, och då jag är öfvertygad om att det blott är det första steget, som kostar på, är jag naturligtvis också varmt intresserad af att den nu föreslagna utsträckta öfningstiden för beväringen måtte komma till stånd. Följaktligen accepterar jag också Utskottets förslag, om jag än icke i allo kan gilla detsamma.

Med anledning af Herr Statsministerns yttrande, att, då de af Utskottet föreslagna lindringarne i indelningsverket förefallit honom väl drygt tilltagna, det borde bero af dem som deraf i första handen drabbades att uttala sina åsichter om deras befogenhet eller lämplighet, får jag förklara, att jag för min del och, såsom jag tror, många med mig äro beredda att underkasta oss dessa bördor för att vi må komma ett steg framåt.

Emellertid har Riksdagen i afseende å försvarsfrågan under en följd af år rört sig i en cirkelgång. Vid 1871 års riksdag dödades ett förslag under hänvisning till värnpligtens breda bas såsom den enda, hvarpå vårt försvar borde byggas. Men vid 1875 års riksdag ändrade man ståndpunkt. Då tillgreps man stam och beväring som vapen, mot det då framlagda förslaget om försvarsväsendets ordnande. Men det kan väl icke vara Riksdagens mening att evigt röra sig i en sådan cirkelgång. Faran deraf är så påtaglig, att man måste vara blind för att icke se den.

Jag väntar visst icke, att flertalet af denna Kammares ledamöter med förkärlek skall omfatta den utsträckta öfningstid, som nu föreslagits då de sjelfva aldrig deltagit i militäriska öfningar eller gjort klart för sig hvad som verkligen fordras af en soldat. Men klokheten borde bjuda dem att antaga hvad som nu föreslagits. Ty de öfningar, som nu komma de ynglingar till del, hvilka kan hända en gång måste kläda blodig skjorta för fäderneslandet, äro så otillräckliga, att den tid och de penningar, som dertill användas, nu äro till stor del rent af bortkastade. Jag hoppas alltså, att den dag skall komma, då, sedan dessa ynglingar kommit under fund med huru mycket som verkligen fordras af en man i ledet och lärt sig inse hvilken nytta dessa öfningar medföra, röster från dem skola göra sig hörda, som fordra en ytterligare utsträckt öfningstid på det att de genom ökad krigsbildning må sättas i stånd att med hopp om framgång upptaga striden mot en landets fiende. Detta gör att jag obetingadt accepterar Utskottets förslag.

En talare på hallandsbänken har talat om det missnöje, som skulle uppstå i landet, i fall denna ökade öfningstid af 32 dagar med ens skulle införas. Jag vet icke om något sådant missnöje skall uppkomma eller förefinnas; men om ock så skulle vara, så föreställer jag mig, att en representants första pligt är att icke låta sig påverkas deraf, utan i sina beslut endast låta sig ledas af hvad han finner vara för landet gagneligt och nödvändigt. Representantens pligt är tvärt om att söka motarbete de skefva uppfattningar, som möjligen i ett eller annat afseende gjort sig gällande hos folket, med ett ord att i allt ställa sig på en fullt sjelfständig ståndpunkt, som hans kall kräfver och som de honom till buds stående tillfällen att taga en vidsträcktare öfverblick af förhållandena berättigar honom att intaga.

Samme talare antydde äfven i sitt yttrande, att, då vårt land egde ett hafomflutet läge och vår här icke vore afsedd till annat än försvar, vår härordning icke fordrade samma öfning och duglighet som andra länders. Det har redan så många gånger blifvit visadt huru falsk en sådan uppfattning är. Att på fältet gå anfallsvis tillväga måste tillkomma vår här lika så väl som fiendens äfven när striden utkämpas inom vårt eget lands gränser och ve den, som ställer sig på uteslutande defensiv ståndpunkt! Han är redan på förhand dömd till undergång.

Hvad som emellertid mest förvånade mig var ett yttrande af samme representant att den af Utskottet tillstyrkta utsträckning af värnpligtsöfningarne icke under *nuvarande* förhållanden vore på något

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

sätt påkallad. Jag frågar då den ärade representanten: hvad innebär det väl då att Rysslands kejsare i dessa dagar reser ned till Kischineff för att förbereda öppnandet af ett stort och vidtutseende krig? Är han månne skarpsyntare än tidens största statsmän beträffande detta krigs följder? Kan väl ett sådant yttrande under nuvarande förhållanden på något sätt försvaras? Jag tror det icke.

Samme representant talade äfven mycket om de stora uppoffringar, som genom ett förbättradt försvar skulle drabba oss alla. Ja, det är sant. Men det är nu en gång så, att kriget kräfver stora uppoffringar från de krigförandes sida; och vi lefva icke i något Arkadien, vi lefva helt enkelt bland människor, emellan hvilka ett krig lätt nog kan uppkomma, vi lefva för att kämpa för vår tillvaro, för att häfda vår utveckling. Jag hoppas också, att vi icke skola utsättas för ett krig, men detta hopp, som kan besvikas, tillstädjer oss icke att försumma vårt försvarsverk. Och att denna utbildning icke skall taga den rigtning till militarism, som man så mycket fruktar vågar jag försäkra, ty någonting sådant som militarism finnes icke i vårt land.

En annan talare nämnde något om hvad han kallade "krigets Moloch". I detta afseende vill jag om honom säga hvad judarne sade om Gud: "Jag är den som för närvarande är." Det kan icke bestridas att han kräfver sina offer. Det må dock ingen försöka inbilla oss att vi på något annat sätt, än genom en armé — således icke genom att undandraga oss nödiga uppoffringar — skola kunna skydda oss för hans härjningar.

Af hvad jag sålunda yttrat torde klart framgå att jag, utan att ingå i någon detaljerad granskning af Utskottets förslag, kommer att yrka bifall till detsamma.

Jag vill blott tillägga att det nu framlagda skrifvelseförslaget, innefattande de löften, som å landtmannapartiets vägnar lemnats af Stats-Utskottets vice ordförande hvilken, såsom vanligt, icke tvekat att öppet gå i spetsen för sitt parti, lemnar jag helt och hållet åt sitt värde.

Med anledning af Herr vice ordförandens yttrande att "svenska folket är med oss", tager jag mig dock friheten att bestrida detta djerfva påstående och att framställa den förmodan, att största delen af det svenska folket icke skulle vara med på en sådan skrifvelse, som Herr vice ordföranden framlagt.

Den ärade vice ordföranden i Stats-Utskottet framhöll i slutet af sitt anförande att principen för förslaget vore "allas eftergifter för alla". Jag vill endast till svar på detta påstående sluta mitt anförande med det uttalande, att en försvarsorganisation skall hvila på principen af allas uppoffringar för alla.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Rubenson: Då jag för min del yrkar bifall till Utskottets förslag, så gör jag det ingalunda af det skäl att jag skulle föreställa mig, att mycket vore vunnet med det som skall göras enligt detta förslag, och om förslaget pretenderade att innehålla en slutlig lösning

af försvarsfrågan, så skulle jag alldeles icke gifva min röst åt detsamma. Jag gör det nu, på grund af den erfarenhet, som under en lång följd af år vunnits, att i sakens närvarande skick det är omöjligt för svenska representationen att blifva ense om huru en definitiv arméorganisation för vårt land skall komma att se ut. Det är under sådana förhållanden efter min åsigt rätt och välbetänkt af regeringen att så mycket som möjligt gå till mötes deras önskingar, som verkligen vilja hafva ett godt försvar, så att vårt riksskepp äntligen en gång måtte komma ur den malström, hvaruti det sedan några år befinner sig.

Nu har emellertid mot Utskottets förslag blifvit framställt ett motförslag. Detta skrifvelseförslag i och för sig visar tillräckligt tydligt bilden af en stor och vid kapp, under hvilken många olika och mångskiftande åsichter dölja sig, utan att den talare, som framlade detsamma, behöft gifva tillkänna, att förhållandet är sådant. Denne talare har nu, såsom alltid, kastat sig främst in i striden, och nu lika litet som förr tvekat att offra sig för republiken.

Han började med att säga, att han och de med honom liktänkande önskade att så snart som möjligt få löst den stora fråga, som nu en lång tid stått på dagordningen. Men kort derefter yttrade han, att meningarne inom partiet hade varit mycket delade huru denna lösning borde vara beskaffad; en del hade velat gå längre, andra återigen icke så långt som skrifvelseförslaget angifver. Programmet hade varit ett resultat af "allas eftergifter för alla", således, på samma gång de som förenat sig om skrifvelseförslaget medgifva, att de äro oense om sättet, hvarpå frågan bör slutligen afgöras, yrka de det oaktadt att ett förslag till sådant slutligt ordnande af försvarsväsendet skall framläggas till nästa Riksdag. Huru det ena kan stå tillsammans med det andra det är saunerligen mera än jag förstår; jag måste bekänna att det går ikring i min hjerna, när jag försöker att sätta mig in i denna slutföljd.

Vidare må det tillåtas mig anmärka att de, som framlagt detta skrifvelseförslag, väl icke äro sådana barn i politiken, att de kunna inbilla sig, att Första Kammaren skall komma att förena sig om något sådant skrifvelseförslag eller något annat, som syftar åt samma håll. Jag tror tvärtom för min del, att litet hvar föreställer sig, att Första Kammaren kommer att förena sig om Utskottets förslag. Men om så sker, om Första Kammaren antager Utskottets förslag och Andra Kammaren Herr Keys skrifvelseförslag, huru går det då med syftmålet att åstadkomma ett Riksdagens beslut, gående ut på att vinna en slutlig lösning af frågan? Detta syftmål kan tydligen ej vinnas. Men ändock heter det: nu hafva vi förenat oss; här hafva vi det program, för hvilket vi skola stå som en man.

Jag har ännu icke haft tid att närmare granska detta program; men jag kan dock ej underlåta att genast mot detsamma göra några anmärkingar.

Jag frågar då först och främst hvad som menas med dessa högst 90 dagar för beväringens öfningar? En del af landtmannapartiet har kanske från början velat bestämma öfningstiden till 90 dagar. Men

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

en annan del har säkerligen velat hafva betydligt längre öfningstid, ehuru de, för att partiet måtte blifva enigt, måst förena sig om dessa högst 90 dagar. Åtskillige af dem, som biträdt programmets bestämelse om högst 90 dagars öfningstid lära åter i likhet med en ärad representant från Halland icke vilja gå längre än till 60 dagar. Icke kan man väl då med skäl påstå, att landtmannapartiet är enigt om programmet i denna del. Följden af dess antagande blir, att de som verkligen vilja hafva t. ex. 180 dagars öfningstid småningom skola komma under fund med att de en efter annan få göra så stora eftergifter för bibehållande af partiets enighet, att nästan ingenting af deras egna åsichter kommer att kvarstå. Så kommer det säkert att gå, om man söker att lösa försvarsfrågan, på det sätt landtmannapartiet föreslagit.

Vidare talas i förslaget om en stam, som skulle uppgå till *ungefär* den nuvarande stammens styrka. Här hafva vi återigen ett sväfvande uttryck. Huru stor har man i sjelfva verket tänkt sig, att denna stam skall vara? En del af landtmannapartiet har måhända tänkt sig 20,000 man såsom den rätta siffran, en annan deremot måhända att 30,000 vore det minsta möjliga, man borde bestämma, en tredje åter 35,000 o. s. v. Här döljer sig otvifvelaktigt åter en oenighet, hvilken man velat söka dölja under den förut omtalade vida kappan.

Ytterligare innehåller programmet att den erbjudna öfningstiden af högst 90 dagar för de värnpliktige icke skulle genast vidtaga, utan man skulle först så *småningom* under 15 år komma upp till en sådan öfningstid. Den ene kan då må hända önska att man under de första 10 åren endast skall helt obetydligt kanske alldeles icke gå framåt med öfningstidens förlängande, en annan åter att man för hvarje år bör förlänga öfningstiden med några dagar, tills man kommit upp till slutmålet, vid hvilket man enligt programmet skulle stanna. Äfven häruti ligger således, enligt min åsigt, en antydning om split och oenighet inom partiet, och enighet i denna del lär, om ett härorganisationsförslag bygges på skrifvelseförslaget, icke vara så lätt att åstadkomma, som man velat låta påskina.

I programmet säges vidare, att de för stamtruppens aflönning *erforderliga* medel skola garanteras genom lag. Men ej heller här lär det vara lätt att inse, hvad som förstås med det begagnade uttrycket. Den ena kan med erforderliga medel förstå ett anslag på ett jämförelsevis ringa belopp, en annan deremot en betydligt större summa. — Detta är den svagaste punkten uti hela förslaget. Ty om tidsomständigheterna t. ex. vore sådana att det anslag, som första gången för stamtruppens aflönande i lag komme att fastställas och som då möjligen vore fullt tillräckligt, sedermera icke räckte till, huru skulle man väl då gå till väga? Skulle man väl då beqväma sig till att använda det sista medel, som står till buds, nemligen lottningen? Jag tviflar derpå. Vi hafva här i Kammaren otaligt många gånger hört upprepas, att man icke ville anlita detta medel; men, om detta förslag blir antaget, måste man slutligen komma till lottkastningen såsom det sista återstående medlet, för så vidt man nemligen verkligen önskar ett starkt försvar.

Man har här sagt, att Utskottets förslag icke skulle kunna bifallas, emedan man derigenom skulle för alltid fastläsa det gamla indelningsverket. Jag kan icke neka till att möjligen en och annan af Utskottets ledamöter, då de biträdt Utskottets förslag, dervid utgått från en sådan önskan. Men säkert är att i Utskottets motivering icke förekommer något, som gifver anledning till den förmodan, att man velat binda Riksdagen vid indelningsverkets bibehållande. Det finnes icke heller i förslaget till beslut ett enda ord, som häntyder på en sådan afsigt. Hade detta varit händelsen, så skulle väl jag, som så lifligt önskar att vi måtte erhålla ett starkt försvar, grandadt på värnpligtssystemet, varit den förste att förklara mitt missnöje med förslaget och rösta mot detsamma, och ehuru Utskottet i motiveringen till första punkten tydligt förklarar, att det icke vill någon återgång till 1875 års förslag, så kan jag dock vara med om Utskottets förslag, just därför att Utskottet icke begärt, att vi i beslutet i något afseende skola binda oss för framtiden.

Jag skall bedja att ytterligare få göra en anmärkning mot detta skrifvelseförslag.

Jemte det att skrifvelseförslaget innehåller åtskilliga grunder för härens framtida ordnande, innehåller det äfven en punkt af följande lydelse: "att i sammanhang med den ökade värnpligtens inträdande, en lika afskrifning af alla grundskatter jemväl tager sin början, och åsättes jordbruksfastighet enahanda bevilling som annan fastighet, hvarjemte förändring i kommunalförfattningarne torde böra försiggå, allt i enlighet med meranämnda skrifvelse".

Nu är förhållandet, såsom Herrarne litet hvar torde erinra sig, att åtskilliga allmogerepresentanter från Skåne vid denna riksdag väckt en motion, N:o 117 i ordningen, med förslag att, derest Riksdagen för sin del besluter antagande af en ny härordning, Riksdagen då äfven måtte fatta beslut om indelningsverkets, samt grundskatternas fullständiga afskrifvande, äfvensom att Riksdagen, under den förut-sättning att Kongl. Maj:ts proposition om 62 dagars öfningstid för de värnpligtige blefve antagen, måtte besluta en afskrifning af $33\frac{1}{3}$ procent å indelningsverket och alla grundskatter. Omständigheterna gjorde sedermera, att den del af motionen, som handlar om grundskatternas afskrifvande återtogs, hvaremot den af motionärerne, som väckt särskildt förslag, motionen N:o 118, om grundskatternas afskrifvande, vidhöll denna sin motion.

Motionen N:o 117 remitterades sålunda till Särskilda Försvars-Utskottet med afskiljande af frågan om grundskatternas afskrifning; och motionen N:o 118 om grundskatternas afskrifning blef remitterad till Stats-Utskottet. Frågan om grundskatternas afskrifning ligger således hos Stats-Utskottet, likasom Kongl. Maj:ts proposition om fastighetsbevillingens höjande från 3 till 5 öre ligger hos Bevillings-Utskottet. Dessa begge Utskott hafva bland sina ledamöter tillsammans utsett ett sammansatt Utskott för dessa tvenne frågors behandling. Under sådana förhållanden anser jag, med den uppfatning jag har af grundlagens såväl ordalydelse som anda och mening, att det icke låter sig göra att nu fatta ett beslut, som i något afseende berör

*Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)*

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

grundskatternas afskrifning, så länge som frågan härom är beroende på ett annat Utskotts behandling, än det, hvars utlåtande här föreligger.

Slutligen skall jag be att emot det af den ärade talaren på Hallandsbänken fälda yttrande, att man fordrade alltför stora uppoffringar af folket. då man ifrågasatte att de värnpliktige skulle öfvas under 62 dagar, få anmärka att hufvudfrågan här icke är den, om stora uppoffringar begäras af folket under fredstid, utan den, huruvida vi, då vi måste skicka ut landets söner emot en blifvande fiende äro försvarade med att de då hafva fått en så otillräcklig öfning i vapen, att de falla ett offer för den förste som kommer för att taga vårt land.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Fredenberg: Ehuru jag är öfvertygad om att ingen numera låter rubba sig uti sin förut fattade mening, anser jag det dock vara min pligt ej blott såsom riksdagsman utan äfven såsom medlem af armén, hvars ökade försvarskraft eller fortfarande svaghetstillstånd beror af de nu pågående öfverläggningarne, att uttala min åsigt i denna för vårt land så viktiga fråga, som öfver ett årtionde hvilat på Riksdagens bord, utan att lyckats vinna någon, ännu mindre en tillfredsställande lösning.

Då erfarenheten från 1871 och 1875 årens riksdagar till fullo ådagalagt, att någon arméorganisation, bygd vare sig på stam och beväring eller uteslutande på värnpligtens grund, icke lyckats tillvinna sig Kammarens bifall, och då man dock till slut måste antaga något af dessa system, sedan de olika meningarne hunnit sammanjemkas, så anser jag för min del att man för närvarande icke kan slå in på någon annan väg än den af Kongl. Maj:t valda, nemligen den att söka stärka och förbättra det försvar, som vi redan ega, och det är ur denna synpunkt som jag önskar framgång åt Utskottets förslag, hvilket föga skiljer sig ifrån Kongl. Maj:ts utom i den mer än fördubblade ersättningen till rust- och rotehållarne för möjligen ökad tunga af indelningsverket, och hvilket jag af billighetsskäl icke vill motsätta mig, om genom dess antagande lösningen af denna för vårt land så viktiga fråga blott föres detta lilla steg framåt. Jag skulle dock hafva i det längsta tvekat att bifalla Utskottets förslag, om utvecklingen af vårt försvarsväsende derigenom skulle anses vara avslutad, ty 62 dagars öfningstid för de värnpliktige är, i betraktande af utlandets väl öfvade härar, en obetydlighet, men då jag hoppas att regeringen och Riksdagen blott vilja vänta någon tid, till dess erfarenheten lemnat svar på hvilken ytterligare öfningstid blir behöflig och på hvilken grund man med utsigt om framgång kan hoppas bygga ett väl ordnad försvar, så måste jag äfven såsom militär erkänna att en med 32 dagar ökad öfningstid för vår beväring, ett utvidgad antal beväringsskolor, proportionellt fördelade på stammens kompanier och bataljoner samt specialvapen, äfvensom ett ordnad enrolleringssystem vore så betydliga förbättringar till förstärkandet af våra försvarskrafter, att jag för min del åtminstone icke vill bära det tunga an-

svaret att hafva motverkat ett förslag, som innebär åtminstone en god början och om hvilket de olika meningarne i fred och endrägt kunna samla sig, till dess man kan komma öfverens i hvilken riktning försvarsfrågan bör lösas.

Ett par af reservanterne inom Försvars-Utskottet hafva yttrat, att den ersättning, som erbjudes rust- och rotehållarne, är alltför ringa i jämförelse med de ökade kostnader, som skulle uppkomma för dem, i fall Utskottets förslag antoges. Men jag ber att få fästa uppmärksamheten uppå, att den nu föreslagna öfningstiden för beväringen helt och hållet sammanfaller med den indelta arméns nuvarande vapenöfningar. Och då för beväringens öfningar endast befålet, deruti inbegripna korporaler och vice korporaler, tagas i anspråk, hvilket befäl utom rotelönen af staten åtnjuter fast lön och dagaflöning, så tror jag att detta skäl icke är af någon synnerlig betydelse. För öfrigt tror jag för min del, att då den största tungan väl egentligen drabbar de beväringsskyldige, som skola fullgöra sin medborgerliga pligt mot fosterlandet, så torde mången fattig beväringssyngling hellre söka fullgöra sin beväringsskyldighet i arméns leder med aföning, än som beväring utan densamma, och har detta sannolikt till följd, att den öfverklagade rekryteringstungan snarare kommer att lindras än ökas för rust- och rotehållarne. Om jag minnes rätt, så var det vid 1873 års riksdag som den obligatoriska värnpligten blef gällande lag, men ännu har ingenting åtgjorts för att gifva vår vapenföra ungdom den öfning, som fordras för att den skall kunna fullgöra sin då ålagda ovilkorliga skyldighet att försvara fosterlandet, och när den stunden, då detta kan blifva nödvändigt, kommer, vet ingen utaf oss. Måtte vi därför icke invägga oss i några bedrägliga förhoppningar om en evig fred och uppskjuta ordnandet af vårt försvarsväsende till en oviss framtid, ty det nuvarande politiska tillståndet i Europa vittnar högt om, att det nittonde århundradets civilisation ännu står långt fjerran ifrån förverkligandet af mensklighetens stora önskningsmål, det som innehålles i de vackra orden: "ära vare Gud i höjden, frid på jorden och menniskorna en god vilja".

Jag hade visserligen ännu mycket mera att orda om i denna fråga; men då den talare på stockholmsbänken, som nyss yttrade sig, redan uttalat mina åsikter om det framlagda skrifvelseförslaget, vill jag icke längre upptaga Kammarrens tid, i synnerhet som en mängd andra talare redan anmält sig, utan slutar med att instämma med dem, som yrkat bifall till Utskottets förslag.

Herr Carl Anders Larsson: Jag skulle kanske hafva helt enkelt instämt med den förste talaren och icke upptagit Kammarrens tid med något eget anförande, om icke jag inom Utskottet hade utarbetat en reservation af icke så små dimensioner och min tystnad vid detta tillfälle möjligen kunnat tolkas, såsom skulle jag numera hafva kastat öfver bord de åsikter jag i min reservation uttalat, för att i stället gå in på det af Herr Key nu framlagda förslag. Emellertid har jag den tillfredsställelsen att se nästan samtliga hufvudpunkterna af det i min reservation framställda förslag hafva blifvit accepterade i

Angående
Försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts).

Herr Keys skrifvelseförslag. Han hade mycket rätt då han yttrade att vi som slutit oss kring denna skrifvelse hafva alla nödgats något gifva efter af våra egna önskningsar, den ena mera och den andra mindre. Han har för sitt uttalande fått uppbära mycket klander af åtskilliga af de talare som sedermera uppträd, men naturligtvis kunde hans yttrande icke hafva afseende på andra än medlemmarne af landtmannapartiet, hvars talman han blifvit utsedd att i denna fråga vara.

Jag hörde bland annat en högt aktad talare påstå, att jorden är fast men den öfriga förmögenheten flyttbar och att i följd deraf de som egde annan slags förmögenhet än jord icke skulle hafva så mycket att frukta af ett fiendtligt anfall som jordegaren. Ett sådant påstående står dock, för så vidt jag kan förstå, i uppenbar strid med all historias vittnesbörd. Eller när har man väl hört talas om att en fiendtlig inkräktare frånöfvat den enskilde jordegaren hans jordlapp. Detta visas ju tydligt af förhållandet i Finland, och äfven af härjningarne på våra egna kuster; väl brände fienden hus och hem, plundrade hvad värdefullt han kunde komma åt, men aldrig har man exempel på att jordegaren körts bort från sin torfva. Jag anför dock icke detta såsom något skäl, hvarföre jordegaren skulle mindre än andra vara pligtig att värna sitt fosterland; utan tvärtom är jag lika villig som någon annan att underkasta mig uppoffringar för vårt lands försvar. Samme högt ärade talare har vid föregående tillfällen, då det varit fråga om aflåtande af underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, uttalat sig ganska vänligt om sådana skrivelser; så t. ex. i fråga om 1873 års skrifvelse uttalade han, som då beklädde justitiestatsministers-embetet, endast några varningar till dem som då påyrkade aflåtandet af en sådan skrifvelse, att de äfven borde vara beredda att stå för konsekvenserna af denna skrifvelse. Jag saknar beklagligtvis vid detta tillfälle på sin plats på statsrådsbanken Herr Krigsministern, som då äfven uttalade sig i samma syfte som då varande excellensen Adlercreutz. Jag har på de senare dagarne emottagit en broschyr, som jag får säga är det bästa i den vägen jag sett. Der lemnas bland annat en redogörelse för öfverläggningarne angående 1873 års skrifvelse, ur hvilken jag skall taga mig friheten att uppläsa ett stycke. Det heter der: "Hvad slutligen regeringens ställning till den beslutade underdåniga skrifvelsen vidkommer, så afgåfvos i sådant afseende förklaringar i Första Kammaren af excellensen Adlercreutz och i den Andra af statsrådet Weidenhielm". Och angående Herr krigsministerns anförande heter vidare i broschyren: "Den förres uttalande var klart och bestämdt. Försvarsorganisationens styrka vore för regeringen hufvudsaken, indelningsverket endast ett medel. Vore nu hos de verkliga sakkunnige meningarne fast förenade derom, att indelningsverket icke mäktade uppbära den större byggnad, som man derpå velat uppresas, eller vore det svenska folket genom deras ombud fast beslutet att, *kosta hvad det ville*, på en annan grundval, men icke på den gamla, bygga och utveckla vårt försvarsväsen, då måste — sade regeringens främste ledamot — hvarje fosterlandsvän, om ock med saknad, draga sin hand tillbaka från den gamla institutionen, och en regering, som ville vara fosterländsk, kunde då icke underlåta att

med full kraft arbeta på försvarets ordnande efter de nya principerna. Men — tillade hans Excellens — en fordran har Kongl. Maj:t att i denna angelägenhet ställa på Riksdagen, och den är, att om en skrivelse, sådan som Utskottet föreslagit, varder af Riksdagen aflåten, *det då måtte vara fullt allvar dermed*, så att Riksdagen är beredd att bära alla konsekvenserna deraf.“ Hans Excellens trodde sig med visshet kunna säga, att “Kongl. Maj:t aldrig skall utbyta hvad vi för närvarande ega, mot något, som antagligen icke är bättre, d. v. s. mot en organisation, som, bygd på allmän värnpligt, icke förutsätter att de värnpligtige eller åtminstone den icke för obetydliga del deraf, som skulle utgöra stam, kommer att genomgå en ordentlig vapenskola och alltså öfningstiden för dem icke inskränkas till blott några få månader.“ Men till nästa riksdag kunde han icke hinna blifva färdig dermed, ty då funnos icke samma materialier som nu för frågans bearbetande.

*Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)*

Huru har nu regeringen sedan dess och efter sådana uttalanden behandlat försvarsfrågan. Har den någonsin kommit fram med ett arméförslag, grundadt på allmän värnpligt men med en stam af värnpligtige. Har den fullföljt vår senast aflidne Konungs tanke: “litet, men godt”? Här är dock icke fråga om något “litet”, utan här är fråga om att uppställa 30,000 man, hvilka skola öfvas så fullständigt som Kongl. Maj:t i sitt 1875 afgifna förslag föreskrifvit. Detta är väl icke så obetydligt, när man dertill tager i betraktande, att man vid sidan af denna indelta stam ställer upp 300,000 man af beväringsskasser utöfver hvad vi för närvarande hafva. Det blefve således en styrka på inalles mellan 300,000 och 400,000 man. Och, mine Herrar! det är här icke fråga om några utlevade gubbar eller unga pojkar, utan om män i sin bästa och kraftigaste ålder eller från 21 till 40 år. Kan detta vara för litet att ställa upp för ett så litet land som vårt med så lyckliga gränser, som vi hafva i förhållande till så många andra länder, och inom hvilka gränser vi kunna vara trygga för att icke i en hastig vändning blifva öfersvämmade af fiendtliga arméer.

Herr Bruhn talade om en förhöjning af femtio procent i beväringsofningarne. Han ville icke säga att detta betydde litet; men han påstod att hans motståndare hade en sådan uppfattning. Men han glömde säga, att på samma gång som öfningstiden blifvit 50 procent längre, blefve mansstyrkan också 300 procent större. Således hade han blott till en del rätt i hvad han sade. Ty det skulle hafva blifvit vida mer oneröst, om han kommit ihåg att lägga till den siffra hvarmed de värnpligtige och landtstormen skulle ökas.

Herr Gumaelius yttrade, att han för sin del icke satte något synnerligen stort värde på om rust- och rotehållare finge några kronor mer eller mindre för det de fullgjorde sina skyldigheter. Jag vill dock erinra honom om, att rust- och rotehållare icke sätta så högt värde på hvarken de 15 kronor, som Kongl. Maj:t föreslagit, eller de 30 kronor som Utskottet tillagt, att de derföre vilja underkasta sig den uppoffring, som ligger uti värnpligtens utsträckning. Jag instämmer med honom att det är en stor uppoffring som man fordrar af dessa värnpligtige yung-

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

lingar, hvilka icke få ett öre af den ersättning, som skulle tillkomma rust- och rotehållare. Men hvad som mest af allt tillbakahåller rust- och rotehållare — det är icke penningestyttern, utan den förödmjukande principen, att de sjelfva skola från 21 till 40 års ålder vara skyldiga att stå i ledet vid sidan af sina egna legda soldater samt försvara både sig sjelfva och andra. De hafva icke heller fått sina knektekontrakt endast för ro skull. Ty dessa kontrakt betrygga dem emot nödvändigheten att behöfva underkasta sig några utskrifningar vare sig under fred eller krig så länge de fullgöra sina skyldigheter enligt samma kontrakt. Och dessa kontrakt hafva på senare tider tillvunnit sig allt större betydelse emot under den tid, då en viss krigsminister talade om att de endast gälde mot rubbningar nedifrån och uppåt, men icke tvärtom. Detta är en numera öfvervunnen ståndpunkt, och jag har sällan på sista tiden hört den tanken upprepad och försvarad.

Herr Toll ville godkänna Utskottets förslag för att få lugn och gillade Herr Danielssons reservation samt ville icke öka de 300 skrivelser, som sedan 1809 emanerat mellan Riksdag och regering i denna fråga. Jag vill då i hans minne återföra, hvad han vid 1875 års riksdag sjelf föreslog och hvad som då blef Riksdagens beslut. Alla de punkter, som innehölls i hans då afgifna förslag och som af majoriteten i denna Kammare accepterades, äro till punkt och pricka upptagna i det skrifvelseförslag, som nu är framlagdt. Visserligen funnos i hans förslag några punkter, som uti den nu föreslagna skrivelserna blifvit uteslutna. Men så är icke heller meningen, att denna skrifvelse skall utgöra härordningsförslaget, utan denna skrifvelse skall innehålla: hitintill vill landtmannapartiet gå, men icke längre, på det Kongl. Maj:t och hans regering icke måtte finna anledning att säga: ni skrefvo väl äfven 1873, men vi frukta att ni, då det kommer till allvar, icke vill stå vid edra skrivelser. Men om regeringen nu vill på den af Herr Key föreslagna skrivelserna bygga ett förslag, grundadt på den skrifvelse, som år 1873 utgjorde icke ensamt landtmannapartiets, utan hela Riksdagens åsigt — hvilket väl måste betyda mer än landtmannapartiet i och för sig — tror jag mig kunna ansvara för att en sådan åsigt från regeringens sida icke skall bekräfta sig. Det var dessutom icke landtmannapartiet som hittade på dessa funderingar, utan Riksdagen biföll då med en högt aktad ledamots inom den nuvarande regeringen goda minne denna skrifvelse af år 1873, och jag hyser det hopp, att samme höge embetsman icke skall finna sig generad af att nu biträda ett förslag, som går i den rigtning denna skrifvelse innehåller. Han skall derigenom endast ytterligare göra sig förtjent af svenska folkets eviga tacksamhet.

Herr Lindmark pratade mycket, men som vanligt så fort, att det föll sig mycket svårt för mig att följa denne talares, förmodligen nu såsom alltid, mycket sakrika anföranden. På hvad han nämnde om 1871 och 1875 årens försvarsbasis kan jag svara, att 1875 års basis var för bred, icke därför att den icke stod i öfverensstämmelse med 1873 års skrifvelse, utan därför, att den lade hela försvarsstyrkan i garnison, hvilket gjorde, att man icke ville underkasta sig densamma.

*Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)*

De värnpligtige, som enligt 1875 års förslag skulle undergå en så vidsträckt öfning, utgjorde 20,000 man, förutsatt att kontingenten hvarje år vore lika. Om man icke beräknade deras dagsverken till mera än tre kronor om dagen, som de under en så lång öfningstid måste förlora, skulle värnpligtsöfningarne således hafva kommit att kosta 10,350,000 kronor hvarje år. Kapitaliserar man denna kostnad, så uppgår den till en så fabulös summa, att man icke hade hjerta i bröstet att utkräfva densamma af dessa landets obemedlade, men friska och stridbara ynglingar.

Sedermera kommer jag till Herr Rubenson. Han talade äfven mycket hastigt, men i hans anförande kunde jag dock till en del hänga med. Han påstod bland annat, att det icke vore synnerligen värdt för regeringen att framlägga ett nytt förslag, ty vi skulle ändå aldrig blifva ense om detsamma. Jag ber likväl att få fästa hans uppmärksamhet derpå, att alla arméförslag, som hittills blifvit framlagda, hafva varit för Första Kammarens räkning; ty ännu aldrig har regeringen framvisat ett förslag, som gått i den syftning, landtmannapartiet hvarje år här förfäktat och *envist* förfäktat. Således håller hans påstående i detta fall icke heller streck. Den skrifvelse, som nu är framlagd, är så elastisk, påstod han vidare. Men detta härleder sig helt enkelt deraf, att landtmannapartiet icke är så egenkärt att tro sig om att kunna framlägga det bästa förslaget till härordning. Skrifvelsen gjordes derföre så elastisk, att Kongl. Maj:t i densamma skulle kunna hafva en ram, inom hvilken han kan fritt röra sig, såsom att bestämma siffror, att anslaget till lönerna skall blifva så eller så stort och att tjenstetiden må blifva den eller den o. s. v. Under våra sammanträden har till och med Jöns Pehrsson, som eljest brukar vara den mest sparsamme, förklarar, att Kongl. Maj:t må begära huru mycket han vill för aflöning åt värnpligtstammen, så kommer han, så länge han sitter inom denna Kammar, att med sin röst understödja detta förslag. Och då kan man vara lugn för att det icke är penningarne som gör det mesta intrycket på landtmannapartiet, utan att partiet vill hafva ett förslag, som är bygd på verkliga principer, ett förslag, vid hvilket man kan trygga sig och hvars genomförande med landets storlek och förmåga är förenligt.

Herr Rubenson talade vidare om, att det skulle möta svårigheter att fatta beslut om grundröntan och bevillningen, hvarom i skrifvelsen äfven talas. Denna fråga har inom partiet blifvit mycket ventilerad; och man har tänkt sig möjligheten af att möta motstånd i fråga om att derpå erhålla proposition. Men, mine Herrar, om vi utesluta denna del ur skrifvelseförslaget, så skulle man sedermera, om Kongl. Maj:t framlägger ett nytt förslag, kunna möta oss med den beskyllningen, att vi hymlat undan denna tanke, då vi framlade vårt förslag till värnpligtstag.

Statsrådet Weidenhielms förklaring var icke lika tydlig. Han yttrade sig med en viss försigtighet och insvepte sina åsichter i en mystisk slöja. Herr Statsrådet sade sig icke uti Utskottets betänkande, hvarken i dess motivering eller slutliga förslag, hafva funnit något, som

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

skulle kunna hindra Konungens rådgifvare från att tillstyrka Kongl. Maj:t att verka i det "syfte", som med den föreslagna skrifvelsen afsåges. Men till nästa Riksdag kunde intet förslag medhinnas. Derföre hafva vi satt in detta. Men vilja Herrarne yrka på dess utslutande, så gerna för mig, men landtmannapartiet har då åtminstone visat, att det allvarligt vill ställa sig till efterrättelse landets kraf på bättre försvar.

Herr Fredenberg hade också en anmärkning att göra, men den bryr jag mig icke om att bemöta, emedan den ärade talaren, såsom varande allt för ung vid Riksdagen, icke kan vara kompetent att bedöma frågan.

Vidare vill jag upplysa den ärade talaren som tviflade på, att Första Kammaren ens hade aning om det af Herr Key här framlagda skrifvelseförslaget, att inom Första Kammaren redan blifvit väckt förslag om enahanda skrifvelses affåtande till Kongl. Maj:t. Med ett ord, regeringen får då en ganska god grund att bygga på; och då lär det icke vara värdt för landtmannapartiet att söka komma med något bakslag. Jag tror det vore lyckligt om Första Kammaren äfven antoge skrifvelseförslaget, emedan Riksdagen i annat fall skulle stå svarslös inför Kongl. Maj:t.

Och då jag byser den tanken, att ingen af landtmannapartiet kommer att gå in på Utskottets förslag, så är det som jag för min del ber Herrarne att, af omtanke för landets väl och på det Herrarne måtte slippa att framdeles ligga i lufven på landtmannapartiet, biträda Herr Keys förslag, hvilket jag i högsta grad understöder.

Herr von Schoultz: Den näst föregående talaren har gifvit tillkänna, hurusom han särdeles lätt affärdar sådana talare, som i denna fråga hafva en åsigt, hvilken icke är med hans öfverensstämmande. Han nämnde blott i korthet, att han icke "brydde sig om" hvad talaren den och den sade. Jag vill dock genast förklara, att jag betydligt aflägsnar mig från detta sätt att argumentera, utan vill jag fast hellre genast tillkännagifva, att jag med största uppmärksamhet följt den ärade talarens framställning uti denna stora och viktiga fråga. Och i denna framställning har jag funnit så mycket att beakta, att det skulle behövas lång tid för att fullständigt bemöta den. Vid sådant förhållande hoppas jag, att den ärade talaren är öfvertygad om, att jag, fastän jag icke punkt för punkt kan bemöta honom, likväl vet att till dess rätta värde uppskatta hans framställning, om jag också icke kommer till samma konklusion som den ärade talaren.

Enär denna fråga stått på dagordningen redan vid flera af de föregående riksdagar jag bevistat, torde det vara öfverflödigt erinra derom, att jag för min del ansluter mig till dem, som anse, att det mest tillförlitliga och för vår sjelfständighet betryggande försvar är det, som grundar sig på allmän värnpligt; i följd hvaraf jag äfven anser, att indelningsverket i dess nuvarande form måste upphöra. Men oakadt jag fortfarande bekänner mig till denna åsigt, är jag dock icke med så doktrinär envishet fäst vid densamma att jag skulle vilja påtaga mig ansvaret för att icke bidra till genomförande

af en förändring i det bestående, hvilken kunde anses såsom en förbättring, för så vidt icke förslaget till denna förändring är så formuleradt, att det omöjliggör en vidare utveckling i den riktning jag ansett vara den rätta. Om förslaget vore så formuleradt, skulle jag bestämdt motsätta mig detsammans antagande.

*Angående
försvarsväsen-
detsordnande.
(Forts.)*

Nu har här visserligen blifvit uttalad den åsigten, att, om det af Särskilda Utskottet framlagda förslaget antoges, så skulle vi för en lång tid komma att befinna oss kvar på densamma grunden, och om så vore, skulle jag snart vara bestämd för att afslå detsamma. Från militärisk synpunkt uppfattad måste väl med den gamla grunden menas indelningsverket. Men att vi skulle, genom antagande af Kongl. Maj:ts eller Särskilda Utskottets förslag blifva kvar på den nu gamla grunden, kan jag desto mindre föreställa mig, som Kongl. Maj:t ju uttryckligen i sitt trontal på Rikssalen den 17 sistlidne Januari yttrar: "Å alla sidor erkännes, att en utsträckning af värnpligten är nödvändig. Det är i främsta rummet till en sådan utsträckning, som jag begär Edert bifall genom antagande af en lag om den allmänna värnpligten, så affattad, att den, med en framdeles tillräckligt förlängd vapenöfning för de värnpligtige, kan utgöra grunden för en *"härordning, uteslutande byggd på allmän värnpligt"*."

När Kongl. Maj:t uttalat dessa orden: "uteslutande byggd på allmän värnpligt", så måste i och med det samma, enligt min tolkningsförmåga deri inbegripas, att indelningsverket skall för framtiden upphöra, detta må nu ske på hvilket sätt som helst. Jag kan icke tolka Kongl. Maj:ts förenämnda yttrande på annat sätt, än som jag nämnt, och hvartill ordalydelsen föranleder. Om med detta Kongl. Maj:ts uttalande sammanställes Kongl. Maj:ts i denna fråga afgifna nådiga proposition uti i fråga varande ämne, så måste väl i den senare enligt min uppfattning ligga ett ytterligare uttalande deraf, att Kongl. Maj:t på intet sätt frångått den åsigt, som Kongl. Maj:t vid det föregående tillfället gifvit tillkänna, och vi må väl icke kunna betvifla att här står en allvarlig mening bakom de nyss framhållna, af Kongl. Maj:t begagnade ord. Det har visserligen funnits en tid, då man jemväl inom ständsriksdagen tillät sig uttala den satsen: "för-liten eder icke på furstar". Dock torde man i närvarande tid icke tillåta sig att upprepa nämnda sats, och så vidt icke Kammaren ger en annan tolkning åt dessa Kongl. Maj:ts ord, än jag antydt, så måste man i dem se en garanti för, att Kongl. Maj:ts framställning om införandet af allmän värnpligt ovilkorligen förutsätter upphäfvande af indelningsverket i en kommande framtid. Nu föreställer jag mig, att vid det slutliga afgörandet af denna viktiga fråga skall tvisten inskränkas till att bestämma sig för ett bifall till antingen det Särskilda Utskottets förslag, å ena sidan, eller, å andra sidan, till det nu ifrågasatta skrifvelseförslaget, ehuru det samma blifvit framlagdt på våra pulpeter i frågans elfte ja, man kunde säga dess tolfte timme och hvilket skrifvelseförslag således icke kunnat underkastas en grundlig pröfning. Under antagande, att denna min förutsättning är riktig och att man vid afgörandets ögonblick kommer att så tillvägagå inom denna Kammare, har jag sökt närmare begrunda det Särskilda Ut-

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

skottets förslag samt äfven, i den mån det varit möjligt, det nämnda skrifvelseförslaget för att om möjligt klargöra för mig, hvilketdera erbjuder de öfvervägande fördelarne och som på grund deraf bör väljas. Naturligt är, att man då tvingas att anställa en jemförelse emellan båda dessa förslag, men för en utförlig sådan jemförelse och granskning hvarken kan eller vill jag taga Kammararens uppmärksamhet i anspråk, utan må detta ske i all korthet.

För mig framstår Utskottets förslag såsom bestämdt innehållande fördelar, i ty att det åt vårt lands försvarsförmåga komme att gifva en större utveckling, än den vi nu hafva, derigenom — denna omständighet först framhållen — att det bereder större möjlighet för en hastig mobilisering. Hvar och en som vet, hvilken betydelse som deri ligger i farans ögonblick, han inser också de stora fördelar, som Utskottets förslag i detta afseende medförer. Vidare kan icke heller bestridas, att en förlängd öfningstid från 30 till 62 dagar skall medföra goda fördelar.

Vid sådant förhållande innehåller Utskottets förslag afgjort tvenne stora fördelar.

Min granne på hallandsbänken har yttrat, att den af honom, i särskild reservation föreslagna öfningstiden skulle vara 50 procent högre än den nuvarande. Jag tycker mig se, att talaren godkänner denna uppfattning. Jag vill då mot denna hans åsigt göra endast den anmärkningen, att den icke tagit tillbörlig hänsyn till det föreliggande behovet. Om man, för att taga ett exempel, behöfver en viss summa penningar 2, 3 eller 4 kronor, men har blott ett öre, och en person godvilligt erbjuder en hjälp med 50 procent af den innehafvande tillgången d. v. s. $\frac{1}{2}$ öre så tror jag icke, att man dermed kan känna sig så synnerligen tillfredsstäld. Det beror nemligen på, hvad som afses med en förhöjning i ofvansagde öfningstid, och för min del får jag säga, att om 30 dagar är alldeles för litet, så kunna icke en utsträckning till 45 dagar fullständigt hafva olägenheten. Att den föreslagna ökningen till 62 dagar är fullkomligt berättigad, under närvarande förhållanden, tror jag vara alldeles obestridligt. Mitt totalomdöme om Utskottets förslag sammanfattar jag emellertid deri, att detta förslag innehåller en utveckling af vårt försvarsväsende.

Beträffande härefter det i dag framlagda skrifvelseförslaget, vill jag visserligen erkänna, att deri finnes en och annan bestämning, som för mig är tilltalande, och bland dessa vill jag nämna sista punkten, som upprepar, en af den s. k. "kompromissens" satser, då nemligen deri föreslås, "att Riksdagen i underdånighet anhåller, det täcktes Kongl. Maj:t framställa förslag till försvarets ordnande i sammanhang med indelningsverkets och grundskatternas fullständiga afskaffande." Jag har förut erkänt mig tillhöra den oftanämnda kompromissen, och ett sådant uttalande måste således som sagdt förefalla mig tilltalande. Vidare nämnes i detta skrifvelseförslag, "att öfningstiden för värnpliktige må från nuvarande 30 dagar, under loppet af 15 år, småningom ökas till högst 90 dagar, hvilken öfning bör försiggå i barackläger." I denna sats förekommer dock ett ord, som jag för min del anser innebära en ganska betänkelig begränsning, nemligen ordet: "högst",

betänklig i afseende å hvad framtiden kan komma att kräfvä och som nu icke kan förutses. Häremot kan nu invändas, att Riksdagen genom det ifrågasatta beslutet icke så fastläst sig, att icke för en sådan framtid en ytterligare ökning i öfningstiden kunde åstadkommas. Jag vill icke heller neka att så kan ske, och ej heller att detta förslag innebär en förstärkning i vårt försvarsväsende, men deremot finner jag i detta förslag en grundsats, som jag från min ståndpunkt icke kan antaga, den nämligen om en stam, som skulle innehålla äfven kadersoldater — således motsvarande 1873 års förslag. Till en stam af befäl och underbefäl hvars behöflighet ju ingen bestrider, vill man alltså anknypa en stam af jemväl kadersoldater. För min del skulle jag dock anse det rättigare, att kostnaderna för dessa kadersoldater i stället användes till ökade beväringsofningar. Jag vet väl, att denna min åsigt skall röna motstånd från många, äfven från militärer; men jag frågar dock: hvilken styrka lemnar en stam af dessa kadersoldater? Under serbiska kriget lyckades det endast en gång med biträde af de soldater, som kunde anses motsvara dessa kadersoldater, att tillbakaslä turkarne, men i öfrigt är det bekant, hurusom dessa soldater efter några timmars strid ofta stodo ensamme lemnade, som "bombfria hvalf i den förbrända staden" — för att härvid begagna skaldens ord. Jag tror att erfarenheten numera har ådagalagt, att dessa s. k. kadersoldater icke äro i stånd att sammanhålla stora massor af mindre öfvade värnpligtige, hvarföre jag äfven för min del icke gillade införande af denna kategori i 1873 års skrifvelse. Väl kunna de vara till gagn såsom en sluten reserv, men för sådant ändamål afses icke i det nu framlagda skrifvelseförslaget oftanämnda kadersoldater.

Jag vill ej heller motsäga en föregående talares yttrande, att skrifvelseförslaget icke vore uppgjortt med hänsyn till några sparsamhetsprinciper och att kostnaderna för dess genomförande icke vore obetydliga. Jag tror tvärt om, att, om man noga sammanlägger alla afgifter, som detta skrifvelseförslag förutsätter, och alla kostnader som blifva följden af hela denna värfvade stam af 30,000 man eller, hvad som är något mer, om stammen skall uppgå till det nuvarande antalet, eller omkring 36,000 man, allt sammanlagdt nämligen; så skola sannolikt kostnaderna för i fråga varande stam med tillhörande beväring, blifva högst betydliga, och det vill jag erkänna — jag upprepar det — icke är det något sparsamhetsförslag. Hvad i öfrigt beträffar ofta nämnda skrifvelseförslag; öfverlemnar jag åt sakkunnige fackmän att deröfver framställa afgörande omdöme.

Här har talats om hvilka de egentligen äro som komma att bära tungan af allt, hvad vi vilja anordna i och för försvarsväsendet, och den ärade talaren vände härvid sin blick och sina sympatier mot de samhällslager, som stå under det politiska strecket.

Jag har redan vid en föregående riksdag haft tillfälle yttra mig derom, att man icke borde kasta in denna brännande fråga i en sådan som den, hvilken nu är för handen, på samma gång jag då ville erkänna, att det nog torde hända, att i mån som försvaret ut-

*Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)*

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

sträckes på grundvalen af allmän värnpligt, det politiska strecket flyttar sig nedåt, men det hör icke hit.

En talare fäste uppmärksamheten äfven på den kategori af samhällsmedlemmar, hvilka icke äro rust- och rotehållare, och som, så att säga, befinna sig ofvan om de lägre samhällslagren, och han uttalade då, att äfven dessa nog få känna en ökad tyngd, då öfningstiden, som nu är 30 dagar, ökas. Ja, deri har han rätt, och det är icke oangenämt för dem, som icke tillhör rust- och rotehållarne att få ett sådant erkännande. Ty sannolikt lär det innebära, att bland den kategori, som här är i fråga det finnes många föräldrar med flere eller färre söner, som skola komma att få underkasta sig de uppoffringar, som sålunda blifva nödvändiga. Det är måhända icke rätt grannlaga, då man i denna Kammare icke tillhör rust- och rotehållarekategorien, att påpeka detta förhållande, ty deri ligger alltid liksom en fläkt af egoism. Men det kan jag säga, att jag, om jag får lefva och erfara tyngden af hvad Försvars-Utskottet föreslagit, är jag icke ett ögonblick tveksam, att, såsom frasen lyder, och hvilket för mig är något mera än en fras, på fosterlandets altare nedlägga det offer, som i detta fall blifver oundvikligt.

Af hvad jag anfört framgår, att jag erkänner, att det Särskilda Utskottets förslag innehåller bestämda fördelar för stärkandet af vårt försvar och att det skrifvelseförslag, som nu blifvit framlagdt, äfven kan innebära en eller annan förbättring af det närvarande förhållandet. Men med afseende på den ställning frågan nu har och äfven af föregående talare blifvit framhållet, finnes icke någon som helst utsigt för, att detta skrifvelseförslag kan leda till någon annan praktisk påföljd än såsom en opinionsyttring, uttalad af denna Kammare. Om deremot det Särskilda Utskottets förslag antages af denna Kammare, skall tvifvelsutän deraf följa ett bestämdt praktiskt resultat, och då kan jag icke tveka, åt hvilket håll jag skall gifva mitt bifall, och på denna grund kommer jag, om jag ställes i valet emellan Särskilda Utskottets förslag och skrifvelseförslaget, att förena mig med dem, som rösta bifall för Särskilda Utskottets förslag.

Herr Carl Ifvarsson: På ett sätt är det mycket glädjande att höra, att denna förut brännande fråga synes kunna i mera lugn, såsom det nu onekligen sker, behandlas. Det är icke samma förhållande, som det varit under föregående år, och jag nämner det med tillfredsställelse, att hvarken Kongl. Maj:t eller Utskottet fått uppbära förebräelser för de förslag, som de framlagt, och jag erkänner, att jag skulle ansett dem oberättigade, därför att frågan är af så stor vikt och omfattning, att jag vågar påstå, att nära nog genom hvilket som helst förslag, som under närvarande förhållanden blefve rörande densamma framlagdt, man icke skall kunna tillfredsställa det stora flertalet, förrän frågan blifvit mogen. Huruvida den ännu kan anses vara mogen till afgörande i stort, lemnar jag derhän. Jag tror det icke. Jag har deremot all anledning att antaga, att hvad Hans Excellens Statsministern yttrat, kommer att besannas, att det blifver svårt att förena båda Kamrarna om ett och samma beslut. Jag betvivlar icke, att svårig-

heter härför skola uppstå, men jag frågar, hvad under dylika omständigheter är att göra.

Frågans storlek ligger icke så mycket i de penningeuppoftningar, som med lösningen deraf äro förenade, utan mera i vigten af att försvarsväsendet måtte ordnas på ett ändamålsenligt sätt, oakadt jag medgifver, att jemväl penningefrågan bör tagas i betraktande, då äfven med genomförande af Herr Keys förslag betydliga uppoftningar måste vara förenade. Hufvudfrågan ligger emellertid deruti, huruvida man vill lägga ytterligare en tyngd på de värnpligtige. Allt från början, jag hörde denna fråga omtalas, har jag ansett det vara obilligt att lägga en alltför stor börda på dem, och jag är fortfarande af den åsigten, att man icke bör göra det mera, än som är högst nödvändigt.

Lika med den ärade talaren från Örebro anser jag det vara högst motbjudande hvarje gång man skall göra uppoftningar för detta så kallade landets försvar. Från den synpunkten tror jag också frågan ses från många håll, och att det endast är nödvändighetens tvång som gör, att man måste göra någonting vid densamma. Att någonting bör göras, derom tror jag att man här är ense, men att frågan ännu så uppfattas på landet, tviflar jag storligen på. Men om vi nu också äro ense om, att uppoftningar för detta ändamål för en lång framtid fordras, må vi icke därför förbise, att vid frågans afgörande jemväl befolkningens på landet uppfattning i densamma måste tagas i öfvervägande.

Äfven om Riksdagen skulle blifva ense om ett förslag, gående ut på att lägga en stor börda på oss, äfven om vi äro öfvertygade, att sådant måste ske, böra vi derföre taga ett stort steg på denna bana på en gång? Jag tror det icke, ty derigenom skulle möjligen väckas en större oro inom landet, än som med sakens främjande är förenligt, och skall man tvinga beväringssynglingen att ingå i vapenyrket, tror jag icke, att man i farans stund kan påräkna mycket stöd af honom. Låtom oss derföre gå varsamt till väga på detta område, och låtom oss derjemte tänka på, att vi icke åtaga oss större bördor, än vi i annalkande oroliga tider kunna bära.

Hvad nu de framställda olika förslagen och deras förhållande till beväringssynglingarne beträffar, så har jag deremot hufvudsakligen att anmärka, att både Kongl. Maj:ts proposition och Utskottets förslag gå ut på, att på en gång höja beväringens öfningstid till dubbla beloppet mot hvad den förut varit, och deröfver, samt att man, att döma af Kongl. Maj:ts proposition, icke har någon trygghet för, att icke meningen är att ytterligare höja öfningstiden. I Utskottets förslag talas visserligen icke härom, men om detta förslag antages, så uppstår frågan, huruvida stammen är lämplig; och då kommer frågan om rust- och rotehållarnes sak åter igen på tal, och i sådant fall lär det icke komma att dröja länge, förr än vi behöfva höja beväringens öfningstid, hvilken då kanske bestämmes till ytterligare 62 dagar. Ett så stort steg tror jag icke att man under närvarande förhållanden bör taga, och jag föreställer mig, att man icke alltför hastigt bör inslå på banan att höja öfningstiden i stort. I detta hänseende är Herr

*Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)*

*Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)*

Keys förslag så till vida bättre, som i detsamma, oaktadt det går ända till 90 dagar — hvilket jag dock för min del anser för mycket, då Utskottet ansett, att 62 dagars öfningstid vore nog — föreslås att öfningstiden skall fördelas på 15 år och så småningom höjas; och jag anser för den skull det vara mindre farligt att antaga detta förslag till grundval för en härordnings uppgörande, än det förslag, som på en gång tager ett så stort språng. Under alla omständigheter anser jag det vara nödvändigt, att, om vi en dag skola komma till ett verkligt afgörande angående försvarsverket och beväringens skyldighet att underkasta sig vapenöfningar, vi ställa det så, att dermed afses utslutande försvaret, så att en hvar i lagen kan anse sig hafva trygghet för, att meningen icke är att använda denna armé utom landets gränser i förening med andra nationer. Så vidt jag under de många öfverläggningar som i denna fråga förut egt rum, kunnat uppfatta, hafva alla utan undantag förklarad, att det icke kan vara meningen, att man icke ens kunnat tänka sig, att denna armé skulle användas till någonting annat, än landets försvar och inom dess egna gränser. Men man kan hafva anledning att tvifla derpå, då man granskar de uppgjorda förslagen och ser, att andra uppådet skulle med Riksdagens begifvande, liksom första uppådet, få föras utom landets gränser. Jag vill, för den händelse att det kan blifva fråga om ett nytt förslag, hafva fäst uppmärksamheten derpå, och jag anhåller, att regeringen måtte taga denna fråga i öfvervägande, då den utan tvifvel betyder ganska mycket vid den stora frågans slutliga afgörande.

Man har under öfverläggningen talat om en kompromiss och dermed naturligtvis åsyftat den, som skulle innefattas i 1873 års riksdags underdåniga skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om försvarsverkets ordnande. En talare yttrade nyss, att han tillhört denna kompromiss, men, efter hvad jag märkte, har han nu gått ifrån den. Jag för min del får säga, att jag i verkligheten icke tillhört denna kompromiss, ty den underdåniga skrifvelsen, som afläts 1873, blef, oaktadt jag deltog inom Utskottet i den förberedande behandlingen rörande skrifvelsen, sådan, att jag icke kunde godkänna den i dess helhet, utan jag måste reservera mig mot en del af denna skrifvelse. Men enligt det af Herr Key nu framlagda förslag finner jag den af honom föreslagna modifikation af 1873 års skrifvelse så till vida antaglig, att jag kan sluta mig till denna nya kompromiss, derest nemligen skrifvelseförslaget kommer att innehålla den förklaring, som Herr Key nyss inlagt uti detsamma, då han förklarade dess ordalydelse i öfverensstämmelse med den betydelse jag velat gifva samma skrifvelse. Vid behandlingen af 1873 års skrifvelseförslag uttalade jag den åsigt, att det var tvetydigt till sitt innehåll och denna min farhåga har sedermera besannats. Nu åter är meningen att i denna nya skrifvelse uttala sig så tydligt och bestämdt att icke vidare något missförstånd skall kunna ega rum. I fråga om sättet för stammens anskaffande talas i 1873 års skrifvelse i så sväfvande ordalag, att man kan hafva anledning antaga, att Kongl. Maj:t skulle tro meningen vara att genom lottning eller tvång uttaga en del af beväringssynglingarne till soldater. I Herr Keys förslag åter uttalas den be-

stämda meningen, att den erforderliga stammen skall anskaffas genom betalning och på frivillighetens väg. I detta förtydligande anser jag en väsentlig förbättring ligga, hvarföre jag ock med nöje sluter mig till detta förslag. Jag vet väl, att man härvid skall invända, att vi på detta sätt icke skola få några stamsoldater. Denna invändning, som många gånger förut blifvit gjord, vill jag bemöta dermed, att det förefaller mig lika klart, att vi mycket lätt skola få soldater, derest vi betala dem bra, som vi för öfrigt få folk till alla andra slag af arbeten, om vi blott aflöna dem väl. Dervid bör man dock, enligt mitt förmenande, icke gå så till väga, att man bjuder en bestämd summa t. ex. 100 eller 200 kronor, ty då kan ju hända, att en annan arbetsgifvare bjuder mer, t. ex. 150 eller 250 kronor, och staten blir på sådant sätt utan. Bjuder åter staten helt enkelt så mycket, som folk vill ha för att åtaga sig krigstjenst och högre pris, än den enskilde kan lemna för ett arbete, så är jag öfvertygad om, att så många skulle erbjuda sin tjenst åt staten, att till och med täflan skulle uppstå om dessa platser. Ett annat skäl, hvarför jag tycker mera om Herr Keys skrivelseförslag än 1873 års skrivelse, är, att jag anser det vara olyckligt att i enlighet med detta sistnämnda, tvinga ynglingar att såsom beväringssoldater undergå en långvarig militäris öfning, antingen de hafva lust eller icke för krigaryrket. Jag föreställer mig, att vi på det sättet skulle få ganska många odugliga soldater. Detta kan undvikas genom att anskaffa rekryter på frivillighetens väg och mot betalning.

Jag ber nu att få till bemötande upptaga några anmärkningar mot Herr Keys förslag. Herr C. A. Larsson har redan besvarat de flesta af dem, och till och med trott sig kunna försäkra, att sjelfva Herr Jöns Pehrsson skulle vara med om att bevilja hvilka anslag som helst, som kunde erfordras för genomförande af samma förslag. En talare yttrade, att, om den allmänna värnpligten hade kommit till stånd på det sätt han tänkt sig, nemligen på den bas, som man under åtskilliga år velat bygga på, och om vi således, efter hvad jag kan förstå, ej finge en stam sådan som den nuvarande, så skulle man få se, hvilka välgörande verkningar detta skulle hafva på våra beväringssynglingar. Det vore således önskligt, att något förslag kunde genomföras, som ledde derhän att beväringen ställdes under en längre öfnings-tid än den nu varande. För min del skulle jag gerna se, att, om denna hans önskan uppfyldes, också hans spådom angående det fördelaktiga inflytandet å beväringssynglingarne besannades. Erfarenheten har dock hittills icke vittnat till fördel för hans önsknings. Jag har icke hört någon enda beväringssyngling säga, att han blifvit mera kunnig och intelligent under den tid han undergått dessa öfningar, med undantag naturligtvis af den lilla färdighet i exercis han dervid inhemtat. Lika litet har jag hört någon fader eller moder fälla något sådant omdöme om sin son efter det han genomgått beväringssöfningarne. Erfarenheten jäfvar således dessa förhoppningar, och man torde alltså icke hafva mycket att hoppas på den vägen. Härmed vill jag dock icke hafva sagt, att det icke är möjligt, att dessa öfningar kunna slå bättre ut; men för att så skall ske fordras, att de ledas af skick-

*Angående för-
svarsväsendets
örnande.
(Forts.)*

Angående för-
svarsväsendets
ordnande.
(Forts.)

liga lärare, som behandla bevaringsynglingarne på helt annat sätt än hittills varit fallet. Dertill fordras, att ynglingarne vid dessa öfningar icke, såsom hittills ofta varit händelsen, trakasseras af befälet, utan att de bemötas med aktning och välvilja af sina lärare. Om vi inom kort finge se sådana goda föredömen från befälets sida, så tror jag, att, fastän den föreslagna utsträckningen af bevaringstiden enligt Herr Keys berörda förslag, hvilket jag förklarar mig biträda, först småningom och under loppet af 15 år skulle utföras, det lätt kunde hända, att bevaringsynglingarne, i stället för att såsom nu nästan hysa förskräckelse för dessa öfningar, hädanefter komme att längta efter dessa militärskolor. Skulle det deremot visa sig, att man har skäl att befara, att dessa skolor icke skola slå sig väl ut, att de komma att kosta för mycket och att ingen krigsfara är å färde, då kan hända, att man stannar med ett mindre antal dagar. Det beror på framtiden och dertill en så pass aflägsen framtid, att man för närvarande icke kan säga det bestämdt. Jag hoppas det kan ske under femton år, men för min del anser jag därför icke utan all vigt, huru vi nu besluta, ty befolkningen öfver allt i landet afvaktar detta beslut. Jag anser därför, att, när det är fråga att uppgöra förslaget och slutligen antaga lagen, stor vigt ligger uppå att gå varsamt till väga, så väl vid beslutet som i utförandet af planen.

Jag skall emellertid icke upptaga tiden med att vidlyftigt orda om saken. Jag har blott i få ord velat angifva min ståndpunkt till frågan och säga, att jag ansluter mig till Herr Keys förslag till skrifvelse, under förhoppning att de deri uttalade grundsatser må kunna tjena till ledning vid uppgörande af förslaget, som, om det baseras på dessa grunder och framlägges nästa riksdag, säkerligen blifver antaget af denna Kammare.

Några ord önskar jag likväl nämna med anledning af den reservation, en af mina länskamrater låtit foga till Utskottets betänkande. Han har för densamma blifvit klandrad. Jag vill ingalunda klandra hans förslag, ty det går i samma rigtning, som jag önskar. Men han vill blott besluta ett i sender och med små steg uppnå målet. Jag deremot anser att det vore önskligt, om frågan i sin helhet så fort som möjligt kunde vinna en lycklig lösning, ty derigenom tror jag, att en enighet vinnes, som gifver styrka, men icke kräfver så stora uppoffringar, hvarom nu är fråga.

Jag yrkar bifall till Herr Keys förslag.

Herr *Ola Månsson* instämde med Herr Carl Ifvarsson.

Herr Abr. Rundbäck: Att man skulle få höra anmärkningar och klander mot Utskottets förslag, var att förutse, ty i annat fall skulle ej frågan vara så stor, som hon är, och icke beröra så många olika intressen, som den gör. Jag vill dock i likhet med den siste talaren förklara, att det icke kan annat än fägna hvar och en att finna, huruledes diskussionen genom lugn och värdighet hittills åtminstone sökt hålla sig i jernhöjd med vigten af den fosterländska fråga, som utgör föremål för vår behandling.

Hvad man nu emellertid än må säga om Utskottets förslag från den ena eller andra synpunkten, vågar jag dock påstå, att detta förslag är frukt af ett ärligt och allvarligt bemödande från Utskottets sida, att vid denna riksdag komma till ett positivt resultat, dels för att få försvaret i någon mån förstärkt, hvilket ju hvarje fosterlandsvän varmt måste önska, och dels för att få denna olycksaliga fråga en gång afförd från dagordningen, der den stått under hela den tid, den nya representationen egt bestånd, förorsakande söndring och oreda vid riksdagen och en växande oro i landet. Emellertid har det för Utskottet varit ganska svårt att nu komma till ett positivt resultat; ty vid hvarje steg framåt mötte tvistepunkter, hvilka man hade svårt att förlika, och hinder, hvilka måste röjas ur vägen. Dessa hinder voro i synnerhet två. Det ena var frågan om försvarets framtida organisation, en fråga, som för tillfället blifvit af betydelse, emedan den på senare tiden mycket ifrigt agiterats. Emellertid ansåg sig majoriteten i Utskottet kunna antaga, att denna senare fråga icke behöfde anses stå i omedelbart och nödtvunget sammanhang med de steg framåt, hvilka nu äro ifrågasatta, ty hurudan formen för försvaret i en mer eller mindre aflägsen framtid må blifva, det synes böra tillhöra framtiden sjelf att bestämma. När försvarsfrågan härnäst förekommer, det må nu ske 1887 eller 1897 eller förr eller senare, må det blifva våra efterträdarens omsorg att afgöra förbemälda fråga, och helt visst skola de äfven efter sin uppfattning och då varande förhållanden besluta i saken, oberoende af de instruktioner, som vi nu kunde gifva dem.

Från denna klippa blef det sålunda möjligt att utan allt för stora svårigheter hålla frågan undan, så att den deremot icke stötte på grund.

Sedan återstod emellertid för Utskottet den vida svårare uppgiften att lösa, nemligen frågan om indelningsverket, en uppgift, som jag vågar påstå vara absolut omöjlig att lösa på ett sätt som tillfredsställer alla, hvilket äfven den näst föregående talaren erkänt. Ty från flera håll har man stält anspråken så högt, och så stridiga äro åsigtorna i denna fråga och derjemte så varma, att blotta vidrörandet af densamma är som att taga i glödande jern. Emellertid hade Utskottet lätt nog kunnat komma ifrån frågan och det på ett sätt, som kunnat bespara Utskottet alla de förebräelser, hvilka nu blifvit rigtade mot detsamma derföre att det förmenats hafva lemnat 1873 års skrifvelse å sido. Ty antingen hade Utskottet kunnat antaga 1875 års Kongl. förslag, och i sammanhang dermed tillstyrka afskrifvandet af *hela* indelningsverket, eller med antagande af 10 1/2 månaders utsträckning af beväringens öfningar såsom pris för hela indelningsverket förorda en så stor afskrifning deraf, som motsvarade den nu föreslagna utsträckningen med 32 dagar, eller tiondedelen. Men 1875 års förslag har Riksdagen sjelf förkastat, och det andra alternativet, som Kongl. Maj:t just vid denna riksdag framställt, har Utskottet ansett sig icke kunna biträda, emedan hela frågans framgång derigenom befarats skola äfventyras. Och derföre har det ock blifvit omöjligt för Utskottet att

Angående försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

Angående för-
svarsväsendets
ordnande.
(Forts.)

i enlighet med nu antydda utvägar tillstyrka afskrifvande så väl af hela indelningsverket som af någon viss del deraf.

Emellertid kunde Utskottet äfven hafva gått till väga på ett annat sätt för att få frågan med hänsyn till indelningsverket löst — ett sätt, som må hända bättre än någotdera af nämnda förslag skulle hafva tillfredsställt åtminstone en del inom denna Kammare. Det hade varit om Utskottet sökt att få en definitiv lösning af frågan, i militäriskt hänseende på grundvalen af 1871 års förslag och i ekonomiskt hänseende i riktning af en utaf Herr Dofsén gjord framställning i ämnet. Ett dylikt förslag framställdes äfven verkligen inom Utskottet, hvilket jag för min del biträdde. Det gick ut på utsträckning af de värnpligtiges öfningstid till 90 dagar, på bibehållandet af indelta stammen och på inskränkning af rust- och rotehållares skyldigheter i afseende på manskapets afföring till att lemna bostad och ett halft tunnland jord samt derutöver ett mindre lönebidrag, som icke finge ökas och som efter öfverenskommelse kunde utgöras antingen kontant eller in natura. I öfrigt skulle rust- och rotehållare vara befriade från alla onera och besvär med hänseende till karlens afföring. Detta förslag vann dock icke tillräckliga sympatier inom Utskottet, hvarken af dess medlemmar från denna eller från Medkammaren; och de fyra ledamöter, från begge Kamrarne, hvilka biträdde detsamma, måste för den skull, för att icke bryta sönder frågan redan inom Utskottet, frångå förslaget samt försöka att lojalt samarbeta med de öfriga ledamöterna för att komma till frågans lösning på en annan bog.

Emellertid är det egendomligt att se de skäl, hvarpå detta förslag nu stupade, och hvilka hufvudsakligen voro tvenne. Det ena skälet var det, att Utskottet genom tillstyrkande af detta förslag skulle bryta med 1873 års kompromiss, hvilket inkast med synnerlig kraft framhölls. Och då detta inkast icke kunde bestridas, enär frågans lösning på det nämnda sättet onekligen öfverensstämde med 1871 års förslag, så måste man falla undan för Riksdagens derefter uttalade mening. Det andra skälet mot förslaget var det, att man nu icke borde tillstyrka Riksdagen, att besluta en längre utsträckning af värnpligten än Kongl. Maj:t sjelf föreslagit, hvilken åsigt förfäktades ej blott af flere kamrater inom Utskottet utan äfven af en mängd ledamöter inom Kammaren, hvilka likväl nu å sin sida påyrka samma utsträckning till 90 dagar, hvarom de för ett par månader sedan icke ville höra talas. Detta bevisar, hvad för öfrigt en lång erfarenhet redan lärt mig, att meningarne vexla, och att menniskonaturen nu en gång är så beskaffad — äfven inom denna Kammare — att hvad som smakar godt den ena dagen, det qväljer den andra, och tvärt om.

Då nu således Utskottet icke egde möjlighet att lösa frågan om indelningsverket i enlighet med 1875 års värnpligtsförslag och ej heller ville gå in på frågans lösning i enlighet med 1871 års förslag och i den af Herr Dofsén angifna riktningen, hvad återstod då att göra? Jo, ingenting annat än att förena sig om det steg, som Utskottet nu föreslagit Riksdagen, nemligen att antaga värnpligtslagen och lagen om bevaringsöfningarnes utsträckning till 62 dagar och att föreslå deremot svarande lindringar eller eftergifter i indelningsverket.

Detta tillvägagående blir emellertid nu på det skarpaste klandradt under påstående, att Utskottet derigenom brutit med 1873 års skrifvelse. Detta påstående bestrider jag dock såsom alldeles obefogadt, och jag skall försöka bevisa att det så är. Till en början ber jag att för sådant ändamål få fästa uppmärksamheten på sjelfva kärnpunkten i motiveringen till ofta återopade 1873 års skrifvelse, hvilken punkt har följande lydelse: "blifver försvaret, med antagande af den allmänna värnpligten såsom grundval, på ett tillfredsställande sätt ordnadt, så läser deraf följa, att de bördor, som för det närvarande åtfölja indelningsverket, kunna efter hand minskas och slutligen försvinna." Härei ligger den meningen alldeles naken för en hvar som kan och vill läsa rätt innantill, att, om försvaret blifver på värnpligtens grund tillfredsställande ordnadt, *då* skola indelningsverkets bördor minskas och slutligen försvinna. Men nu lär väl ingen af Herrarne vilja påstå, att, då man utsträcker beväringens öfningar med blott 32 dagar, försvaret derigenom blifver på värnpligtens grundval tillfredsställande ordnadt. Och med det man erkänner, att så icke blir förhållandet, lär väl deraf äfven följa, att frågan om hela indelningsverkets försvinnande med detsamma får anses såsom förfallen. Men då emellertid ett steg framåt föreslagits att tagas till försvarets stärkande på värnpligtens grund, så inträder hvad i den upplästa punkten äfven sägs, nemligen att indelningsverkets bördor böra *minskas*, och detta har Utskottet äfven ställt sig till efterrättelse.

Jag vill vidare fästa uppmärksamheten derå, att Utskottet, när det besvarat Herrar Jöns Pehrssons och Ola Anderssons med fleres motioner, hvilka återopat 1873 års skrifvelse, icke med ett ord uppträdt kritiserande eller polemiserande hvarken mot skrifvelsen eller mot befogenheten af dessa Herrars anspråk, utan blott förklarar, att till följd af den begränsning frågan om försvarets ordnande erhållit, Utskottet icke ansett sig kunna taga i närmare ompröfning deras yrkande på afskrifning i vidare mån än hvad Utskottet i sammanhang med förslaget om lindringarne gjort.

För öfrigt, då min granne här förklarade, att han hade synnerligt intresse i uppehållande af auktoriteten af 1873 års skrifvelse, emedan han sjelf haft en verksam del i tillkomsten af densamma, så får jag nämna, att äfven i Utskottet fans en person, som allmänt anses hafva varit bland dem, som hållit i pennan, då kompromissen affattades; och att denne man visserligen icke försummat att gång på gång påpeka för oss, att vi borde hålla 1873 års skrifvelse i helgd, och dock har denne man instämt i Utskottets utlåtande *utan reservation*, hvilket aldraminst bevisar, att 1873 års skrifvelse kan af den ene och den andre af dess egna auktorer uppfattas olika. Af det sagda hoppas jag det vara till fullo styrkt, att Utskottet icke haft för afsigt att ställa sina förslag i strid med 1873 års kompromiss, hvarföre jag äfven vågar påstå, att det endast genom en uppenbar misstyding, den må nu vara uppsåtlig eller ouppsåtlig, är möjligt att i betänkandet inlägga en sådan afsigt.

Men, säger man, I kunden åtminstone hafva föreslagit edra eftergifter icke i form af lindringar utan i form af afskrifningsprocent

Angående försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

haden I det gjort, skulle vi varit nöjda, äfven om denna procent icke blifvit så stor, blott derföre att grundsatsen vunnit erkännande. Ja, mine Herrar, det der är ofantligt lätt att fordra, men söken att tillämpa det praktiskt, så skolen I få se, huru det går! 1873 års skrifvelse säger ingenting om huru långt värnpligten skall utsträckas, för att hela indelningsverket skall blifva afskrifvet; hade den det gjort, skulle man lätt kunnat i Utskottet uträkna, huru många procent man bort afskrifva mot den föreslagna förlängningen af 32 dagar i beväringsofningarne. Nu hade vi dels Kongl. Maj:ts förslag att i detta hänseende gå efter, enligt hvilket afskrifningen skulle utgöra 10 procent. Dels hade vi Herr Jöns Pehrssons förslag, som ansåg frågan tillfredsställande löst med en utsträckning af beväringsofningarne med 60 dagar: alltså, då vi nu utsträckt dessa öfningar med 32 dagar, så skulle vi få afskrifningen att utgöra något öfver 50 procent. Och slutligen hade vi Herr Carl Anders Larssons förslag med 62 dagars öfning, och enligt detta förslag skulle vi afskrifva alltsammans. Jag hemställer till Herrarne, huruvida det var möjligt att taga något af dessa tre förslag, och hvilken annan procent, vi föreslagit, är jag säker på, att af 100 personer icke *en* skulle till fullo gillat densamma.

Således fans det för Utskottet ingen möjlighet att föreslå eftergifter i form af afskrifning, hvarföre vi måste gifva dem en annan form, man må nu kalla dem lindringar, eftergifter eller hvad man vill. Men, mine Herrar, om också namnet är ett annat, så göra ju dessa lindringar alldeles samma tjänst som en afskrifning skulle göra för en längre tid..

Det är beräknadt att man i öfver 17 år skulle i medeltal få af den föreslagna lindringen samma fördel som man skulle erhålla genom Kammarrådet Anderssons afskrifningsplan, om den blifvit föreslagen att i stället tillämpas; och således hafven I ju ända till 1894 eller 1895 precis samma gagu af lindringarne som af en efter nämnda plan verkställd afskrifning.

Hvad för öfrigt lindringarne beträffar, så har Utskottet, såsom en talare från statsrådsbänken redan påpekat, haft till grundsats att lemna sådana dels *der* de bäst behöfdes och dels *när* de bäst behöfdes. *Der* de bäst behöfdes var vid de effektiva rote- och rusthållen — och *när* de bäst behöfdes var vid rekrytering och remontering.

Dertill har vidare tagits hänsyn ej blott till rust- och rothållarnes utan äfven till statens och administrationens intresse, då Utskottet funnit sig böra tillstyrka afskrifning så väl af rusthållens som båtsmanshållets skyldighet att bekosta manskapets beklädnad m. m.

Hvad i öfrigt storleken af dessa lindringar angår, så har jag väl icke här ännu försport klagan deröfver, att de skulle vara för små, men deremot har jag utanför diskussionen hört sådant påstås. Med dem, som påstå detta, vill jag visserligen icke tvista om, huruvida den slutsiffra, hvartill Utskottet kommit, är den absolut rigtiga, men hvad jag deremot kan med säkerhet påstå, är att aldrig förut så stora eftergifter blifvit erbjudna, särdeles vid jemförelse med den obetydliga utsträckning af värnpligten, hvarom nu är fråga. Och visserligen bör icke Utskottet beskylas för njugghet, då det tillstyrkt öfver en mil-

lion i lättnader, eller omkring två och en half gång så mycket som Kongl. Maj:t föreslagit.

Jag skall härvid taga mig friheten att fästa uppmärksamheten å storleken af de belopp, hvartill dessa lindringar uppgå för de olika kategorierna af rust- och rotehåll. och dervid angifva beloppen i jemna siffertal. De utgöra för hvarje nummer vid båtsmanshållet 28 kronor, vid rotehållet för armén 33 kronor, vid berustade infanteriet minst 36 kronor, vid beridna kavalleriet 58 kronor, vid rusthållet i Skåne 73 kronor och vid Jemtlands hästjägare 48 kronor. Dessa lindringar kunna visserligen i och för sig icke synas mycket stora, men, om man tager i betraktande att de utgå såsom hjälp i en ärlig utlaga, äro de i sanning icke att förakta. Och om man ser saken något i stort, skola de änu mindre synas så små, som man vill föreställa sig dem. Så utgör årliga beloppet af lindringarne vid rusthållet i Skåne 130,000 kronor och vid infanteriet i denna provins 60,000 kronor, eller till sammans 190,000 kronor, hvilket, kapitaliseradt på tio år, gör en summa af 2,390,000 kronor. Lindringarne i rust- och roteringsbördan uppgå för Småland årligen till 120,000 kronor och för Vestergötland till 134,000 kronor, hvilka summor, kapitaliserade under 10 år, uppgå i förra fallet till öfver 1,500,000 och i det senare till mer än 1,660,000 kronor.

Emellertid, om man nu afslår dessa lindringar, emedan de förefalla obetydliga, så får man behålla bördan i sin helhet; och då lindringarne i medeltal uppgå till mellan 20 och 30 procent af samma börda kan man i sådant fall med skäl förmoda, att heia bördan icke kännas så synnerligen tung, ehuru jag nog tror, att kommittenterna icke skulle förakta att deri mottaga den lättnad, som Utskottet sökt bereda dem.

Men, säger man — och detta är en anmärkning som jag hört uttalas från flera håll — man gifver med den ena handen och tager med den andra; man gifver lönehjelp till soldaten, men fordrar på samma gång af honom en större tjenstgöring och ökar derigenom hans anspråk på högre lön äfvensom kostnaden för rust- och rotehållaren. I sjelfva värnpligtslagen likasom i lagen angående de värnpligtiges öfningstid under fredstid finnes likväl icke någon enda bestämmelse, som afser, att soldatens vid den indelta armén öfningstid kommer att blifva utsträckt ens med en enda timme. Korpraler och vice korpraler få visserligen en ökad tjenstgöring, men de tnjuta af staten särskild lön och dagaflöning och, om dessa fordra högre löneförmåner till följd af dem ålagd större tjenstgöring, kan alltså staten gifva dem någon tillökning, om så pröfvas skäligt. För öfrigt är det naturligt, att rekrytbildningen måste blifva något drygare än förut, då anspråken på manskapet helt naturligt måste ställas högre än hittills. Men i fråga om manskapets öfning behöfver man icke befara en enda timmes ökning deri, ehuru i Utskottets betänkande ordet "*ärlig*" inkommit framför "tjenstgöring," hvilket jag icke kan på annat sätt förklara, än att detta härrört af förbiseende vid justeringen af betänkandet.

En talare på hallandsbänken likasom flera andra talare, hafva gjort den anmärkning mot Utskottet, att det icke föreslagit några lindringar åt vakanta rust- och rotehållsnummer. Redan förut har jag påpekat

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

orsaken till att så icke skett. Nu vill jag ytterligare nämna, att dessa nummer i allmänhet anses hafva lindrigare utgifter än de effektiva rust- och rotehållen, hvartill äfven kommer, att de äro befriade från åtskilliga tillfälliga besvär, som utgöra det obehagligaste i indelningsverkets tunga. Vidare veta vi, att penningvärdet faller, under det att varuvärdet och naturaprestationerna stiga i pris, och det är således en fördel, som de vakanta nummerna hafva framför de effektiva, att få utgöra sina skyldigheter i penningar. Det finnes dessutom vid pass 2,200 rotar, som betala så små vakansafgifter, att det skulle vara oskäligt att, derföre att en ringa utsträckning af värnpligten nu föreslås att ega rum, bereda dessa rotar någon lindring. Bland dessa rotar finnas 879 båtsmansrotar, som äro indelade på städerna, och såsom stadsrepresentant kan jag försäkra att det vore verkligen oskäligt, om man skulle bereda dem lindring i ifrågavarande hänseende.

Samme ärade talare gjorde mot Utskottet äfven en annan anmärkning, gående derpå ut, att Utskottet gifvit rusthållen och särskildt rusthållen vid de afsutna kavalleriregementena för mycken lindring. Ja, jag erkänner visserligen, att det är en sanning. Men detta har skett i statens intresse, ty det kan icke vara tjenligt att vid olika regementen finnes t. ex. olika slags vapen och ammunition.

Jag skall förbehålla mig att framdeles, när mera speciella anmärkningar blifvit rigtade mot Utskottets förslag, få bemöta dem, såvida anledning dertill förefinnes. För närvarande skall jag inskränka mig till hvad jag nu anfört rörande detta förslag.

Jag skall nu bedja att få tillägga några ord med anledning af det skrifvelseförslag, som blifvit af min ärade granne, Herr Key, framställt. Att jag icke kan på ett uttömmande sätt ingå i någon kritik af detsamma har sin grund deri, att det varit omöjligt få del deraf förr än för en kort stund sedan, och sedan jag fått detsamma, har jag behöft tiden för att följa med debatten, så att jag icke haft tillfälle att sätta mig in i allt hvad här står. Likväl ber jag att få fästa uppmärksamheten på vissa saker, som förekomma i nämnda förslag.

Först säger man i förslaget: "att Riksdagen, som icke kunnat antaga Kongl. Maj:ts nu föreliggande förslag, förklarar sig *vidhålla* de i underdänig skrifvelse den 24 Maj 1873, angående försvarsväsendets ordnande i sammanhang med indelningsverkets och grundskatternas afskrifvande, uttalade grunder." Jag har redan förut visat eder, mine Herrar, att man af Utskottets betänkande och förslag icke haft någon anledning att nu vidröra den skrifvelsens innehåll, ty emot densamma har Utskottet icke ställt sig i strid, och man kan icke i Utskottets betänkande få reda på ett enda ord, som talar deremot. Alltså var det alldeles onödigt att nu åberopa denna skrifvelse.

Men, deremot, mine Herrar, vågar jag bestämdt påstå, att I sjelfva i edert förslag icke hållen fast vid 1873 års skrifvelse, utan gifven åt densamma en helt annan mening och betydelse än hvad samma skrifvelse eger. Detta bevisas bland annat deraf, att C. A. Larsson påstår att hela hans organisationsförslag rörande försvaret innehållas i eder skrifvelse. Men att 1873 års skrifvelse derför är alldeles främmande,

det lär ingen kunna bestrida. Vidare säger Herr Carl Ifvarsson, att med den tydning ni nu gifvit sist berörda skrifvelse, kan han vara med derom, och då han år 1873 reserverade sig emot densamma, sådan den då affattades, så bevisar väl sådant tydligt att han nu i edert skrifvelseförslag ser något annat än det, hvaremot han förut reserverat sig.

Angående
försvarsösen-
dets ordnande.
(Forts.)

Jemför man edert skrifvelseförslag med 1873 års kompromiss, träder också skiljaktigheten tydligen i dagen. I denna s. k. kompromiss står det nemligen icke på endast *ett* ställe, utan på 5 à 6 ställen, att försvaret bör byggas hufvudsakligen på värnpligtens grund, och att ingen annan stam bör komma i fråga än en befälsstam. Visserligen heter det på ett ställe i sjelfva motiveringen, att stammen skall bestå äfven af kadersoldater, men att de skola utgöra ett mycket ringa antal, bevisas bäst af hvad som omedelbart följer, att hela stammen med befäl och dessa kadersoldater icke skall utgöra mer än ungefär den indelta stammens effektiva styrka, eller omkring 24,000 man. Nu förändren I åter meningen derhän, att försvaret skall grunda sig på principen af stam och bevärning, eller på 1871 års principer, emot hvilka 1873 års skrifvelse utgör en protest. Och då I tillika, såsom jag sedan skall visa, viljen uppbringa stammen till minst 50 procent större styrka än den, hvarom 1873 års skrifvelse talar, så bevisen I dermed ännu tydligare, att I frångån hela den grund, hvarpå frågan om försvarets ordnande och om indelningsverkets och grundskatternas afskrifning i 1873 års skrifvelse hvilat. Men med detsamma I sålunda inläggen en ny och annan mening i kompromiss-skrifvelsen än den, som förut ligger deri, så upphäfven I också dess gällande kraft och verkan och gören sålunda motsatsen till hvad edert intresse borde bjuda eder att göra. Ty hvarken regeringen eller Första Kammaren eller vi i denna Kammare, som icke tillhöra eder sida, men dock biträdt 1873 års skrifvelse, skola visserligen icke vidare hålla samma skrifvelse i helgd, derest I icke viljen erkänna henne i sin närvarande form utan söken inlägga deri alldeles nya bestämmelser.

Hvad dernäst angår första punkten i edert förslag, som handlar om stammen, så förklarade den ärade representanten från Halland, som närmast före mig hade ordet, att hvad som särskildt tilltalade honom i detta förslag var att stammen skall bildas genom "frivilligt åtagande". Ja! men mine Herrar! innan man kan veta, huruvida någon sanning ligger i den meningen, att stammen skall anskaffas på frivillighetens väg, bör man göra sig reda för, *huru stor* den stammen skall vara, och *huru länge* den skall tjenstgöra eller med andra ord huru fort den skall omsättas. I förra afseendet säga Herrarne, att den skall uppgå till ungefärligen den nuvarande stammens styrka. Huru stor ansen I då, att den nuvarande stammen är? Jo! den består af 36,668 man, oberäknadt befäl och underbefäl, men räknar man dertill vakanta nummer, som vederbörande äro skyldige att på Kongl. Maj:ts befallning sätta upp, hvilkas antal är 3,913, så uppgår stammens hela nuvarande styrka till 40,581 man. Jag vet emellertid icke af de ordalag Herrarne i sitt skrifvelseförslag begagna, om stammen skall vara 36,000 eller 40,000 man; men om jag också antager den

Angående
försvärsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

första och mindre siffran, så är dock densamma 50 procent större, än hvad som i 1873 års skrifvelse bestämdes, och detta förhållande utgör, såsom jag förut nämnt, ett otvetydigt bevis på, att Herrarne helt och hållet ändrat 1873 års skrifvelse.

Vi skulle alltså, såsom jag sade, få en stam af minst 36,668 man effektive. Skola nu dessa värfvas, så kan jag icke tro annat, än att detta kommer att medföra de största svårigheter, då man icke kan bjuda soldaterna på hus, hem och familjelif.

Huru svår värfningen kommer att blifva, beror dock äfven på längden af den tid soldaten skall tjena. Härom innehåller skrifvelsförslaget ingenting, men då stammen icke skall blifva bofast, tager jag för gifvet, att tjenstetiden icke kommer att utsträckas till mer än 6 år, i likhet med hvad C. A. Larsson i sin reservation föreslagit och som år 1875 äfven föreslogs. Och då nu stammen antages till 36,000 man, så skulle densamma, efter en omsättning af en sjettedel om året, årligen rekryteras med 6,000 man. Dertill kommer, att man måste beräkna något större afgang till följd af sjukdom, dödsfall, rymning och på hvarjehanda grunder lemnadt afsked o. s. v., så att man med säkerhet kan antaga, att rekryternas antal kommer att årligen uppgå till närmare 7,000 man. Huru tron I, mine Herrar, att en sådan mängd rekryter kunna anskaffas på frivillighetens väg? Jo, säger den föregående talaren, vi betala hvad det kostar. Det är visst ganska bra, men då kan det också komma att hända, att rust- och rothållare en gång få betala sina drängar med 1,000 kronor om året, ty om staten måste betala knekten så mycket för att få stammen fulltalig, får nog jordbrukaren betala drängen lika mycket, och då torde värfningssystemet icke befinnas vara så gagneligt. För öfrigt kan man icke med hvad betalning som helst värfva mera än en viss procent af befolkningen; det har erfarenheten från andra länder visat. I vårt folkfattiga land torde icke värfningen kunna i regeln uppbringas till mera än högst 1,500 man om året, då man icke längre kan bjuda soldaten eget hem med en egen torfva. Hvar skall man då taga återstoden? Svaret här på har Herr Carl Anders Larsson tydligt angifvit för sin mindre stam. Det kan endast ske genom tvångsutskrifning, antingen denna nu kommer att ske genom lottning eller, hvad som är ännu förhatligare, genom utskrifningsnämndernas godtycke. I edert förslag ligger sålunda alldeles påtagligt lottningssystemet — och sålunda återkommen I på en omväg just till det, som i edra ögon gjorde 1875 års förslag mest förhatligt. Och härmed hoppas jag hafva rifvit sönder den der illusionen, att eder stam skall kunna anskaffas på endast frivillighetens väg.

Då man vidare har en stam, som under blott 6 år skall kvarstå i hären, måste man också tänka sig, att densamma måste bibringas en vida större rekrytbildning än de soldater, som under längre tid stå under fanorna och sålunda blifva bättre i tillfälle att inväxa i sina militäriska pligter. Herr Carl Anders Larsson har också i sitt förslag upptagit tiden för rekrytskolan till 10 $\frac{1}{2}$ månader. Om jag härtill lägger den vida längre öfningen vid specialvapnen, så torde jag kunna antaga, att hela den årliga rekrytkontingenten, som motsvarar

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

$\frac{1}{3}$ af beväringen, kommer att i medeltal öfvas ett år. Härför fordras åter kaserner, i hvilka sålunda tredjedelen af hvarje årsklass beväring kommer att inkastas. Sålunda kommer man äfven tillbaka till den andra punkten af 1875 års härordningsförslag, nemligen den om kasernsystemet och kasernlifvet, hvilken man då så bestämmt förkastade.

En annan fråga, som äfven tarvar svar, är den, hvad eder värfvade stam skulle komma att kosta. Jag har i hast uppgjort en beräkning öfver de kostnader en sådan stamtrupp skulle medföra endast uti städja, aflöning och för rekrytbildning; och jag har dervid icke beräknat kostnaden för uppförandet af kaserner eller för befälets förökade aflöning och ej heller för repetitionsöfningarne m. m. Jag har dervid tagit två siffror öfver det manskap, man årligen skulle behöfva anvärfva, nemligen minst 6,000 och högst 7,000 man. Om man beräknar efter 6,000 man årligen, skulle den årliga städjan, beräknad efter 50 kronor för hvarje soldat — hvilken siffra jag har rätt att använda, emedan den antagits af reservanterne mot 1875 års förslag — uppgå till 300,000 kronor årligen. Anslaget till rekrytöfningarne à 365 dagar om året efter en krona om dagen utgör 2,190,000 och aflöningen för 36,668 man stamtrupper, eller i rundt tal 36,000 man, à endast 200 kronor utgör 7,200,000, eller tillsammans 9,690,000 kronor. För 7,000 man ställer sig siffran till 10,900,000, och då hafva vi en stamtrupp som fått endast rekrytbildning, hvartill ytterligare komma kostnaderna för repetitionsöfningar, kaserner, befäl och underbefäl m. m. Dessa kostnader borden I hafva beräknat, innan I föreslagit eder stam. I så fall förmodar jag, att I sjelfva skullen funnit den väl kostsam. Tillika borde man hafva gjort sig reda för, hurudan denna stamtrupp skall blifva, då man icke kan erbjuda den hvarken eget hem eller familjelif. Naturligtvis kommer den stammen att värfvas, såsom C. A. Larsson föreslår, af pojkar på 18—22 år, för hvilka det egna hemmets och familjelifvets behag ännu icke kan hafva någon särskild lockelse. I sanning en mycket stadgad och pålitlig stam för vår beväring! Man kan ju icke begära, att dessa ynglingar skola hafva den moraliska fasthet, som endast genom en lång tjenstgöring eller under lifvets pröfningar kan förvärfvas, ej heller den uthållighet och karaktersstyrka, man i så hög grad finner hos våra indelta soldater, ty dessa ynglingar befinna sig ännu i den yrhetsålder som de värnpliktige sjelfva, för hvilka de skola vara en föresyn både i moraliskt och militäriskt hänseende. Jag tror icke att I sjelfve, mine Herrar, skolen vara synnerligen belåtna att släppa in edra söner i en sådan stamtrupp, och säkert är, att denna trupp, som hvarken är bofast ej heller förenad med samhället genom alla de band, som genom familjelifvet uppstå, icke kan blifva för vårt land och vårt folk hvad den gamla indelta stammen varit. Och derföre tror jag icke, att vi skola byta bort den stam vi ega mot den I erbjuden. Herrarne säga vidare, att denna stamtrupp skall fördelas på landsbygden; men hur skall detta tillgå? Dessa soldater äro ju frie män, och man kan väl icke här likasom uti vårt grannland förlägga dem till något slags Sibirien, utom hvars gränser de icke få gå. Som jag icke hunnit sätta mig in i allt

*Angående
försvarsväse-
dets ordnan-
de.*
(Forts.)

hvad detta skrifvelseförslag innehåller, vill jag icke längre upptaga tiden, men nog kunna Herrarne finna, hvad följden skulle blifva af ett sådant förslag. Dock — det är väl endast att anse såsom ett skriftligt bevis på, att man icke heller denna gång vill göra något för stärkande af landets försvar, såsom ett bleklagdt nej till våra förhoppningar och såsom ett brandvapen mot Utskottets förslag, hvilket kommer att bortkastas sedan det för tillfället gjort den tjenst, hvarför det är afsedt.

Herr Liss Olof Larsson: Jag kan visserligen icke — såsom här i Kammaren är vanligt — lofva att blifva kort, men nog kan jag lofva att icke upptaga Kammarens tid så länge som den näst föregående talaren.

Jag har icke för afsigt att besvara hvad denne talare yttrade. Mitt uppträdande föranleddes hufvudsakligast af ett yttrande af Hans Excellens Herr Statsministern derom, att han befarade det vi skulle rygga tillbaka för antagandet af en försvarsorganisation byggd på det förslag som Herr Key nu framlagt, ifall Kongl. Maj:t skulle förelägga Riksdagen ett sådant förslag. Då jag nu genast öppet tillkännagifver att jag till alla delar instämmer i detta Herr Keys förslag, så har jag också på samma gång angifvit skälen, hvarföre jag icke kan biträda Utskottets förslag, men dermed är jag också skyldig att så godt jag kan försvara det af honom framlagda förslaget. Jag ber då att i anledning af Hans Excellens Herr Statministerns yttrande först få för min del förklara, att jag är fullt besluten att fasthålla vid denna skrifvelses innehåll, och lika öfvertygad är jag att äfven alla de andra, som enat sig om denna skrifvelse, skola stå fast vid hvad den innehåller, och icke i någon mån rygga tillbaka för ett Kongl. Maj:ts förslag byggt på de grunder som der äro uttalade. Den talare, som näst före mig hade ordet, påstod äfven att människan är af en föränderlig och oberäknelig natur, och att man derfor icke sjelf alltid kan veta om man kommer att stå fast vid hvad man en gång lofvat. Jag har svårt att jäfva ett sådant påstående af honom, då han sjelf är det mest talande exempel på rigtigheten af en sådan uppgift. Men hvad jag tror mig kunna försäkra är, att vi nu gallrat ut alla dessa föränderliga naturer, och att de som slutit sig omkring det af Herr Key nu framlagda förslag äro sådana, att de stå vid hvad de en gång sagt och skola säkert antaga ett af Kongl. Maj:t i öfverensstämmelse med vår skrifvelse uppgjort förslag, om och när ett sådant förslag för Riksdagen framlägges.

Denna vår skrifvelse har här blifvit föremål för mycket klander, och många anmärkningar hafva gjorts mot dess innehåll. Så har man bland annat frågat, hvarifrån man skall få folk till den nya stamtruppen. Derpå vill jag svara med en annan fråga: huru har man fått folk till den nuvarande stantruppen? Har man väl någonsin hört omtalas att, om en rust- eller rothållare kommit till befålet och sagt att han icke kunde anskaffa karl, befålet låtit honom slippa sätta ny karl. Nej, visserligen icke; han har måst skaffa karl, och detta hafva de äfven gjort, och jag har aldrig hört talas om ett rote- eller rusthåll som af sådan anledning sluppit ifrån att rekrytera. Men, säger

man, det blifver för dyrt för staten att anskaffa och aflöna stamtruppen; derpå svarar jag: när rust- och rotehållare ensamt både anskaffat och aflönat den indelta stammen, ända sedan indelningsverkets uppkomst, kan man då med någon rätt sätta i fråga, att hela landet med förenade krafter icke skulle kunna åstadkomma hvad rust- och rotehållarne förut ensamt åstadkommit. För min del är jag öfvertygad om att vi, om vi förenade våra krafter, skola kunna uträtta både detta och mera till.

Man har äfven klandrat att denna skrifvelses innehåll är så sväfvande; men deremot tillåter jag mig erinra att en sådan skrifvelse icke kan innehålla en fullt utarbetad härorganisation, utan endast de hufvudsakliga grunder, hvarpå man anser lämpligt bygga en sådan organisation.

En talare på stockholmsbänken har äfven anmärkt, att i skrifvelsen uttalas en önskan att få en stamtrupp "uppgående till ungefär den nuvarande stammens styrka" och klandrat att vi icke bestämt uttalat huru stor vi vilja hafva stamtruppen. För min del är jag fullt öfvertygad om, att hade vi nämnt en bestämd siffra, så skulle både den ärade talaren och mängen med honom hafva klandrat oss för det, och då med mycket mera skäl, och frågat huru vi kunde veta att just den siffran vore den rätta? Detta anser jag vara en sak som bör öfverlemnas till bestämmande af vederbörande fackmän, och derföre hafva vi icke sagt någon bestämd siffra, utan må det blifva den som bäst passar in på den nya organisationen. Vidare har den anmärkningen gjorts mot det i skrifvelsen förekommande uttrycket, att öfningstiden bör "småningom" ökas. Detta uttryck är emellertid hemtadt från 1873 års skrifvelse, der det talas om att den nya organisationen bör inträda småningom och steg för steg; för min del fordrar jag icke ovilkorligt att öfningstiden skall ökas med 4 dagar om året, utan må detta få lemnas beroende på en närmare utredning; och för min del vågar jag försäkra, att jag icke kommer att förkasta ett blifvande förslag, äfven om öfningstiden första året ökades med t. ex. 10 dagar och efter 3 år med ytterligare 10 dagar o. s. v., detta är en sak som jag anser vara af underordnad vikt; och äfven de öfriga som förenat sig om Herr Keys förslag är jag öfvertygad om skola dela samma uppfattning. Jag är långt ifrån öfvertygad om, att de af oss föreslagna 90 öfningsdagarne skola visa sig tillräckliga för allf ramtid. Må hända inse vi, då de 90 dagarne uppnåtts, att dessa äro lika otillräckliga, som man nu påstår de 30 dagarne vara, men då skall det icke heller komma att möta så stora svårigheter att få öfningstiden ytterligare utsträckt som nu. Inom den tiden har man nemligen kunnat inhemta om det är sant hvad man påstår, att dessa öfningar verkligen äro goda uppfostringsskolor för vår ungdom, likasom man i fråga om befällets sätt att behandla de värnpliktige då har mera erfarenhet. Bekräftar då erfarenheten hvad man nu lofvar oss i den vägen, då — ja då tror jag att det skall gå mycket lättare än nu att komma öfverens om en utsträckning i öfningstiden.

En annan anmärkning som framstälts emot den föreslagna skrifvelsen är, att der heter: "att erforderliga medel för stamtruppens af-

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Ports.)

löning garanteras genom lag.“ Icke heller der lära vi ha lyckats uttrycka oss tillräckligt tydligt. Jag ber dock att få erinra om hvad jag nyss sade, att det icke är Riksdagens sak att skriva lagar, då man väntar förslag i ämnet från Kongl. Maj:t; man har endast velat uttala att man anser lämpligt att Kongl. Maj:t föreslår Riksdagen någon garanti för det nya som bör sättas i stället för indelningsverket, hvilket man vill få bort. Och det vore bra besynnerligt, om icke Kongl. Maj:t skulle kunna framlägga lagar, hvilka åtminstone i lika hög grad, som de nu om indelningsverket gällande, kunna betrygga den nya organisationen. För min del skulle jag hafva önskat åtskilliga förändringar i eller tillägg till detta skrifvelseförslag. Dessa gälla dock endast såsom detaljbestämmelser, som icke äro af den vikt, att den omständighet, att de icke finnas uti förslaget, skall afhålla mig ifrån att rösta för detsamma. Sålunda skulle jag t. ex. helst hafva sett att skrifvelsen innehållit någon bestämmelse derom, att den föreslagna öfningen skulle fördelas på endast två år, och detta af den orsak, att de beväringsskyldige på vissa trakter af landet hafva en betydlig väg till mötesplatserna, hvilket gör, att de på vägen dit och hem måste använda nära nog lika lång tid som den, under hvilken öfningarne räcka. På detta sätt går icke blott en dyrbar arbetstid förlorad, utan äfven stora summor både för statsverket och den enskilde. Jag har velat uttala detta endast såsom ett önskningsmål under den bestämda förklaring, att, om denna af mig nu omnämnda förändring icke lämpar sig för den nya härorganisation, som med förslaget åsyftas, jag för ingen del vill uppställa den såsom ett oeftergiftigt vilkor för bifall till det förslag till en sådan organisation, som framdeles kan framläggas i enlighet med Herr Keys skrifvelseförslag. Vidare skulle jag, i likhet med hvad jag år 1875 gaf till känna, hafva önskat, att i förslaget gjorts en hemställan till regeringen att taga i öfvervägande, huru vida icke beväringens förberedande öfningar kunde ske uti mindre kretsar, så att den icke för hela öfningstiden behöfde sammandragas till de större och ofta långt bort belägna öfningsplatserna. Men äfven detta är blott en önskan, som jag velat uttala, och som jag icke velat göra till något vilkor.

Hvad som emellertid utgör hufvudsakliga skälet, hvarföre jag icke kan biträda Kongl. Maj:ts eller Utskottets förslag, hvilka jag anser vara af ungefär samma innehåll, är ingalunda det, att jag anser de uti nämnda förslag medgifna lindringar vara i och för sig för ringa, utan den omständighet att genom ett bifall till dessa förslag den stora tvistefrågan förblifver olöst, en fråga som med ökad styrka skall återkomma vid hvarje följande riksdag, så länge tvisten icke blir sliten. Och hvad är det, mine Herrar, som skiljer oss åt i olika partier? och hvad är det som förorsakar dessa ständiga tvister, om icke den stora olikhet, som råder de olika samhällsklasserna emellan i fråga om beskattningen? Är det icke någon uppoffring värdt att få undanröjdt fröet till dessa tvister — till detta missnöje och få oss förenade till ett folk med lika skyldigheter mot ett älskadt fosterland? Vore detta icke värdt uppoffret af de förmåner och privilegier, som en del af eder, mine Herrar, innehar på andras bekostnad? Att den

ene är mera betungad än den andre i förhållande till sin förmåga att betala skatter, är af oss alla känt, och erkänt och säkert är, att i samma mån som upplysningen sprides bland folket, i samma mån framträder denna olikhet allt bjertare och olidligare. Dessa tvister skulle nu, enligt mitt förmenande, uppräckas med roten, om det af Herr Key framlagda skrifvelseförslaget blefve antaget och lades till grund för så väl försvarets ordnande som i fråga om skatteregleringar. Man klagar visserligen öfver skattebördornas tyngd, men hvad är det som gör dessa bördor tunga och förhatliga? Jo det är just dessa bördors olika fördelning. Och kan väl någon undra på, om det hos den ene medborgaren väcker harm och missnöje, då han ser den andre gå nästan fri från sådan börda, men det oaktadt åtnjuta samma rättigheter och förmåner i samhället? Att få sjelfva roten till detta onda uppryckt anser jag vara, om icke lika viktigt som att få försvarsfrågan löst, dock vara af allra största vikt för en lugn samhällsutveckling. Det är väl möjligt, mine Herrar, att Utskottets förslag kan komma att medelst en ringa majoritet vinna Kammarens bifall, men för min del beder jag till Gud, att de följer, som jag deraf befarar, icke måtte inträffa eller mina farhågor besannas. Jag tror, att man genom att bifalla Utskottets förslag gifve ett agitationsmedel och ett ganska farligt agitationsmedel i deras händer, som deraf vilja begagna sig, och vårt grannland Danmark utgör i närvarande stund ett varnande exempel för alla, hvilka, såsom jag, önska vårt land en lugn och lycklig utveckling, fri från alla häftiga brytningar och misshälligheter. Jag vill icke med det nu sagda hafva framkallat några hotande skräckbilder, jag har endast velat uttala min öfvertygelse, och denna är förestafvad af den sannaste fosterlandskärlek. Jag tror, att, om man finge bort detta frö till missnöje, som ligger i den olika beskattningen, så skulle Sverige gå en i alla hänseenden lycklig framtid till mötes, och hvem af oss är det väl som ej önskar detta? Blefve dessa bördor jemnt fördelade, skulle de strider lägga sig, som ega rum så väl inom som utom representationen. Man skulle då ej behöfva göra sig den frågan: hvarför skall jag lemna understöd åt rust- och rotehållarne? Liksom dessa ej heller skulle behöfva klaga öfver, att de bure tyngre bördor än andra medlemmar af samhället. Alla visste vi då, att vi i lika mån uppoffrade oss för fosterlandet och efter bästa förmåga sökte befrämja dess väl. Vi vore, med ett ord, ett folk, fritt från de strider och förvecklingar, som alltid skola förefinnas der man bibehåller orättvisa grunder för beskattningen. Det är med dessa känslor, som jag tror, att uti det framlagda skrifvelseförslaget landtmannapartiet uttalat sitt sista ord — ett ord, som det skall vidhålla, derom är jag öfvertygad. Det är också under dessa känslor, som jag tror, att detta mål icke kan vinnas genom Utskottets förslag, utan endast och bäst genom det af Herr Key framlagda förslaget, till hvilket jag alltså yrkar bifall.

Häruti instämde Herrar *O. Östling, Magnus Jonsson, Hans Larsson, Sandberg, Pehr Pehrson, J. G. Jansson, Anders Larsson* i Lund, *Norén* och *Bengt Olofsson*.

ingående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande
(Forts.)

Herr Berg: Väl vetande, huru föga mitt ord betyder i denna Kammaré, brukar jag vanligen icke, då stora och mera omfattande frågor föreligga, deltaga i de ändock temligen långa debatterna. Men med afseende på den föreliggande frågans särskilda vikt och den ställning jag förut till henne intagit, är det för mig ett behof att åtminstone till protokollet få uttala min ståndpunkt till densamma.

Då jag emottog Kongl. Maj:ts nådiga proposition i ämnet, var det icke utan en känsla af vemod, hvarunder jag fann, att Kongl. Maj:t icke nu kunnat framlägga ett förslag till krigsmaktens fullständiga omorganisation, utan endast föreslagit Riksdagen att taga ett, såsom mig syntes, föga betydligt steg framåt mot ett afläget och obestämdt mål. Jag fann dock snart, att under närvarande förhållanden, då meningarne äro så skarpt delade angående den grund, hvarpå ett betryggande försvar lämpligen må byggas, att någon sannolikhet icke nu förefinnes att kunna framlägga ett förslag byggt på den ena eller den andra grunden, som skulle kunna vid denna riksdag eller i en snar framtid omfattas med så allmänna sympatier, att det kunde vinna båda Kamrarnes bifall — ingenting annat vore att göra än att, såsom Kongl. Maj:t föreslagit, utan rubbning af den nu varande organisationen, söka åt densamma gifva den fasthet och utveckling, som låte sig genomföras utan att härordningens framtida utbildning på det ena eller andra sättet derigenom blefve i någon mån förhindrad eller försvårad. Och att något annat nu icke kan ernås, derom har jag funnit en ytterligare bekräftelse just genom Utskottets föreliggande betänkande. Detta Utskott, hvilket till sin ena hälft blifvit tillsatt just af denna Kammarés majoritet, har väl med temligen otvetydiga ord uttalat den åsigten, att den allmänna meningen icke vore stämd till förmån för en sådan härordning, som uti 1875 års förslag afsågs. Men ehuru Utskottet på grund af särskilda vid denna riksdag afgifna motioner haft så att säga frågan helt och hållet i sin hand och således varit fullkomligt befogadt att till Riksdagens pröfning framlägga något annat förslag, som, enligt Utskottets uppfattning, mer än 1875 års förslag hade den allmänna meningen för sig, så har likväl Utskottet icke varit i stånd härtill, utan i likhet med Kongl. Maj:t ansett frågan böra gifvas den begränsning, att icke andra åtgärder ifrågasättas än sådana, hvilka vore af nödvändigheten påkallade, huru än organisationen af vårt försvar komme att för framtiden gestalta sig. Ett par reservanter inom Utskottet hafva väl trots sig kunna taga ännu ett steg längre samt framlagt grunder till förändrade arméorganisationer, men icke ens de hafva kunnat förena sig om ett och samma förslag. Och nu, just då frågan står på tal att afgöras, framlägges för oss ett helt och hållet nytt förslag med begäran att vi genast skola vara färdiga att omfatta detsamma. Man framlägger detta förslag för att åstadkomma enighet, under det man just söker att frångå det enda förslag, för hvilket någon sannolikhet af enighet kan vara att vänta. Jag vill icke och kan icke inlåta mig i någon granskning af det framlagda förslagens militära eller ekonomiska förtjenster. Men jag ber att få till de Herrar, som i detta förslag instämt, ställa en vördsam förfrågan, om de verkligen kunna föreställa sig, att detta organisations-

förslag kan inom båda Kamrarna vid denna riksdag blifva bifallet? Om de icke tro detta — hvad kunna de då vinna med detta förslag annat, än att frågan äfven för denna riksdag förfaller, något som jag väl icke vill föreställa mig vara deras mening, då de så lifligt uttalat den förhoppning att frågan icke länge skall förblifva olöst. Och jag ber tillika att få hemställa, om det, äfven från deras egen synpunkt, kan anses vara välbeträckt att nu utgifva denna så att säga nya och förbättrade upplaga af 1873 års skrifvelse, försedd med förklarande noter och tillägg? Ty om dessa noter och tillägg, såsom antagligt är, icke lyckas tillvinna sig Riksdagens bifall; om skrifvelseförslaget, hvilket börjar med ett förklarande att Riksdagen vidhåller 1873 års skrifvelse, men sedan dertill fogar flera väsentliga och viktiga tillägg, icke af Riksdagen antages, männe icke då förslaget anhängare äfventyra, att 1873 års skrifvelse, efter den uttydning man sålunda sökt deråt gifva, kommer att anses hafva helt och hållet till sin verkan förefallit? Jag hemställer då, om från deras synpunkt, som hålla fast vid denna skrifvelse, det kan vara skäl att nu framkalla tvister om densammas betydelse, och om det ej fast hellre skulle vara bättre att på den väg, Kongl. Maj:t och Utskottet anvisat, söka att i enighet föra frågan framåt, åtminstone så långt, som under närvarande förhållanden är möjligt? Det kan ju icke nekas, att det förslag till ny beväringsslag, som Utskottet framlagt, innehåller förbättringar, lika nödiga och lika önskvärda, hvilken organisation vår armé än må erhålla. Det torde icke heller kunna bestridas, att den nuvarande öfningstiden för beväringen måste utsträckas, och det har icke ens blifvit påstådt, att den ökade tid, man nu ifrågasatt, är tillräcklig ens för en rekryts utbildande till soldat. Återstår då endast det af Utskottet framställda förslag om lindring uti eller afskrifning af indelningsverket. Här ligger i sjelfva verket kärnpunkten, af hvilkens afgörande förslaget öde är beroende. På den ena sidan vill man icke medgifva någon den minsta förändring i den nu varande institutionen utan att på samma gång rust- och rothållarne tillförsäkras en fullständig, om ock successivt skeende afskrifning af både indelningsverket och grundskatterna. Gif oss först en plan till sådan afskrifning, har man sagt, och kom sedan och tala om försvarsverkets ordnande. Från en annan sida åter fordrar man, att försvaret först skall fullständigt ordnas, innan någon lindring eller minskning i de nuvarande bördorna kan ifrågakomma. Båda dessa anspråk kunna anses vara lika mycket eller lika litet berättigade. De hafva dock båda det felet, att icke kunna hvarken nu eller i en snar framtid fullständigt realiseras; och att under sådana förhållanden enständigt vidhålla dem kan lätt leda till samma påföljd, som när lika krafter draga åt olika håll, nemligen att man kommer att stå stilla. Men om man således icke kan vinna allt hvad man önskar, männe man derföre nödvändigt skall nöja sig med intet? Om jag icke kan i allo erhålla den förändring i arméorganisationen jag önskar, skall jag derföre motsätta mig hvarje förbättring af den nuvarande? Om jag icke kan få indelningsverkets börda på en gång fullständigt aflyftad, skall jag derföre försmå den partiella afskrifning deraf, som nu erbjudes? Jag tror, att vi alla

*Angående
Försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)*

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

här vid lag böra besinna oss två gånger innan vi ropa: allt eller intet! Ty jag befarar, att, om vi det göra, det senare alternativet snarare än det förra deraf skall blifva följd. Nu kan man visserligen tala om, huru vida de ifrågasatta lindringarne äro för stora eller för små i förhållande till de fördelar, man med dem skulle vinna. För min del anser jag dock det här icke vara fråga om bestämmandet af någon köpeskilling, der varan och priset skola med hvarandra jämföras och uppskattas. Har man en gång blifvit ense derom att en lindring i indelningsverkets börda är af billighet påkallad, torde det endast erfordras någon god vilja och något tillmötesgående för att komma öfverens om denna lindnings beskaffenhet och belopp. I det förslag, som Utskottet här framlagt, har jag, på sätt förut är nämnt, icke funnit den önskan, jag länge hyst, om ernående af en kraftig och betryggande försvarsorganisation vara uppfylld; den förhoppning, jag i detta afseende närt, har jag för länge sedan måst öfvergifva. Men huru ofullständigt och bristfälligt förslaget än må vara, har det dock sina förtjenster och ibland andra den, att de olika äsigternas förfäktare — vare sig att de äro värnpligtens, indelningsverkets, stam-systemets eller skattelindnings vännar — kunna förena sig om detsamma och med enighet gå åtminstone ett steg framåt. Och för den, som sätter fäderneslandets väl framför förutfattade meningar, synes mig icke längre någon tvekan böra finnas i valet emellan att gå en sådan väg eller att biträda ett förslag, hvarigenom frågan icke blott för närvarande, utan sannolikt för en lång framtid undanskjutes.

På dessa skäl, hvilka jag endast önskat i korthet antyda, anhåller jag att på det varmaste få tillstyrka bifall till Utskottets förslag.

Friherre *Lagerfelt* förenade sig med Herr *Berg*.

Herr Rundgren: Då det af den förste talaren framställda förslag, bakom hvilket enligt samme talares förklarande hela landtmannapartiet står, synes mig innebära ett nytt beklagligt uppskof i denna viktiga fråga, har jag ansett det vara min pligt att i anledning deraf yttra några ord.

Jag börjar dervid med ett beklagande, att ännu i nittonde århundradet förhållandena skola vara sådana, att man måste bereda sig för krig och blodsutgjutelse. För trettio å fyrtio år sedan gick genom hela Europa den tanken, att hädanefter krig vore att räkna såsom ytterst sällsynta undantag, och så väl jag som må hända största delen af den svenska nationen delade denna tanke. Men, mine Herrar, vi behöfva icke hafva särdeles djupt följt med händelsernas utveckling inom Europa under dessa år, ja, jemväl i den nya världen, för att nödgas öfvergå till en annan föreställning, den nemligen, att det synes, såsom om krig och hotelsen om krig åter börja höras till det normala.

Här inom denna Kammare deremot synes mången förvånas öfver en sådan föreställning. Ett är dock visst, om man vill akta på tidens tecken, att man icke längre kan invagga sig i drömmen om den eviga fredsperioden, och att, då detta gäller för öfriga stater i Europa —

för Amerika kan jag icke ställa något horoskop — icke heller vi kunna hoppas att för alltid stå utanföre dessa dystra förhållanden. Men häraf måste följa, att jag, som på det innerligaste beklagar nödvändigheten att bereda sig på sådana eventualiteter, när det gäller den viktiga frågan om vårt försvar, nödgas gifva vika för hvad nödvändigheten synes bjuda och således säga till mig sjelf: Här måste någonting göras.

Hvad som i närvarande ögonblick bör och kan göras för vårt försvar har regeringen i sin proposition uttalat och det Särskilda Utskottet i hufvudsaken förordat. Då mötes man från den sida, som är den predominerande i denna Kammare, med ett förslag, om hvars innehåll jag för min del icke vill döma, efter som ingen tid varit förunnad till dess granskning, men hvars tendens är uppskof, nytt uppskof efter årslånga strider, och som således endast ur den synpunkt bär uti sig sin förkastelsesdom. Huru beskaffadt detta förslag än må vara, så snart det innebär ett frågans undanskjutande för ögonblicket, kan jag icke derpå ingå, eftersom jag finner förhållandena sådana, att ett beslut vid denna riksdag *måste* fattas. Visserligen kan man *säga*, att vi kunna dröja med utvecklingen af vårt härväsende och endast småningom t. ex. under loppet af 15 år söka att utveckla det samma. Men, mine Herrar, vi hafva icke i vår makt att bestämma öfver verldshändelsernas gång? De tala ett mäktigare språk än vi. Hafva vi icke i dessa dagar sett, huru som, under det att starka krigsrustningar på långt afstånd från oss företagas, de der icke synas kunna röra oss, tidningarne på samma gång förmåla, att Ryssland utrustar sin östersjöflotta, således den flotta som har att röra sig på det vatten, som sköljer våra egna kuster.

Omöjligt är det visserligen icke, att under sådana förhållanden vara lugn: derpå har den förste talaren och med honom hela landtmannapartiet i dag gifvit ett lysande exempel. Men i fråga om detta lugn under kritiska förhållanden vill jag berätta hvad af en min företrädare i embetet — jag kan tala om en företrädare, huru vida en eftertädare skall komma att finnas, lärer vara problematiskt, så vitt det beror på den motionär, som yrkat hela biskopsembetets borttagande — för mig omtalade, nemligen att han, då han en dag från sina fönster i ett hotell i Berlin sett en ovanlig brådska bland stadens brandcorps och derföre förskräckt frågat sin värdinna, om det icke vore skäl att vidtaga några åtgärder för att sätta egendomen i skydd, fått det lugnande svaret: "Var obekymrad, ers eminens, här i Berlin känner man endast på väggen, och så länge den ej är het, vet man att ingen fara är på färde." Mig förefaller, som om den ärade talaren och de, som stå bakom honom, i likhet med nämnda värdinna, vilja vänta, till dess man känner på väggen att faran är inne. Den ärade talaren är lycklig nog att hafva sin vägg beklädd och kan således känna sig temligen lugn i sin vrå; men vi, som sitta här uppe i Kammaren och icke hafva partiets skydd att trygga oss vid, måste ursäktas om vi icke känna den samma tryggheten. Detta såsom skäl emot ett ytterligare uppskof af ärendet och följaktligen äfven emot ett beslut om ny skrifvelse.

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

Frågar man, hvad är det väl i nu föreliggande förslag som framkallar de hufvudsakliga anmärkningar, som deremot göras? Jo, säger en talare på hallandsbänken, det är *icke* så mycket sjelfva *kostnaderna*, som fast mera den omständigheten, att den jordbrukande befolkningen skall blifva allt för mycket tryckt till följd af den utsträckta värnpligten och beväringsskyldigheten. En annan talare åter, han på dalabänken, som likväl instämmer uti hvad som i öfrigt blifvit yttradt af den värde ledamoten från Halland, påstår, att det är *den olika beskattningen*, som utgör tvistefrågan, i ty att den ene får bära bördan, under det att den andre går fri, viljande han följaktligen icke förr än likställighet i beskattningen blifvit åstadkommen göra några uppoffringar för landets försvar. Till eder, mine Herrar, hemställer jag, huru vida dessa båda åsikter, ehuru de förena sig om ett gemensamt skrifvelseförslag, kunna förlika sig med hvarandra, eller om de båda på samma gång kunna vara sanna.

Fullkomligt instämmer jag med representantens från Halland yttrande, att vi genom förslagens antagande utan tvifvel skola få tunga pligter och tunga bördor oss pålagda, i jemförelse med dem, vi nu hafva att bära, och att man i allmänhet icke på förhand kan mäta dem. Men får väl sådant utgöra skäl för afslag i en sådan fråga som denna? Är man lifligt öfvertygad derom, att närvarande förhållanden i afseende på vårt försvar icke äro hvad de bära vara, och har man i följd häraf den öfvertygelsen, att något måste göras, då är det ock tydligt, att, om man vill komma ett steg framåt, bördan måste blifva tyngre än den för närvarande är. Värnpligten och öfningarne måste ökas — någon annan utväg finnes icke.

Det är nemligen, såsom en föregående talare sagt, det största slöseri man kan tänka sig, att, efter den allmänna värnpligtens införande, underlåta att gifva folket tillräcklig öfning, och således i händelse af krig kasta Sveriges ungdom öofvad emot fienden. Hvad en talare på örebrobänken yttrat, att det egentligen vore den stora massan, den arbetande delen af befolkningen, som komme att bära denna börda, kunde möjligen i forna tider egt sin giltighet. Men i närvarande tid, då allmän värnpligt redan är genom lag stadgad och faktiskt införd, och då således alla våra barn komma att lika bära den börda, som ligger i de utsträckta vapenöfningarne, synes skäl icke förefinnas att komma fram med sådana anspelningar om olika personliga bördor för olika samhällsklasser. Det veta vi nemligen alla, att ungdomen, antingen den tillhör den ena eller andra samhällsklassen, måste personligen, utan rätt till friköpning eller legning, bära den börda, som ligger i en utsträckt tid för vapenöfningarne. Hvad mig vidkommer har jag tvenne söner, som redan undergått de stadgade öfningarne på exercisfältet, och har ännu tvenne, hvilka hafva att underkasta sig de bestämmelser, som för vapenöfningarne gifvas. Dermed torde vara nog samt ådagalagdt, att här icke är fråga om samhällsklasser, utan om allas pligt att försvara allt och alla. Nödgas man således ock erkänna riktigheten af hvad talaren från Halland yttrat, eller att denna börda blir väl tung, så måste vi dock å andra sidan erkänna, att vårt land icke mer än något annat kan vara fri-

taget från skyldigheten att värna sig, så länge man ännu icke inträdt i den s. k. fredsperioden, hvilken synes låta vänta på sig. Med detta faktum för ögonen, kan det icke hjälpas, om man måste tillgripa den enda utväg, som kan lända fäderneslandet till fromma — allmän värnpligt, verkligen realiserad genom tillräcklig öfningstid. Huru lång denna öfningstid skall vara, derom kunna tankarne vara delade, jag erkänner det. Men då Kongl. Maj:t, på grund af sakkunnige personers utredning, förklarar den nu föreslagna tiden af 62 dagar vara den allra minsta, som erfordras för att kunna motsvara ändamålet, så måste man ju underkasta sig den domen.

Hvad vidare beträffar den af talaren på dalabänken framställda och af mig nyss antydda anmärkningen, så ligger må hända deri uttalandet den innersta meningen i det af Herr Key framställda skrifvelseförslaget. Skattefrågan är, ty värr! hufvudsaken; försvarsfrågan bisaken. Kan man nemligen ock erkänna, att det i skrifvelseförslaget gjorda förbehållet om indelningsverkets afskaffande har något sammanhang med försvarsfrågan; så lärer väl dock kunna sägas, att grundskattefrågan ligger helt och hållet utanföre densamma. Då nu likväl grundskattefrågan äfven ingår i berörda skrifvelseförslag, häntyder väl detta derpå, att hvad talaren på dalabänken framhållit, eller *olikheten i beskattningen*, är det, som utgör tvistefrågan, samt att, förrän denna olikhet blifvit undanröjd, man icke skall antaga något som helst förslag till utsträckning af värnpligten. Man synes då förgäta, att hela den senare tidens lagstiftning i ekonomiskt afseende gått derpå ut, att så småningom aflyfta den ena bördan efter den andra från jordegendomarne och öfverflytta den på andra samhällsklasser. Vid sådana tillfällen har det alltid hetat, att jordegarnes antal är så stort och deras intressen så stora, att äfven andra samhällsklasser böra deltaga i deras skyldigheter. Så har skett, och man har underkastat sig det, så länge det stannat vid rimliga proportioner. Samma förhållande kommer ock att ega rum genom antagande af Utskottets förslag. Hvarifrån borde motståndet mot detta förslag komma? Männe från rust- och rotehållare? Nej, utan från dem, som derigenom åtaga sig icke allenast personliga skyldigheter utan äfven de ekonomiska uppostringar, som göras till fördel för jordegarne. Och likväl yrka vi på Utskottets förslag, eftersom det bereder väg till ett bättre förvar.

Hvad likställigheten i skatteväg i kommunalt hänseende vill säga, hafva vi tjänstemän nog fått erfara. Ett exempel från min egen erfarenhet kan vara tillräckligt att belysa förhållandet. Då jag 1853 kom till Norrköping, utgjorde hela min kommunalskatt endast 10 kronor 50 öre, men då jag 17 år senare lemnade detta samhälle, hade de stigit till 650 kronor. Hvadan kom denna enorma stegring? Visserligen från ökade utgifter af kommunen i dess helhet, men hufvudsakligen på grund af den genom kommunallagarne bestämda bördornas lika fördelning på alla samhällsklasser. Man måste således fästa vederbörligt afseende på det inflytande antagandet af det ena eller andra förslaget kommer att utöfva på dem, som nu stå utanför saken.

Nu hafva först Kongl. Maj:t och vidare Utskottet föreslagit de

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.)

Angående
försvarsväsen-
dets ordnande.
(Forts.) ½

lättnader och lindringar, hvilka ansetts vara af behovet påkallade eller hvilka man trott sig af ena eller andra skälet böra göra. Då visar det sig, att vi vilja icke allenast taga på oss de kostnader, som blifva följden af en utsträckt öfningstid, utan ock för våra barn den ökade tungan af värnpligten och uppoffringen att betala, men icke nog dermed. Vi vilja ock skänka en million åt dem, som hittills burit den indelta soldatens skyldighet. Är detta något ringa och obetydligt? Är det från rust- och rotehållarnes sida man skulle vänta invändningar mot ett sådant förslag? Är det icke från dem, som stå utanför? Här är nu frågan: skola vi för fosterlandets framtid förena oss om ett beslut som redan är den Första Kammarens, och således icke vidare uppskjuta den högvigtiga saken från den ena riksdagen till den andra? eller skola vi fortsätta att skrifu ihjel vårt för svar? Mitt svar är gifvet. Vål är jag för min del icke nöjd med allt, hvad Utskottet föreslagit, vål finner jag de föreslagna lättnaderna för rust- och rotehållare allt för stora; men alla betänkligheter måste falla, då det gäller det stora målet att värna fosterlandet. Jag kommer alltså att rösta för Utskottets förslag.

Den vidare öfverläggningen uppskjöts till klockan 7 e. m., då detta sammanträde, enligt derom utfärdadt anslag, komme att fortsät-
tas; och åtskildes Kammarens ledamöter kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem

Gustaf Westdahl.